

**BAŞLANGICINDAN 1606'YA KADAR
OSMANLI DEVLETİ İLE EFLAK VE BOĞDAN
VOYVODALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Yasemin SARĞIN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Yard. Doç. Dr. Alper BAŞER
Eylül 2013
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAŞLANGICINDAN 1606'YA KADAR OSMANLI
DEVLETİ İLE EFLAK VE BOĞDAN
VOYVODALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Hazırlayan

Yasemin SARGİN

Danışman

Yard. Doç. Dr. Alper BAŞER

AFYONKARAHİSAR 2013

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Başlangıcından 1606’ya kadar Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan Voyvodalıkları Arasındaki İlişkiler**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunların atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

10.09.2013

Yasemin SARĞIN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

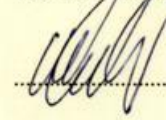
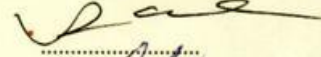
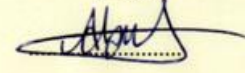
JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Alper BAŞER

Jüri Üyeleri : Prof.Dr. Ahmet Ali GAZEL

: Doç.Dr. Mustafa GÜLER

İmza

Tarih Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Yasemin SARGİN'in "**Başlangıcından 1606'ya Kadar Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan Voyvodahıkları Arasındaki İlişkiler**" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 10.09.2013 günü saat 14:30'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
MÜDÜR

ÖZET

BAŞLANGICINDAN 1606'YA KADAR OSMANLI DEVLETİ İLE EFLAK VE BOĞDAN VOYVODALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Yasemin SARGIN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Eylül 2013

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Alper BAŞER

Günümüz Romanya topraklarını oluşturan Eflak ve Boğdan coğrafi konumundan dolayı Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu süre boyunca Osmanlı Devleti'nin Güneydoğu Avrupa'ya açılan bir kapısı olmuştur. Osmanlı Devleti bu toprakları kontrol altına alarak Güneydoğu Avrupa'da kendisi için güvenli bir bölge oluşturmak istemiştir. Bu çalışmada bölgenin Osmanlı kontrolü altına alınış sürecinin çeşitli evreleri konu edilmiştir. Osmanlı kontrolünün tesisinden sonra devletin bölgede yaşadığı sıkıntılar özellikle Eflak Voyvodası Mihail ve Boğdan Voyvodası Aron'un isyanları özelinde irdelenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Eflak ve Boğdan Voyvodalıkları ile olan siyasi ilişkileri birinci ve ikinci bölümlerde ortaya konulduktan sonra üçüncü bölümde iktisadi ve sosyo-kültürel ilişkiler birincil kaynaklardan hareketle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eflak, Boğdan, Romanya, Güneydoğu Avrupa

ABSTRACT

RELATIONSHIP OF OTTOMAN STATE WITH THE WALLACHIA AND MOLDOVIA VOYVODATES FROM THE BEGINING TO 1606.

Yasemin SARĞIN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF HISTORY.**

September 2013

Advisor: Asistant Proffesor Alper BAŞER

Wallachia and Moldavia which compose of modern Romania territories during the Ottoman domination, due to their geographical location, had been the gate opening out to south-east Europe of Ottoman State. By conquering these lands, Ottoman State had tried to making up a confident region for it in the south-east Europe. In this study, various phases of integration process of the region under Ottoman domination were examined. After the establishment of Ottoman domination Ottoman State faced different proplems in the region, especially the case of revolts of Wallachia voyvodate Mihail and Moldavian voyvodate Aron was examined

After explaining the political relations of Ottoman State with Wallachia and Moldavia Voyvodates in the first and second part of this study, economic, socio-cultural relations explained from the perspective of primary sources.

Key words: Wallachia, Moldovia, Romania, South - east Europe

ÖNSÖZ

Başlangıcından 1606'ya kadar Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan Voyvodalıkları Arasındaki İlişkilerin anlatıldığı bu tezde ilişkilerin gelişimini daha iyi anlamak için Romen milletinin oluşum sürecinden başlayarak daha sonra bölgeye hakim olan devletlerden ve bu devletlerin bölge üzerindeki etkileri ana hatlarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde Osmanlı Devleti'nin bu bölgeyi niçin hâkimiyet altına almak istediği ve bölgenin Osmanlı kontrolüne alınış süreci ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise 1566-1606 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Eflak ve Boğdan ile olan ilişkileri ve Osmanlı karşıtı isyanlardan bahsedilmiştir. Özellikle Eflak'ta Mihail, Boğdan'da da Aron isyanının sebepleri üzerinden yola çıkarak bu isyanların başlamasında Avrupa devletlerinin etkisi üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu bölümde Osmanlı Devleti içindeki iktidar mücadelesinin isyanlara olan etkisinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Eflak ve Boğdan ile Osmanlı Devleti arasındaki sosyal kültürel ve iktisadi ilişkiler değerlendirilmiştir. Ayrıca bu bölümde Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti açısından lojistik öneminden bahsedilmiştir. Ana kaynaklarını Osmanlı kroniklerinin oluşturduğu bu çalışmada Osmanlı arşiv kayıtlarından da istifade edilmiştir.

Yapılan bu çalışma elbette ki başlangıcından 1606 yılına kadar Eflak ve Boğdan ile Osmanlı Devleti'nin ilişkilerini tüm boyutlarıyla anlatmaya yetmeyecektir. Bununla birlikte Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı hâkimiyetine girişinden 1606 yılına kadar yaşanan süreç hakkında ana kaynaklarından ışığında hazırlanan bu çalışmada ilişkilerin gelişimini ortaya konulmuştur. Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım bu çalışmada konunun seçilmesinde ve şekillenmesinde bana daima destek olan danışman hocam Yard. Doç. Dr. Alper Başer'e, kaynak temini konusunda yardım sağlayan başta Afyon Kocatepe Üniversitesi kütüphanesi personellerine, İSAM, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne, maddi ve manevi desteklerinden dolayı aileme teşekkür ederim.

Yasemin Sarğın

Eylül - 2013 Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NİN EFLAK ve BOĞDAN'A HÂKİMİYET SÜRECİ

1. OSMANLI DEVLETİ AÇISINDAN ROMANYA'NIN STRATEJİK ÖNEMİ	4
2. 1364- 1522 YILLARI ARASI OSMANLI DEVLETİ VE EFLAK MÜNASEBETLERİ	5
2.1 YILDIRIM BAYEZİD DÖNEMİNDE EFLÂK'IN HARACA BAĞLANMASI	6
2.2. FETRET DÖNEMİNDE EFLAK MÜDAHALELERİ.....	9
2.3. ÇELEBİ MEHMET DÖNEMİNDE OSMANLI - EFLAK İLİŞKİLERİ	11
2.4. EFLAK'TA VLAD DRAKUL SORUNU	12
2.5. II. MEHMET'İN EFLAK SEFERİ	15
2.6. 1522 EFLAK İSYANI	16
3. OSMANLI -BOĞDAN İLİŞKİLERİNİN BAŞLANGICI.....	17
3.1. II. BAYEZİD'İN BOĞDAN SEFERİ	19
3.2. I. SÜLEYMAN'IN BOĞDAN SEFERİ.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

1566- 1606 YILLARI ARASINDA EFLAK ve BOĞDAN'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

1. 1568-1594 BOĞDAN İSYANLARI	26
1.1. İOAN CEL CUMPLİT İSYANI (1572-1574)	27
1.2. BOĞDAN VOYVODASI ARON'UN İSYANI	28
1.2.1. ARON'UN KİLİ VE AKKİRMAN'A AKINI VE ÖLÜMÜ	30
1.2.2. KIRIM HANI GAZİ GİRAY'IN BOĞDAN'A GİRMESİ	31
2. EFLAK VOYVODASI MİHAİL'İN İSYANI.....	32
2.1. MİHAİL'İN İBRAİL'E AKINI	35
2.2. FERHAT PAŞA'NIN EFLAK SEFERİ	36
2.3. SİNAN PAŞA'NIN EFLAK ÜZERİN SEFERİ	39
2.4. HAFIZ AHMET PAŞA'NIN MİHAİL TARAFINDAN YENİLGİYE UĞRATILMASI	42
2.5. EFLAK İSYANININ BASTIRILMASI	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ İLE EFLAK - BOĞDAN ARASINDAKİ SOSYO- KÜLTÜREL VE EKONOMİK İLİŞKİLER

1. VOYVODALARIN SEÇİMİ VE TAHTA ÇIKIŞ PROTOKOLLERİ.....	46
2. OSMANLI KÜLTÜRÜ İLE EFLAK VE BOĞDAN ARASINDAKİ SOSYAL ETKİLEŞİMLER	49
2.1. EFLAK VE BOĞDAN'DA DİVAN SİSTEMİ	51
3. EFLAK VE BOĞDAN İLE OSMANLI DEVLETİ ARASINDAKİ İKTİSADİ İLİŞKİLER	52
3.1. TUZ ALIM SATIMI	55
3.2. EFLAK VE BOĞDAN'DAN GERÇEKLEŞEN HUBUBAT VE HAYVAN İHRACATI	56
3.3. EFLAK VE BOĞDAN'IN DİĞER İHRAÇ MALLARI VE PİŞKEŞLERİ	58
3.4. EFLAK VE BOĞDAN'DAN TÜCCARLAR ARACILIĞI İLE SATIN ALINAN MALLAR.....	59

4. EFLAK VE BOĞDAN'IN OSMANLI DEVLETİ'NE ÖDEDİĞİ VERGİLER	59
4.1.TABLO: EFLAK VE BOĞDAN HARACI'NIN YILLARA GÖRE TAHSİLİ	61
5. EFLAK VE BOĞDAN'IN GELİR KAYNAKLARI VE LOJİSTİK ÖNEMİ.....	61
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA.....	67
EKLER.....	75

KISALTMALAR DİZİNİ

ADV.N, MHM	Mühimme Defteri
a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
a.g.t	Adı geçen tez
bkz	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Haz.	Hazırlayan
İ.A	Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
KARAM	Karadeniz Araştırmaları Merkezi
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
s.	Sayfa
S.	Sayı
TDV	Türk Diyanet Vakfı
TTK	Türk Tarih Kurumu
vd	Ve diğerleri
Yay.	Yayımları/Yayınevi
Yard.	Yardımcı

GİRİŞ

Günümüzdeki Romanya toprakları yüzyıllar boyunca pek çok topluluğun uğrak noktası olmuştur. Bu nedenle bu coğrafya farklı devlet ve toplulukların kontrolü altına girmiş ve farklı kültürlerin izini taşımıştır. Günümüzde Romanya olarak adlandırılan bu coğrafya Tuna nehrinin her iki kıyısından solda Karpat dağları, sağda Balkan dağları, doğuda Karadeniz, batı ve güney batıda ise Karpat dağlarının kıvrımlarına kadar uzanmaktadır. Bu iki eyalet birbirinden Milcov ırmağı ile ayrılır¹. Eflak bugünkü Romanya'nın güney kısmını oluştururken² Boğdan ise bugünkü Moldova sınırları içerisindedir³.

Bu topraklar üzerinde insan yaşamına ait ilk kalıntılar paleolitik devirde bulunmuştur. Plinius ve Tacitus tarafından bu bölge Daçia olarak adlandırılmıştır. Bu bölgede yaşayan insanlara Daklar adı verilmiştir. Daklar'ın soyları Traklar'dan olan Geto-Daklar'dan gelmektedir. Bölge üzerindeki hâkimiyet mücadeleleri M.Ö. ki dönemlere kadar uzanmaktadır. M.Ö. 46 yılında Büyük İskender Asya topraklarını fethetmeye hazırlanırken bu bölge üzerine bir sefer düzenlemiş ve bölge halkından savaş ganimetleri temin etmiştir. Ayrıca M.Ö. 35 yılında Dobruca'daki Odrizler'in krallığı Romalıların hâkimiyetine geçince Balkan yarımadasında Romalıların egemenliği başlamıştır. Romalıların Tuna kıyılarında Geto-Daklarla komşu olmasından sonra aralarında çatışmalar başlamıştır. Özellikle M.S. 85 yılından itibaren bu çatışmalar hız kazanmış ve Romalılar Daçia topraklarını kendi topraklarına dahil etmek istemişlerdir⁴.

M.S. 105 yılında Romalılar Traianus'un önderliğinde Tuna nehrini geçerek Daçya Kralı Decebalus üzerine yürümüşler ve iki ordunun arasında savaş meydana gelmiştir. Bu savaştan İmparator Taianus galip çıkmıştır. İmparator Traianus'un Daklar'a karşı kazanmış olduğu bu zafer Dak Krallığı'nın sonu olmuştur. Böylelikle Daçia Roma İmparatorluğu'nun kolonisi haline dönüşmüştür fakat Daklar kendi benliklerini ve kültürlerini korumaya devam etmişlerdir⁵. Roma İmparatorluğu Daçia topraklarını işlemesi için imparatorluğun farklı bölgelerinden insanları bu bölgeye

¹ İffet Tosun; "Ulakların-Romenlerin Ortaya Çıkışı", *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yay., Ankara 2006 s. 252.

² Kemal Karpat; "Eflak Tuna ile Karpatlar Arasında Bulunan ve Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Özel Bir Statü Tanıyan Bölge", *DİA*, C. X, TDV Yay., İstanbul 1994, s. 466.

³ Abdülkadir Özcan; "Boğdan", *DİA*, C. IV, TDV Yay., İstanbul 1992 s.269.

⁴ Tosun, a.g.m., s.252-253.

⁵ *Tarihte-Türk Rumen İlişkileri*, Genelkurmay Atase ve Denetleme Daire Başkanlığı Yay., Ankara 2006, s. 7-8.

göç ettirmiştir. Daçia'daki Roma egemenliği 165 yıl sürmüştür. Bu zaman içerisinde Geto-Dakların kültürü ile Romalıların kültürü, yönetim, ordu ve kolonizasyon için getirilenlerin kültürü ile kaynaşmıştır. Roma İmparatorluğu bu bölgede Latin dilinin konuşulmasını zorunlu tuttuğu için Geto-Dakların Romalılaşma süreci hızlanmıştır.

Daçia topraklarının Roma İmparatorluğu'nun en kuzeyinde yer almasından dolayı Alman kökenli göçebe ve serbest kabilelerin yağmasına uğramıştır. Roma İmparatorluğu bu yağmalara son vermek için imparatorluktan ordu ve asker getirerek bu bölgede koruma noktası oluşturmak için askeri bölgeler inşa etmiştir. Bu askeri bölgelere "Kastr" adı verilmiştir. Bu oluşumlar ilk önceleri topraktan yapılırken daha sonraları İmparator Adrianus zamanında taştan yapılmaya başlanmıştır. Roma İmparatorluğu sayesinde Geto-Dakları şehir yaşantısına geçmeye başlamışlardır. Daçia bölgesinde 12 şehir kurulmuştur.

Roma İmparatorluğu'nun yaşamış olduğu krizden dolayı Daçia topraklarına yapılan saldırıları önlemek için yapmış olduğu harcamalar imparatorluğu sıkıntıya sokunca imparatorluk Daçia topraklarından çekilme kararı almıştır. Roma İmparatorluğu'nun Daçia topraklarını terk etmesinden sonra bölge 1241 yılındaki Moğol istilasına kadar olan zamanda Alman, Slav ve Turanlı göçebe kavimlerin hâkimiyeti altına girmiştir. İlk önce Vizigot ve Ostrogotlar'ın hâkimiyetine giren Daçia 434 – 453 yılları arasında Avrupa Hun İmparatoru Atilla'nın kontrolüne girmiştir. Romen kültürü bu akınlar sonrasında Roma kültürünün dışında Slav, Alman ve Türk kültüründen de etkilenmiştir⁶.

Romanya toprakları bir dönemde Altın-Ordu Devleti'nin kontrolü altına girmişse de Romen halkı Altın-Ordu Devleti'nin hâkimiyet boşluğundan faydalanarak Eflak ve Boğdan prensliklerini kurmayı başarmışlardır. Eflak Prensiği 1247 senesinde, Boğdan Prensiği ise 1352 senesinde kurulmuştur. Bu iki prenslik uzun yıllar Macaristan'ın hâkimiyetinde yaşamışlarsa da Eflâk'ta ortaya çıkan Basarab adlı voyvoda 1330 yılında Macarları yenilgiye uğratarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Basarab daha sonra Prut nehri civarına kadar topraklarını genişletmiştir. Daha sonra bu bölgeye Basarab'ın adıyla anılan Basarabya adı verilmiştir.

⁶ Tosun, a.g.m., s. 253-256.

Marumureş'te yaşayan bir asilzade ailesinin Macar'lara karşı ayaklanıp Boğdan'a gelmesiyle de Boğdan Prenslığı kurulmuştur⁷.

⁷ Nevcan Nur Pala; *Eflak ve Boğdan'da Osmanlı Hakimiyeti ve Fuat Efendi'nin Layihası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2009, s. 5-6.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NİN EFLAK ve BOĞDAN'A HÂKİMİYET SÜRECİ

1. OSMANLI DEVLETİ AÇISINDAN ROMANYA'NIN STRATEJİK ÖNEMİ

Osmanlı Devleti Avrupa'da ilerlemeye ve özellikle Tuna üzerine akın düzenlemeye başladıktan sonra kontrol altında tutmak istediği bölgelerden biri de bugünkü Romanya coğrafyası olmuştur. Romanya, toprakları üzerinde o dönemde Eflak ve Boğdan gibi iki tane prenslik bulunmaktaydı. Devlet Tuna üzerinden genişleme politikası yürüttüğü için Eflak ve Boğdan jeopolitik konumundan dolayı sürekli olarak kontrol altında tutulmak istenilen bir bölge olmuştur. Osmanlı Devleti, Eflak ve Boğdan'ı kontrol altına alması durumunda kendisi için Tuna'nın kuzeyinde güvenli bir bölge oluşturmuş olacaktı. Bu nedenle devlet akınlarını bu bölge üzerine yöneltmiştir. Eflâk'ın Boğdan'a göre Osmanlı Devleti'ne daha yakın bir konumda bulunmasından dolayı ise ilk akınlar Eflak üzerine olmuştur⁸.

Osmanlı Devleti için Eflak kadar Boğdan da kontrol altına bulunması gereken bir yer teşkil etmiştir. Çünkü Boğdan kontrol altına alındığı takdirde Osmanlı Devleti için Karadeniz bir Türk gölü haline gelecek, Osmanlı toprakları Kırım toprakları ile birleşmiş olacak ve Polonya'ya karşı yapılacak seferler kolaylaşacaktı. Ayrıca Tuna'dan sahile kadar olan yol güvenlik altına alınmış olacak buda Müslüman tüccarlara karşı yapılan akınların önüne geçilmesini sağlayacaktı⁹. Ayrıca Boğdan'ın kontrol altına alınması durumunda Tatarlar'ın Transilvanya üzerine düzenlemiş oldukları akınlar kolaylaşacaktı. Çünkü Tatarlar Boğdan üzerinden Transilvanya'ya oradan da Avusturya üzerine akın düzenliyorlardı. Bu nedenle Boğdan toprakları Osmanlı Devleti için bir "tampon bölge" konumu görmekteydi. Ayrıca Boğdan'ın çok zengin bir bölge olması ve Osmanlı Devleti'nin buraya müdahale etmemesi durumunda bu zenginlikler Avusturya ve diğer Avrupa devletlerinin eline geçmiş olacaktı¹⁰. Görüldüğü üzere yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti

⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı; *Osmanlı Tarihi*, C. I, TTK, Ankara 1972, s. 211.

⁹ Selahattin Tansel; *Sultan II. Bayezit'in Siyasi Hayatı*, MEB Yay. İstanbul 1966, s. 71-74.

¹⁰ Mihail Guboğlu; "Kanuni Sultan Süleyman'ın Boğdan Seferi", *Belleten*, C. .L, S., 198, TTK, Ankara 1987, s. 762.

önce Eflâk'ı daha sonra ise Boğdan'ı hâkimiyet altına alarak bölgede güçlenmek ve söz sahibi olmak istemiştir.

2. 1364- 1522 YILLARI ARASI OSMANLI DEVLETİ ve EFLAK MÜNASEBETLERİ

Osmanlı Devleti'nin Eflak ile ilk karşılaşması I. Murat döneminde 1364/1365 yıllarında Sırsındığı Savaşında olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de ilerlemesinden rahatsız olan Avrupa devletleri Papa V. Urbain'in teşviki ve Sırlara sığınan Filibe Tekfurunun kışkırtmalarıyla Macar Kralı I. Layoş'un önderliğinde bir haçlı ordusu meydana getirmişlerdir. Bu haçlı ordusunun içerisinde Sırp kuvvetleri ile birlikte Bosna, Macar ve Eflâk beyleride bulunmaktaydı¹¹. Her ne kadar Mihail Guboğlu¹² Eflâk kuvvetlerinin Sırsındığı Savaşına katılmadığı belirtse de bu husus tartışmalıdır. Dönemin Osmanlı kroniklerine bakıldığında Sırsındığı Savaşına katılan Haçlı kuvvetleri ile ilgili farklı bilgiler verilmektedir. Mehmed Neşri'nin, *Kitab-ı Cihan-nüma* adlı eserinde sadece Sırp kuvvetlerinden bahsedilmektedir¹³. Aşıkpaşazade de Sırların kuvvet topladığı ve bunların Edirne'ye geldikleri belirtmiş fakat bu kuvvetlerin içerisinde kimlerin bulunduğu bahsetmemiştir¹⁴. Oruç Bey tarihinde yine Aşıkpaşazade'nin vermiş olduğu bu bilgi tekrarlanmış Sırp kuvvetlerin Edirne'ye doğru yola çıktıklarından ve sayılarının elli, altmış bin civarında olduğundan bahsedilmiştir¹⁵. Fakat Aşıkpaşazade, Neşri ve Oruç Bey'de Sırsındığı savaşından Eflak kuvvetlerinin varlığında bahsedilmemiştir. Bununla birlikte Müneccimbaşı Ahmet Dede de Müneccimbaşı Tarihi adlı eserinde Sırsındığı Savaşına Eflak kuvvetlerinin de katıldığını belirtmektedir¹⁶. Osmanlı kroniklerinden Eflak kuvvetlerinin Sırsındığı Savaşına katılması ile ilgili çelişkili bilgiler verilse de Osmanlı Devleti ile Eflâk kuvvetlerinin ilk karşılaşması Sırsındığı savaşında olmuştur.

Osmanlı Devleti ile Eflak kuvvetlerinin ikinci karşılaşması ise I. Kosova Savaşında olmuştur. Sırp Kralı Lazar'ın 1372'de Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetini

¹¹ Hoca Sadettin Efendi; *Tacü't-Tevarih*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, C. I, KTB Yay., Ankara 1992, s.123.

¹² Mihail Guboğlu; "Osmanlılarla Romen Ülkeleri Arasındaki İlk Devir İlişkileri (1368-1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar", *IX. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1988, s. 829-830.

¹³ Mehmet Neşri; *Kitab-ı Cihan-nüma*, Haz. Mehmet Altay Köymen, C. I, KTB Yay., Ankara 1983, s. 99-100.

¹⁴ Aşık Paşaoğlu; *Tevarih-i Ali Osman*, MEB Yay., İstanbul 1992, s. 53.

¹⁵ Oruç Beğ ; *Tevarih-i Ali Osman*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yay., İstanbul 2008, s. 25.

¹⁶ Müneccimbaşı Ahmet Dede; *Müneccimbaşı Tarihi*, Haz. İsmail Erünsal, C.I, Kervan Kitapçılık, s. 107.

tanıldığı halde Türk düşmanlığını sürdürmesi ve Bosna Kralı Tvetko ve Bulgar Kralı Şişman'la birleşerek Osmanlı kuvvetlerini 1387' de Toplika vadisindeki Ploşnik mevkinde ani bir baskınla pusuya düşürmüştür. Bu pusuya sonucunda Lala Şahin Paşa ve kuvvetleri öldürülmüştür. Bu olay Osmanlı Devleti'ni Balkanlardan atmak için bir fırsat olarak görülmüş ve ikinci bir Haçlı ittifakı meydana getirilmiştir. Bu ittifaka Bosna, Venedik, Bulgar, Hırvat, Arnavutluk derebeyleri ve Eflak kuvvetleri katılmıştır¹⁷.

Osmanlı Devleti ile Haçlı ordusu arasında gerçekleşen bu savaşta Sırp saflarında merkezde Kral Lazar, sağ kanatta Vlakoğlu (Vulk Brankoviç), sol kanatta ise Bosna, Eflak, Bulgar, Macarlar, Arnavutluk yer almıştır¹⁸. Osmanlı tarafın bakıldığında ise I.Murat'ın orta safta, oğlu Şehzade Bayezid Anadolu birlikleri ile birlikte sağ kanatta, Şehzade Yakup'unda Rumeli birlikleri ile beraber sol kanatta yer aldığı görülmektedir. İlk saldırıyı Sırp kuvvetlerinin başlatmasıyla savaş başlamıştır. Sırp kuvvetleri Osmanlı ordusunun sol kanadında bir karışıklık meydana getirmiştir. Bu karışıklığı fark eden Şehzade Bayezid kuvvetlerini sol kanada sevk etmiş böylelikle olası bir yenilgi önlenmiştir. Her iki tarafında ağır kayıplar verdiği savaşta Sırp Kralı Lazar hayatını kaybetmiştir. Savaş Osmanlı'nın galibiyetiyle sonuçlanmıştır. Fakat savaş alanını dolaşan I. Murat yaralı olan Miloş Obiliç (Kobiloviç) isminde Sırp bir asilzade tarafından öldürülmüştür¹⁹. Osmanlı Devleti'nin bu döneme kadar Eflak üzerine bir seferi olmadığı halde Eflak beylerinin Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan Haçlı ordusunun içerisinde yer alması Eflak'ın Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da ilerleyişinden rahatsız olduğunun ve Osmanlı Devleti'ni kendi varlığının devamı açısından bir tehlike olarak gördüğünün kanıtıdır.

2.1 YILDIRIM BAYEZİD DÖNEMİNDE EFLÂK'IN HARACA BAĞLANMASI

I.Murat'ın vefatının ardından tahta geçen Yıldırım Bayezid öncelikle babasının ölümünden dolayı karışıklık oluşmaya başlayan kuzey sınırını güvence altına almak istemiştir. Bunun için de Kosova savaşında yer alan orduyu üçe bölmüştür. Bu gruplardan birisini Timurtaş Paşa'nın komutasında Sırbistan üzerine,

¹⁷Neşri, a.g.e., C. I, s. 126.; Uzunçarşılı, a.g.e. C. I ,s. 250.; Herbert Adams Gibbons; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Çev: Hüseyin Dağ, 21. Yüzyıl Yay. Ankara 1988, s. 140.

¹⁸Hoca Sadeddin Efendi, a.g.e, C. I, s. 184.

¹⁹Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 58.

Paşa Yiğit Bey komutasındaki ikinci grubu Bosna üzerine ve üçüncü grubu ise Firuz Beyin komutasında Vidin üzerinden Eflâk'a göndermiştir. Bu akınlar sonucunda Osmanlı kuvvetleri sayısız ganimetler elde ederek geri dönmüşlerdir²⁰. Osmanlı Devleti'nin Eflak kuvvetleri ile birebir karşılaşması aslında Firuz Bey'in bu akınıyla olmuştur.

Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra yapmak istediği bir diğer mevzu ise Anadolu'daki siyasi birlik kurmaktır. Bunun için 1390 yılında Saruhan, Aydın, Menteşe, Germiyan, Hamid ve Teke beyliklerini hâkimiyeti altına almıştır. Yıldırım Bayezid'in bu beylikleri kontrol altına almasıyla birlikte kendisine Anadolu'da bağlanmayan üç beylik kalmıştı. Bunlar Karamanoğulları, Kadı Burhaneddin ve Candaroğulları beylikleriydi. Daha önceden Osmanlı Devleti tarafında yer alan Candaroğulları beyliği, Anadolu'daki fetihlerden sonra sıranın kendine geleceğini düşünerek Karamanoğulları ve Kadı Burhaneddin beylikleri ile ittifak yapmıştır²¹. Bu durum karşısında Yıldırım Bayezid kendi tarafından ayrılan Candaroğlu Bayezid²² Bey'i cezalandırmak istemiş ve Candaroğulları üzerine sefer yapmayı planlamıştır. Fakat bu sırada Eflak Beyi Mirçe Tuna nehrini aşarak Karınabad üzerine akın düzenlemiştir. Bu akın sonucunda Mirçe pek çok ganimet ve esir ele geçirmekle beraber birçok kişiyi de katletmiştir. Mirçe'nin beklenmeyen bu akınının sebebine bakıldığında ise Osmanlı kontrolüne giren Saruhan ve Menteşe beylerinin, Candaroğlu Bayezid Bey'e sığınarak Mirçe'yi kışkırtmalarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Mirçe'nin düzenlemiş olduğu bu akının bir diğer sebebinin de Kosova savaşından sonra Firuz Bey'in Eflak toprakları üzerine düzenlemiş olduğu seferin intikamını almak olduğu görülmektedir. Beklenmeyen bu saldırı karşısında Yıldırım Bayezid, Candaroğulları üzerine düzenleyeceği seferi erteleyerek Mirçe üzerine yürümek durumunda kalmıştır²³. İki taraf arasında Arkuş ovasında yapılan muharebede Mirçe kuvvetleri mağlup edilip ordusunun büyük bir kısmı dağılmış kendisinde bir dağ geçidinde sıkıştırılmıştır. Bu durum karşısında teslim olmak zorunda kalmıştır. Osmanlı hâkimiyetindeki yerlerden kaçırdığı esirleri ve malları

²⁰Oruç Beğ, a.g.e., s. 31.; Hoca Sadettin Efendi, a.g.e., C. I, s. 195.

²¹ Neşri, a.g.e., C. I, s. 151.; İsmail Hami Danişmend; *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, C. I, Türkiye Yay., İstanbul 1971, s. 95.

²² Candaroğlu veya Kastamonu beyi Beyazid bazı kaynaklarda Kötürüm Bayezid olarak da zikredilmektedir. Bkz. Neşri, a.g.e., C. I, s. 151.

²³ Oruç Beğ, a.g.e., s. 32.; Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 268-269.

geri iade ederek²⁴ üç bin duka altın, otuz at ve yirmi şahin haraç vermek ayrıca Macaristan'a karşı Osmanlı Devleti'ne yardım etmek şartı ile serbest bırakılmıştır²⁵. Mirçe'nin bu akınından sonra Yıldırım Bayezid tarafından cezalandırılmasıyla 1391 yılında Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeye başlamış ve Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetini resmi olarak kabul etmiştir²⁶.

Mirçe, Osmanlı Devleti'ne karşı bağlılığını bildirmesine rağmen karşı faaliyetlerde bulunmaya devam etmiş ve Macar Kralı Sigismund, önderliğinde Türk akınlarını karşı oluşturulan Haçlı ordusunun içerisinde yer almıştır. Bu ittifakın içerisinde Mirçe ile birlikte Bizans İmparatorluğu, Fransızlar, Alman, Belçika, İsviçre şövalyeleri, İngiltere haçlıları, Rodos şövalyeleri de bulunmuşlardır²⁷. Haçlı kuvvetleri önce Vidin ile Rahova'da esir ettikleri Türkleri daha sonra ise ellerinde bulunan bütün Türkleri öldürmüşlerdir²⁸. Bunun üzerine Osmanlı kuvvetleri ile Haçlı ordusu Niğbolu önlerinde karşı karşıya gelmişlerdir. İki taraf arasında gerçekleşen bu savaşta Eflak voyvodası Mirçe, Haçlı kuvvetlerinin sol kanadını kumanda etmiştir. Mirçe savaş esnasında ilk saldırıyı kendisi yapmak istemiş fakat bu isteği kabul edilmemiştir. Mirçe bunun üzerine hem isteğinin kabul edilmemesi hem de savaşın seyrinin Yıldırım Bayezid ve ordusunun tarafına dönmesiyle beraber savaştan çekilerek Eflâk'a kaçmıştır²⁹. Bu savaş Osmanlı kuvvetlerinin üstünlüğü ile sonuçlanırken Kosova savaşından sonra Avrupalı devletler tarafından oluşturulan başka bir Haçlı ordusu yenilgiye uğratılmış bu da Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki hâkimiyetini güçlendirmiştir³⁰.

Bazı kaynaklarda Niğbolu Savaşından sonra Eflak voyvodası Mirçe'nin Osmanlı hâkimiyetini kabul ettiği ve Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'in yanında yer aldığı belirtilse de, dönemin Osmanlı kroniklerine bakıldığında bu konuyla ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Hatta Niğbolu savaşında Haçlı birliklerinin yanında yer aldığı ve daha öncesinde verdiği sözleri tutmadığı için Mirçe'yi cezalandırmak amacıyla Evrenos Bey emrindeki kuvvetlerle birlikte Eflak üzerine gönderilmiştir.

²⁴ Neşri, a.g.e., C. I, s. 151. ; Johann Wilhelm Zinkeisen; *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, C.I, Yeditepe Yay., İstanbul 2011, s. 214.

²⁵ Oruç Beğ, a.g.e. s. 32.; Danişmend, a.g.e. C. I, s. 96.; Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 268-269.

²⁶ M. Alaaddin Yalçinkaya; "Osmanlı Döneminde Eflak ve Boğdan (Memleketeyn)", *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yay., Ankara 2006, s. 386.

²⁷ Neşri, a.g.e., C. I, s. 155; Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 285-286.

²⁸ Danişmend, a.g.e. C. I, s. 105.

²⁹ Guboğlu, "Osmanlılarla", s. 833.

³⁰ Hayrullah Efendi; *Osmanlı Devleti Tarihi*, Haz. Zuhuri Danişman, C. III, Son Havadis Yay., İstanbul 1971, s. 48.

Fakat Mirçe coğrafi şartların Osmanlı kuvvetleri açısından elverişsizliğinden yararlanarak Türk ordusunu püskürtmeyi başarmıştır³¹. Bu nedenle Yıldırım Bayezid, Ankara Savaşı hazırlıkları sırasında Tuna Türkleri ile savaş halinde olan Mirçe'nin olası bir saldırısına karşı kuvvetlerin bir miktarını Rumeli'de bırakmıştır³². Bu olaylar göstermektedir ki Osmanlı hâkimiyeti Tuna nehrinin kuzeyinde sağlanmış olsa bile Tuna'nın güneyinde tam anlamıyla sağlanamamıştır. Uzaklık olarak Osmanlı kuvvetleri ile Eflak arasında beş günlük bir mesafe bulunmasına rağmen bu bölgenin kontrol altına alınamamasının sebebi ise Yıldırım Bayezid'in o dönemde Timurlenk sorunu ile uğraşıyor olmasıdır³³.

2.2. FETRET DÖNEMİNDE EFLAK MÜDAHALELERİ

Ankara savaşını kaybedilmesi ve Yıldırım Bayezid'in vefatı üzerine oğulları arasında taht kavgaları meydana gelmiştir. Bu taht kavgaları neticesinde Emir Süleyman Edirne'de, Çelebi Mehmet Tokat ve çevresinde, Çelebi İsa Bursa'da hâkimiyetlerini kurmuşlardır. Çelebi Musa'da kardeşi İsa'nın bulunduğu bölgeyi ele geçirmek isteyince aralarında mücadele başlamış ve bu mücadelede Çelebi Musa üstün gelmiştir. Bu durumdan rahatsız olan Emir Süleyman kuvvetlerini Musa'nın üzerine sevk etmiştir³⁴. Ayrıca Emir Süleyman Anadolu'ya geçerek Çelebi Mehmet'in faaliyetlerini kısıtlamaya başlamıştır. Bunun üzerine Çelebi Mehmet, Karamanoğulları'na sığınan kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye göndererek bu bölgede faaliyetlerde bulunmasını istemiştir. Çelebi Mehmet böylelikle Emir Süleyman'ın tekrardan Rumeli'ye dönmesini sağlamak istemiştir. Musa Çelebi ile Çelebi Mehmet arasında yapılan bir antlaşma ile Musa Çelebi Rumeli'de faaliyetlerde bulunacak ve Emir Süleyman'ın ilgisi tekrardan Rumeli'ye çevrimli olacaktır. Ayrıca Musa Çelebi, Çelebi Mehmet'in hükümdarlığını tanıyacaktı. Bunu gerçekleştirmek için Çelebi Mehmet Candaroğulları'yla anlaşarak kardeşi Musa Çelebi'yi Candaroğlu İsfendiyar Bey'in yardımı ile Sinop üzerinden Eflak'a yollamıştır. Rumeli'de Çelebi Musa'nın voyvoda Mirçe sayesinde çok fazla asker ve

³¹ Zinkeisen, a.g.e., C. I, s.23.

³² Nicolae Jorga; *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1300-1451)*, C. II, Çev: Nilüfer Epçeli, C. I, Yeditepe Yay., İstanbul 2005, s. 288.

³³ Viorel Panaite; "Osmanlı Hakimiyetinin Tuna Nehrinin Kuzeyinde Yayılışı: XIV Ve XVI. Yüzyıllarda Eflak Ve Boğdan", Çev: Numan Elibol, *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yay. Ankara 2002, s. 209.

³⁴ Neşri, a.g.e., C. II, s. 37.; Hayrullah Efendi, a.g.e., C. III, s. 153.

taraf tar toplamasından rahatsız olan Emir Süleyman kuvvetleriyle beraber Rumeli'ye geçerek Çelebi Musa'nın ilerleyişini durdurmak istemiştir³⁵. Fakat Eflak voyvodası Mirçe ile birlikte Sırp ve Bulgar Krallıklarından da destek alan Musa Çelebi, Rumeli'de ilerleyişini sürdürmüştür. Emir Süleyman kardeşinin ilerleyişini tek başına durduramayacağını düşünerek Bizans İmparatorluğundan kardeşine karşı giriştiği bu mücadelede destek istemiştir. Emir Süleyman, Bizans İmparatorluğundan almış olduğu bu destek ile Musa Çelebi'nin üzerine yürümüş ve kendisini mağlup etmiştir. Bu mağlubiyette Musa Çelebi'nin yanında yer alan ve daha sonra taraf değiştiren Sırp kuvvetlerinin etkisi büyüktür.

Emir Süleyman, Musa Çelebi'nin geri çekilmesini yeterli görmesi ve onu takip etmemesi Musa Çelebi'nin kuvvet toplamasını sağlamıştır. Emir Süleyman bu hatasının bedelini ağır ödemiş ve Musa Çelebi'nin adamları tarafından 18 Mayıs 1410'da boğularak öldürülmüştür³⁶. Emir Süleyman'ın ortadan kaldırılması ile birlikte Musa Çelebi kardeşi Çelebi Mehmet ile yapmış olduğu antlaşmaya uymayarak Edirne'de hükümdarlığını ilan etmiştir³⁷. Bunun üzerine Çelebi Mehmet ile Musa Çelebi arasında taht mücadeleleri başlamıştır. Çelebi Mehmet kardeşleri ile giriştiği mücadelede başarılı olmuş ve Osmanlı Devleti'nde hâkimiyet tekrardan tek bir kişinin elinde toplanmıştır³⁸. Çelebi Mehmet Edirne'de düzenlenen cülus töreni Osmanlı tahtına oturmuştur³⁹. Bu törene pek çok yabancı devletin temsilcisi katılmıştır. Bunlardan biriside Eflak temsilcisidir⁴⁰. Görülmektedir ki Çelebi Musa'nın kaybetmesi ile birlikte kendi çıkarlarının da tehlikeye gireceğini gören Mirçe, Çelebi Mehmet ile arasını düzeltme çabalarına girmiştir. Kardeşler arasında çıkan taht kavgalarının bastırılmasından sonra her ne kadar Emir Süleyman'ın Bizans İmparatorluğu'na bırakmış olduğu oğlu Şehzade Orhan Bizans'ın elinden kaçarak Mirçe'ye sığınmak istemiş ise de Karinovası yakınlarında akıncılar tarafından durdurularak geri döndürülmüştür⁴¹. Görüldüğü üzere bu sayede Mirçe'nin Osmanlı Devleti içerisinde karışıklık çıkarmasının önüne geçilmiştir.

³⁵ Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 335- 337.

³⁶ Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 72.

³⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 339.

³⁸ Neşri, a.g.e., C. II, s. 53.; Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 344.

³⁹ Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 80.; Danişmend, a.g.e., C. I, s. 169.

⁴⁰ Panaite, a.g.m., s. 209

⁴¹ Neşri, a.g.e., C. II, s. 57-58.

2.3. ÇELEBİ MEHMET DÖNEMİNDE OSMANLI - EFLAK İLİŞKİLERİ

Osmanlı Devleti'yle bu kadar uğraşan Mirçe'ya beklemediği bir anda kendi akrabalarından Dan isminde bir kişi rakip olmuştur. Dan, Mirçe'ya karşı Çelebi Mehmet'ten yardım istemiştir. Çelebi Mehmet, Mirçe'nin daha öncesinden kendisine karşı yürütmüş olduğu düşmanlık politikasının öcünü almak için Dan'ı desteklemiştir. Bunun üzerine Mirçe'yı destekleyen Macar Kralı ile Alman İmparatoru Sigismund, Çelebi Mehmet'ten Dan'a olan desteğini geri çekmesini istemiştir⁴². Bu isteğin Çelebi Mehmet tarafından reddedilmesi ile birlikte Eflak voyvodası Mirçe, Macar ve Alman imparatorlarının kışkırtmasıyla adam toplamaya başlamıştır. Bu durumu haber alan Çelebi Mehmet ordusuyla beraber Edirne'den geçerek Ruscuk üzerinden Eflak'a akınlar düzenlemiştir. Yenileceğini anlayan Mirçe savaştan çekilmiş ve affedilmesini istemiştir⁴³. Mirçe, sadakatini kanıtlamak için oğlunu da Çelebi Mehmet'e teminat olarak esir bırakmış ve haraca bağlanmıştır. Bu haracın miktarıyla ilgili çeşitli rivayetler olmakla beraber verilen rakamlar üç bin ya da on bin duka altın olarak belirtilmiştir. Bunun sonucunda Eflak itaat altına alınmış ve bundan sonraki seferlerde asker göndermeyi kabul etmiştir⁴⁴. Mirçe her ne kadar kendi üzerine düzenlenen akınlardan sonra Osmanlı Devleti'ne tabiiyetini bildirmiş olsa da imkânın bulduğu her durumda devlete karşı ayrılıkçı hareketlerde bulunmaktan vazgeçmemiştir. Buna en iyi örnek Şeyh Bedreddin isyanına destek vermesidir.

Şehzade Musa'nın kazaskerlerinden olan ve dini yönden saplantılı fikirleri bulunan Şeyh Bedreddin, kethudası ve müridi olan Bökrüce Mustafa ile etraflarında topladıkları müritleriyle birlikte Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmiştir. Bu isyanı sonucunda Şeyh Bedreddin ilk önce Kastamonu hükümdarı İsfendiyar Bey'e sığınarak yardım istemiş daha sonra ise onun yardımıyla Eflak tarafına kaçmıştır⁴⁵. Çelebi Mehmet bu isyan girişimini çözmek için ilk önce Bökrüce Mustafa'nın üzerine asker göndermiştir. Bökrüce Mustafa ve adamlarıyla Osmanlı kuvvetleri arasında Karaburun mevkinde çıkan savaşta Osmanlı kuvvetleri, Bökrüce Mustafa ve adamlarını mağlup etmeyi başarmışlardır. Devlet Bökrüce Mustafa sorununun çözüldükten sonra Şeyh Bedreddin'le birlik olup halkı devlete karşı kışkırtan Torlak

⁴² Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 355.

⁴³ Hayrullah Efendi, a.g.e. C. III, s. 179.

⁴⁴ Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 76. ; Danişmend, a.g.e., C. I, s. 175.

⁴⁵ Ali Birbiçer; *Anonim Tevârih- Ali Osman*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989, s. 67.

Kemal mevzusunu çözmek için Manisa'ya yönelmiştir. Torlak Kemal ve müritleri burada yakalanarak idam edildiler. Bu sırada Rumeli'de Eflak voyvodası Mirçe'nin desteğini alan Şeyh Bedreddin toplamış olduğu adamlarla Deli Orman'a hareket etmiş ve yanında ki müritleri etrafa göndererek kendisine yandaş toplamaya çalışmıştır. Özellikle Şehzade Musa zamanında kazaskerlik yapması onun yandaş toplamasını kolaylaştırmıştır. Şeyh Bedreddin çevresinde toplamış olduğu kişilere padişah olduğunu dahi söylemiştir. Devlet giderek büyüyen bu isyan bastırmak için Kapıcıbaşı Elvan Bey görevlendirmiştir. İki yüz kişilik kuvvetiyle Şey Bedreddin üzerine akın düzenleyen Elvan Bey onu Zağra mevkinde yakalamayı başarmıştır. Siroz'a getirilen Şeyh Bedreddin burada asılarak öldürülmüştür⁴⁶. Bize göre Eflak voyvodası Mirçe'nin devlete karşı ayrılıkçı çalışmalarda bulunmayacağına dair söz vermesi ve oğlunu bu sözünün teminatı olarak rehin bırakmasına rağmen sözünü tutmaması Osmanlı Devleti'nin Eflak üzerinde henüz tam anlamıyla hâkimiyetini kuramadığını göstermektedir.

2.4. EFLAK'TA VLAD DRAKUL SORUNU

II. Murat döneminde Eflak'ta taht değişikliği olmuş ve Mirçe'den sonra kısa bir süre Dan voyvodalık yapmıştır. Daha sonrasında Dan'ın akrabası olan Vlad Drakul hükümdarlığı Dan'ın elinden almıştır.(1431) Vlad Drakul'un Dan'a karşı kazanmış olduğu bu mücadelede kendisini destekleyen Macar Kralı Sigismund'un büyük önemi vardır. Macar Kralı Sigismund'un desteğini alarak Eflak tahtına geçen Vlad Drakul daha sonrasında Macarların kendisini Osmanlı Devleti'ne karşı tam anlamıyla koruyamayacağını ve tek başına da mücadele edemeyeceğini anlaması üzerine II. Murat'a yaklaşma politikası gütmüştür. Bunun için Karaman seferi öncesinde Bursa'ya gelen Vlad Drakul, II. Murat'a sadakatini bildirmiştir. Ayrıca Macarlar'a karşı yapılacak olan savaşta Osmanlı kuvvetlerinin yanında yer almak istediğini belirtmiştir⁴⁷. Bunun üzerine II. Murat Candaroğulları seferine çıkacağı için Vlad Drakul'u, Mihailoğlu Ali Bey'in yanında Tralsilvanya seferine göndermiştir⁴⁸. Fakat Vlad Drakul devlete bağlılığını bildirmesine rağmen 1439'da Sırp ve Macarlar'ın Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturdukları ittifakın içerisinde yer almaktan vazgeçmemiştir. Macar ve Sırp'larla yapmış olduğu ittifaka güvenen Vlad

⁴⁶ Oruç Beğ, a.g.e., s.49-52. ; Danişmend, a.g.e., C. I, s.179-180.

⁴⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 412-413.

⁴⁸ Guboğlu, "Osmanlılarla" s. 838.

Drakul II. Murat'ın seferde olmasını fırsat bilerek Silistre' ye geçmiş ve burada halka zulüm etmiştir. Bu durumun devlet tarafından öğrenilmesi üzerine seferde olan II. Murat Firuz Bey'e Eflak üzerine akınlar düzenlemesini emretmiştir. Ayrıca II. Murat sefer dönüşü de Vlad Drakul'u yakalatarak Gelibolu kalesine hapsedirmiştir. Vlad Drakul bunun üzerine yaptıklarından pişman olduğunu belirtmiş ve II. Murat'a karşı sadakatini koruyacağını bildirmiştir. Vlad Drakul bu sözlerinin teminatı olarak da iki oğlunu Osmanlı sarayında rehin olarak bırakmıştır. Bunun üzerine Vlad Drakul serbest bırakılarak tekrar Eflâk'ın başına getirilmiştir⁴⁹. Görüldüğü üzere Vlad Drakul'un da kendisinden önce Eflak voyvodası yapan Mirçe gibi Osmanlı Devleti'ne tam anlamıyla tabi olmamış ve her fırsatta Mirçe gibi Macar ve Sırp'lardan almış olduğu destek ile devlete karşı faaliyetlerde bulunmaya devam etmiş ve Osmanlı karşıtı haçlı ittifaklarına dahil olmuştur.

Macarlar üzerine Mezid Bey komutasındaki akıncılar ile birlikte düzenlenen akınlarda 18 Mart 1442'de Transilvanya'ya girilmiş ve Hermanşad'ı kuşatılmıştır. Bu kuşatmanın ardından Jan Hunyad (Hunyadi Yanoş) kuvvetleri ile birlikte gelerek akıncıları bozguna uğratmış ve Mezid Bey'le oğlunu öldürmüştür. Mezid Bey'in ve oğlunun öldürülmesi üzerine diğer akıncı birlikleri arkalarında esirler bırakarak kaçmak zorunda kalmışlardır. Jan Hunyad bu başarısından dolayı Avrupa'da büyük bir üne sahip olmuştur. Bunun üzerine Osmanlı Devleti Jan Hunyad'ı cezalandırmak üzere 1442 yılının Eylül ayında Kula Şahin Paşa'yı⁵⁰ görevlendirilmiştir. Fakat Kula Şahin Paşa Rumeli ve Eflâk'ı geçtikten sonra alkol alarak sarhoş olmuş ve Vazağ mevkisinde emrindeki kuvvetlerle birlikte bozguna uğratılmıştır⁵¹. Bu iki bozgunun sonucunda Avrupa'dan Türkleri atmak için bir fırsat doğmuş ve Papa IV. Eugene'nin teşvikiyle bir haçlı ordusu meydana getirilmiştir. Bu orduya Avrupa tarafından Macaristan Kralı Ladislas, Yanko Hunyad, Sırp Kralı Bronkoviç ve Eflak voyvodası Vlad Drakul katılmıştır. Bununla beraber Anadolu'da Karamanoğulları'nın da ayaklanmasıyla birlikte Osmanlı kuvvetleri hem Avrupa'da Haçlı ordusu ile hem de Anadolu'da da Karamonoğulları ile uğraşmak durumunda kalmıştır. Osmanlı Devleti kuvvetlerini ikiye bölmek zorunda kaldığı için Haçlı birliğine karşı yeterli mücadeleyi gösterememiş ve barış teklif etmek zorunda kalmıştır. Macar Kralı

⁴⁹ Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 88; Danişmend, a.g.e., C. I, s. 205.

⁵⁰ Oruç Beğ Kula Şahin Bey'in adını Hadım Şahabeddin Paşa olarak vermektedir. Bkz. Oruç Beğ, a.g.e., s. 62.

⁵¹ Neşri, a.g.e., C. II, s. 108; Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 419-421.

Ladislav ilk başta bu barışa sıcak bakmamış fakat Avrupa'dan Haçlı ordusuna katılmasını beklediği kuvvetlerin gelmemesi üzerine barış teklifini kabul etmek zorunda kalmıştır⁵². 1444 yılında Edirne de Macar tarafıyla Osmanlı Devleti arasında on yıl geçerli olmak şartıyla Edirne-Segedin Antlaşması imzalanmıştır⁵³. Bu antlaşmanın maddelerinin Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren maddeleri dördüncü ve beşinci maddeleridir. Bu maddeler şu şekildedir:

4) Tuna Nehri Macaristan'la Osmanlı Devleti arasında sınır olacak ve iki taraftan da akın düzenlenmeyecektir.

5) Eflak Macaristan'a verilecek fakat vergisini yine Osmanlı Devleti'ne ödemeye devam edecektir.

Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti birçok toprağını kaybettiği gibi Ankara savaşından sonra ikinci darbesini almıştır⁵⁴. Bu son iki madde bize şunu göstermektedir: Osmanlı Devleti'nin Eflak üzerinde bu zamana kadar sağlanmaya çalıştığı hâkimiyet giderek zayıflamış ve Eflak üzerinde sadece Osmanlı Devleti'nin değil artık Macaristan da söz sahibi olmuştur. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Yıldırım Bayezid döneminden beri Eflak üzerinde kurmaya çalıştığı hâkimiyet bu antlaşmayla yıpranmıştır.

İmzalanan Edirne-Segedin Antlaşması sonrasında II. Murat tahtı oğlu II. Mehmet'e bırakarak tahtan feragat etmiş ve Manisa'ya çekilmiştir. Osmanlı Devleti'ndeki bu taht değişikliği ile tahta henüz on iki yaşında olan bir çocuğun geçmesi fırsat olarak görülmüş ve bunun neticesinde yapılan Edirne-Segedin antlaşması şartları ihlal edilerek Osmanlı Devleti'ne karşı bir Haçlı ordusu meydana getirme girişimleri başlamıştır. Bu ordunun içerisinde Lehistan ve Macaristan Kralı Ladislav, Sırp Kralı Brankoviç, İtalya, Almanya, Macar, Leh, Sırp ve Eflak voyvodası Vlad Drakul katılmıştır⁵⁵. Fakat savaşı Haçlı kuvvetlerinin kaybetmesi üzerine asi voyvoda Vlad Drakul tekrardan II. Murat'a boyun eğmiş ise de bu suçu affedilmemiş ve idam cezasıyla cezalandırılmıştır⁵⁶.

⁵² Danişmend, a.g.e., C. I, s. 208-210.

⁵³ Uzunçarşılı, a.g.e., C. I, s. 426.

⁵⁴ Zinkeisen, a.g.e., C. I, s. 467-368. ; Oruç Beğ, a.g.e., s. 64.

⁵⁵ Danişmend, a.g.e., C. I, s. 213.

⁵⁶ Aurel Decei, "Eflak" *İ.A.*, C. IV, MEB. Yay. İstanbul 1977, s. 183.

2.5. II. MEHMET'İN EFLAK SEFERİ

II. Mehmet'e kadar Osmanlı Devleti Eflak üzerinde tam anlamıyla bir hâkimiyet kurma çalışmasına girişmemiş, devlet Eflak'ın sadece kendisine tabi olmasını yeterli görmüştür. Buna rağmen devlet Eflak'ın ne çok zayıflamasına ne de güçlenmesine izin vermemiştir. Çünkü bu topraklar Osmanlı için kendisiyle Lehistan ve Macaristan arasında tampon bir bölge konumu görmüştür.

Eflak voyvodalığına 1456 yılında Osmanlı sarayında yetişen ve iyi bir eğitim alan Vlad⁵⁷ II. Mehmet tarafından tayin edilmiştir. Zeki ve cesur bir kişi olan Vlad, Boğdan'lılara ve Macarlar'a karşı başarılar elde etmiştir⁵⁸. Vlad voyvodalığının ilk yıllarında Osmanlı'ya karşı sadakatini korumuş ve vergisini bizzat kendisi getirip teslim etmiştir. Daha sonraki yıllarda II. Mehmet'in Trabzon seferinde olmasını fırsat bilen Vlad Macarlar'la anlaşarak Osmanlı topraklarına akınlar düzenlemiş ve pek çok kıyım yapmıştır⁵⁹. Vlad'ın bu ayrılıkçı tutumu İshak Paşa tarafından II. Mehmet'e bildirilmiş fakat seferde olunması nedeniyle bu sorun tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamıştır. II. Mehmet sefer dönüşünde asi voyvodayı cezalandıracağını bildirmiştir. Fakat sefer sonrasında voyvoda Vlad'ın elçi göndererek II. Mehmet'in Trabzon seferini tebrik etmesiyle Eflak üzerine yapılmayı planlanan sefer ertelenmiştir. Buna rağmen devlet bir taraftan da Vlad'ın yerine kardeşi Radul'un getirilmesi düşünülmüştür. Radul'un Vlad yerine Eflak tahtına geçirmek için bahaneler düşünülmüş, vergisini kendisi getirmediği gibi göndermediği de bahane edilerek Katip Yunus Bey elçi olarak Vlad'a gönderilmiş ve İstanbul'a çağırılmıştır. Vlad bu haber karşısın düşmanlarının çok olduğunu ve kendisinin tahtan ayrılmasıyla Macarlar'ın tahtını ele geçireceğini bahane ederek kendisi dönene kadar tahtını koruyacak birinin gönderilmesini istemiştir. Bunun üzerine Silistre Beyi Yunus Bey ile Niğbolu Beyi Çakırbaşı Hamza Bey Eflak'a gönderilmiştir⁶⁰.

Vlad kendisine karşı gönderilen bu kuvvetleri Tuna nehri kenarında bir gece baskısıyla öldürtmüştür. Ayrıca Vlad, Hamza Bey'in başını Macar Kralına göndererek II. Mehmet'in itaatinden ayrıldığını bildirmiştir. Vlad'ın yaptıklarını

⁵⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı Vlad'a aynı zamanda Kazıklı Voyvoda demektedir. Bkz. Uzunçarşılı, a.g.e., C. II, s. 73.

⁵⁸ Selahattin Tansel; *Fatih Sultan Mehmet'in Siyasi ve Askeri Faaliyetleri*, MEB Yay., İstanbul 1995, s. 161.

⁵⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., C. II, s.74-75.

⁶⁰ Neşri, a.g.e., C. II, s. 163. ; Tansel,a.g.e., s. 163-164.

öğrenen II. Mehmet kendisini cezalandırmak için 1462 yılında Eflak üzerine sefere çıkmıştır⁶¹. Bu seferde Eflak ile arası kötü olan Boğdan'da Osmanlı Devleti'ne yardım edebileceğini bildirmiştir. Osmanlı kuvvetleri yüz elli nakliye gemisi ve yüz elli bin asker ile Eflak üzerine yürümüştür. Ordudan önce Mahmut Paşa yanındaki kuvvetlerle birlikte Tuna'yı geçerek Eflâk'a girmiştir. Mahmut Paşa bu akınında voyvoda Vlad ile karşılaşamayınca Evrenuz Bey akıncı kuvvetleriyle birlikte Eflâk'a akın düzenlemiştir. Fakat Vlad halkını Kronştad taraflarına göndererek kendisi ormanda saklanmış ve ordusunu ikiye bölerek bunlardan birisini Boğdan tarafından gelecek akınlara karşı bekletirken diğer kısmını ise Osmanlı kuvvetleri için ayırmıştır⁶². Vlad'ın asıl planladığı şey Osmanlı kuvvetlerinin Eflak topraklarına girmesiyle Osmanlı ordusunun karargâhına baskın yapıp padişahın çadırına saldırmak ve padişahı öldürmektir. Bunun için Osmanlı karargahına bir gece baskını düzenleyen Vlad Osmanlı akıncılarının hazırlıklı olmasından dolayı başarılı olamamış ve sağ kalan kuvvetleri ile birlikte kaçmıştır⁶³. Vlad'ın başarısız olarak kaçmasıyla birlikte Mihail oğlu Ali Bey kuvvetleri ile birlikte bir süre asi voyvodayı takip etmiştir. Vlad kendisi takip eden akıncılardan kurtulmak ve can güvenliğini sağlamak için önce Moldovya'ya daha sonra da Macaristan'a sığınmış fakat Osmanlı Devleti ile aralarını bozmak istemeyen bu devletler Vlad' a destek vermemişlerdir. Hatta Macar Kralı Matyas Korven Vlad'ı yakalatıp hapse attirmiştir. Vlad sorununu çözen Osmanlı Devleti yıllık on iki bin duka altın vergi vermek şartı ile Vlad'ın kardeşi Radul'u Eflak voyvodalığına getirmiştir. Bu tarihten itibaren Eflak imtiyazlı bir eyalet haline gelmiştir⁶⁴.

2.6. 1522 EFLAK İSYANI

Radul'un Eflak voyvodalığına getirilmesi ile birlikte Osmanlı Devleti için Eflak sorunu yaklaşık olarak bir asırlığına çözülmüştür. Bu dönem boyunca Eflak düzenli olarak vergisini veren ve devlete karşı sorun çıkarmayan bir bölge olmuştur. Fakat 1521 yılında Eflak voyvodası Basarab Neagoe'nın vefatı ile sorunlar baş göstermiştir. Basarad Neagoe'nin karısı Milita ve kardeşi Preda arasında taht mücadelelerine Osmanlı Devleti çözüm bulmak istemiştir. Bunun için I. Süleyman,

⁶¹Solak-Zade Mehmet Hemdemi Çelebi; *Solak-Zade Tarihi*, Haz. Vahid Çabuk, C.I, KTB Yay. Ankara 1989, s. 305.

⁶²Neşri, a.g.e., C. II, s. 164; Uzunçarşılı, a.g.e., C. II, s. 76.

⁶³Aşıkpaşaoğlu, a.g.e., s. 138.

⁶⁴Neşri, a.g.e. s. 164 ; Uzunçarşılı, a.g.e., C. II, s. 76.

Mihailoğlu Mehmet Bey'i Eflak'a göndermiştir. Bu sırada eski voyvodanın kardeşi Preda, boyarlarla girmiş olduğu çatışmada ölünce Mehmet Bey kontrolü eline geçirmiş ve Eflak voyvodalığına talip olmuştur. Bunun üzerine Mehmet Bey'in burada idaresini istemeyen doğu Eflâk'ın boyarları Radul'u voyvoda olarak seçmişlerdir. Artık Radul'la, Mehmet Bey arasında 1522 yılı boyunca sürecek olan taht mücadelesi başlamıştır. Aralarında gerçekleşen bu mücadelede Mehmet Bey, Radul'u Tuna boylarında mağlup etmiş ve onun geri çekilmesini sağlamıştır. Radul saldırıya geçmesine rağmen yine mağlup olmuştur. Bu çatışmaların sonunun gelmemesi ve Eflâk'ın bir Türk tarafından yönetilmesine engel olmak için Macar Kralı Yanoş bu çatışmalara müdahale etmiştir. Macar Kralıyla savaşamayacağını anlayan Mehmet Bey geri çekilmek zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti daha sonrasında Vladislav adındaki kişiyi Eflak voyvodalığına getirse de Radul'un akınları sürmüş ve Eflak tahtı üzerinde hak iddia etmeye devam etmiştir. Bu duruma son vermek için Osmanlı Devleti Radul'un tahta geçirilmesine karar vermiştir. Bunun için Vladislav ve Radul İstanbul'a çağırılmıştır. Vladislav İstanbul'da tutulurken Radul Eflak voyvodası olarak görevlendirilmiştir ve geri Eflak'a gönderilmiştir⁶⁵.

3. OSMANLI -BOĞDAN İLİŞKİLERİNİN BAŞLANGICI

Moldovya eyaletinin Türkçe adı olan Boğdan toprakları, Osmanlı Devleti'nden önce Macar, Polonya ve Altınordu gibi birçok devletin kontrol altına almak istediği bir bölge olmuştur. Osmanlı Devleti Tuna'da ilerlemeye başladıktan ve Eflak üzerine seferler düzenledikten sonra Boğdan'ı da kontrol altına almak istemiştir. Osmanlı Devleti ile Boğdan arasında ilk temaslar XV. yüzyılda gerçekleşmiştir. Boğdan voyvodası Aleksandru Cel Bun zamanında Macar ve Leh Kralları Osmanlı Devleti'ne karşı savaşa girişmeleri halinde kendilerine yardım edeceğine dair Aleksandru'ya, Lublin Antlaşmasını imzalatmışlardır. Voyvoda Aleksandru'nun bu antlaşmaya uymaması durumunda topraklarını kendi aralarında paylaşacaklarını söylemişlerdir. Boğdan prensleri bir taraftan Macar ve Polonya'ya diğer taraftan Altınordu devletine karşı mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Osmanlı Devleti, Çelebi Mehmet döneminde aşağı Tuna ve Dobruca kalelerini aldıktan sonra Boğdan toprakları üzerine akın düzenlemiştir. Bu akınlara

⁶⁵ Jorga, a.g.e., C. II, s.329-330.

birlikte Osmanlı kuvvetleri Boğdan limanı ve Akkirman'ı kuşatmalarına rağmen kontrol altına alamamıştır⁶⁶. II. Murat döneminde de bu mücadeleler devam etmiş fakat tam anlamıyla bir netice alınamamıştır⁶⁷. Fakat II. Mehmet zamanında Boğdan Prensi Petru Aron vergi vermek şartı ile Osmanlı hâkimiyetini tanımıştır.(1455)

Bu tarihten itibaren Kara Boğdan⁶⁸ adıyla anılan Moldovya prensliği Osmanlı kontrolü altına girmiştir. Vergisini 1457 yılına kadar düzenli ödeyen Boğdan, Prens Stefan Çel Mare zamanında bağımsızlığını ilan etmek istemiş fakat başarılı olamamıştır. Bunun üzerine Stefan, Lehistan'ın himayesine girmiştir. Bu durumu kabul etmeyen Osmanlı Devleti Boğdan üzerine Rumeli Beyler Beyi Hadım Süleyman Paşayı göndermiştir⁶⁹. Boğdan üzerine otuz bin askerle hareket eden Süleyman Paşa mevsim şartlarının elverişsizliği, yanında bulunan askerlerin yorgun olması ve Boğdan kuvvetlerinin uzun süre karşılıklarına çıkmamaları nedeniyle kuvvetlerini kaybetmeye başlamışlardır⁷⁰. Nihayetinde Boğdan kuvvetlerinin Prut nehri kıyısında Osmanlı kuvvetlerinin karşısına çıkması ile Falçiu denilen mevkide iki taraf arasında savaş başlamıştır. Fakat bu savaşta Osmanlı kuvvetleri mağlup edilmiş, askerlerin birçoğu esir düşmüş diğerleri de başta Süleyman Paşa olmak üzere canlarını zor kurtarmışlardır⁷¹. Bu mağlubiyeti haber alan II. Mehmet 1456 yılında Boğdan üzerine bizzat sefere çıkmıştır. Eflak kuvvetlerinin de II. Mehmet'in yanında yer aldığı bu seferde Osmanlı kuvvetleri Varna'ya ulaştığında Leh elçileri de oraya gelerek Boğdan adına antlaşma yapmak istemişlerdir. II. Mehmet, Boğdan'ın yeniden vergisini vermesi, almış olduğu Cenevizli esirleri serbest bırakması ve Kili'yi Osmanlı Devleti'ne bırakması şartı ile antlaşma yapabileceğini bildirmiştir. Fakat II. Mehmet tarafından yapılan bu teklif Stefan tarafından reddedilmiştir. Bu nedenle iki taraf arasında antlaşma sağlanamamıştır. Stefan, Osmanlı kuvvetlerinin ilerlemesini durdurmak için ordunun geçecek oldukları yerleri yakıp yıkarak kıtlık yaşanmasını sağlamak istemiştir. Stefan böylelikle zaman kazanmak istemiş ve birebir savaşamayacağını düşünerek kuvvetlerini alarak dağa çıkmıştır. Fakat II.

⁶⁶ Aurel Decei, "Boğdan", *İ. A.*, C.II, MEB. Yay., İstanbul 1979, s. 698.

⁶⁷ Özcan, a.g.m., s. 269.

⁶⁸ Aurel Decei Kara sıfatını boyun eymiş inkiyad etmiş olarak açıklamıştır. Osmanlı kontrolüne girdikten sonra Boğdan uzun bir süre bu isimle anılmıştır. Bkz. Decei, "Boğdan" s. 697.

⁶⁹ Halime Doğru, "Balkanlarda Osmanlı Fetihleri (1453-1683)", *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yay., Ankara 2006, s. 305-306.

⁷⁰ Tansel, Fatih, s. 224.

⁷¹ Neşri, a.g.e., C. II, s. 198.; Dimitri Kantemir; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküşü Tarihi*, Çev: Özdemir Çobanoğlu, C. II, KTB Yay., Ankara 1979, s. 18.

Mehmet böyle bir kıtlıkla karşılaşacağını tahmin etmesinden dolayı Tuna üzerinden erzak getirttiği için Osmanlı ordusu bu kıtlıktan fazla etkilenmemiştir.

Devlet bu kıtlık sorunuyla uğraşırken Prens Stefan dağa yönelmiş ve ormanların arasına kendisini korumak için hendekler açtırmıştır. Ormanlar üzerine akın düzenleyen Osmanlı kuvvetleri Stefan'ın yerini tespit etmişler ve üzerine yürümüşlerdir. Bu akınlar sırasında Stefan'ın erken davranarak topları ateşlemiş fakat topların erken ateşlenmesinden dolayı istenilen başarı elde edilememiştir. Bununla birlikte Osmanlı kuvvetlerinin atmış olduğu toplar Stefan'ın top arabalarına isabet ederek Stefan'ın mühimmatlarının zarar görmesi sağlanmıştır. Osmanlı kuvvetlerine karşı başarı sağlayamayacağını düşünen Stefan komutanları ile birlikte dağlara kaçmıştır. Bu savaşta Eflak voyvodasının seferde göstermiş olduğu başarılarından dolayı kendisine ganimetlerden pay verilmiştir. Boğdan üzerine düzenlenen bu seferle birlikte sadece Boğdan tarafından değil Osmanlı tarafından da çok fazla kayıp verilmiştir⁷². Görüldüğü üzere devlet Eflak üzerinde hâkimiyetini güçlendirmiş ve savaş sırasında bu bölgeden destek de sağlar duruma gelmiştir. Bu da devletin bu bölge üzerine yapmış olduğu seferlerde gücünün artmasını sağlamıştır.

Osmanlı ordusuna karşı başarılı olamayacağını anlayan Stefan padişaha gelerek daha önceden vermiş olduğu üç bin sikke vergisini altı bin filorin olarak ödeyeceğini ve Osmanlı'nın dostuna dost düşmanına düşman olacağını belirterek affedilmesini istemiştir. Bunun üzerine II. Mehmet yeniçeriler arasında çıkan veba salgınından dolayı voyvoda Stefan'ı affetmiştir⁷³. Her ne kadar Boğdan voyvodası vermiş olduğu vergiyi iki katına çıkararak affedilmeyi istemiş olsa da Boğdan hala Osmanlı Devleti için tam olarak fethedilmiş bir bölge değildir⁷⁴.

3.1. II. BAYEZİD'İN BOĞDAN SEFERİ

II. Mehmet'in Boğdan üzerine düzenlemiş olduğu sefer orduda çıkan veba salgını nedeniyle tam bir sonuca bağlanmadan bitirilmek zorunda kalmıştır. II. Bayezid tahta çıktığı dönemde Karamanoğulları ve Cem Sultan sorunuyla uğraştığı için Boğdan'ı meselesi ikinci plana atılmıştır. Fakat bu sırada eski Boğdan voyvodası Stefan uçbeylerinin II. Bayezid'in tahta çıkışını tebrik etmek için bölgeden

⁷² Oruç Beğ, a.g.e., s. 127- 128.; Solak-zade, a.g.e., C. I, s.346-347.

⁷³ Tansel, Fatih, s. 227-228.

⁷⁴ Panaite, a.g.m., s. 212.

uzaklaşmasını fırsat bilerek Eflak sınırını geçmiş ve voyvoda Basarab'ı yenerek pek çok Romen ve Türkü öldürmüştür. Ayrıca Stefan Bükreş geçerek Tuna'ya ilerlemiş ve Tuna'nın diğer tarafındaki Osmanlı topraklarını yağmalamıştır⁷⁵. Stefan'ın bu tutumu nedeniyle Boğdan meselesi öne alınmış ve sefer için hazırlıklar başlanmıştır. Önden Mihailoğlu Ali Bey ve kardeşi İskender Bey idaresindeki akıncılar gönderilerek Stefan'ın kuvvetleri yıpratılmıştır.

Ayrıca II. Bayezid, Macaristan'ın Boğdan'a hâkim olmak istediğini bildiği için Macar tarafından gelecek saldırılara karşı Macar sınırındaki kaleleri tamir ettirip içerisine yeterli sayıda adam ve mühimmat koyarak İstanbul'a dönmüştür. Sefer için gerekli hazırlıkların tamamlanmasının ardından II. Bayezid 1 Mayıs 1484'de Boğdan üzerine sefere çıkmıştır. Kalelerin daha kolay fethedilmesi için Kaptan Sinan Paşa komutasındaki gemi İstanbul üzerinde malzemelerle Tuna'ya gönderilmiştir. Ayrıca Kırım Han'ı Mengli Giray ile Eflak voyvodasına sefere katılmaları için haber gönderilmiştir⁷⁶. Kırım ve Eflak kuvvetlerinin katılımıyla Osmanlı ordusu yaklaşık olarak altmış bin kişiyi bulmuştur⁷⁷. 5 Temmuz 1484'de Kili kalesine gelmiş ve bu kale Osmanlı kuvvetleri tarafından kuşatılmıştır. Kili kalesinin fethine bu kadar önem verilmesinin sebebi Kili'nin Boğdan'a açılan bir kapı niteliği taşımasından kaynaklanmaktaydı. On günlük bir kuşatmanın ardından 15 Temmuz 1484'de kale fethedilmiştir⁷⁸. Daha sonra Akkirman kalesine yönelen Osmanlı kuvvetleri on iki günlük bir kuşatmanın ardından 11 Ağustos 1484'de Akkirman'ı da fethetmişlerdir. Fethedilen bu bölgelerdeki kişilere istedikleri yerlere gidebilecekleri belirtilmiş ve bunlardan bir kısmı Marmara kıyısındaki Eski Biga'ya gönderilmiştir. Ayrıca orduya destek sağladıkları için Kırım Hanı ve Eflak voyvodası ganimetlerle ödüllendirilmişlerdir⁷⁹.

Kili ve Akkirman kalelerinin feth edilmesinden sonra II. Bayezid'in geri dönmesini fırsat bilen ve Akkirman' da kalan bazı Boğdan'lular Prens Stefan'a haber gönderip habersiz düzenlenen bir baskınla Akkirman'ı geri alabileceğini bildirmişlerdir. Bunun üzerine Stefan Akkirman'ı kuşatmış fakat kale bekçilerinin

⁷⁵Jorga, a.g.e., C. II, s. 223. ; Oruç Beğ, a.g.e., s. 136-137.

⁷⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, s.182.

⁷⁷ N. Beldiceanu; "1484 Osmanlı Seferi Askeri Hazırlıkları ve Kronikleri", Çev: Zeki Arıkan, *Bulleten XLVII/186*, 1983, s. 592.

⁷⁸ Tansel, II. Bayezit, s. 71-74.

⁷⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., C.II, s.182.

direnışleri sonucunda Stefan ve kuvvetleri bozguna uğramıştır. Kaleyi ele geçiremeyeceğini anlayan Stefan geri çekilmek zorunda kalmıştır. Stefan'ın bu taarruzunu haber alan II. Bayezid onu cezalandırmak için Rumeli Beylerbeyi Ali Paşa'yı Boğdan üzerine göndermiştir. Ali Paşa'ya kuvvetleri ile birlikte Eflak voyvodası da katılmıştır. Ali Paşa 7 Eylül 1485'te Boğdan sınırını geçerek Boğdan'a akın düzenlemiştir. Bunun üzerine daha fazla mücadele edemeyeceğini anlayan Stefan Lehistan'a sığınmıştır. Stefan'ın Lehistan'a sığınması üzerine Ali Paşa emrindeki kuvvetlerle pek çok ganimet toplayarak geri dönmek zorunda kalmıştır⁸⁰.

Ali Paşa'nın kuvvetleri ile birlikte geri döndüğünü haber alan Stefan, Akkirman ve Kili'yi almak için saldırmış fakat başarılı olamamıştır. Bu durumu haber alan İskender Paşa, Malkoçoğlu Ali Bey'i Boğdan üzerine göndermiştir. Osmanlı kuvvetlerinin kendi üzerine geldiği haberini alan Stefan, Leh ve Macarlardan kuvvet toplayarak geri dönmüştür. Stefan, Malkoçoğlu Ali Bey'in az bir kuvvetle Prut nehri kenarında kaldığını ve akıncılarını etrafa dağıttığını öğrenince ani bir baskın vererek onları yok etmek istemiştir. Bunun için Malkoçoğlu'nun etrafını kuşatmıştır. Fakat Malkoçoğlu Ali Bey daha önceden böyle bir durumla karşılaşacağını bildiği için kuvvetlerini etrafa saklamıştır. Kuvvetleri ile Malkoçoğlu Ali Bey'in üzerine saldıran Stefan yendiğini düşündüğü bir vakitte saklanan akıncılar ortaya çıkmıştır. Geceden sabaha kadar süren savaştan mağlup olacağını anlayan Stefan, kuvvetleri ile birlikte kaçmaya başlamıştır⁸¹. Osmanlı ile başa çıkamayacağını anlayan Stefan iki yıldır ödemediği haracıyla birlikte elçilerini II. Bayezid'e göndermiş ve Türk hâkimiyetini tanımıştır⁸². Stefan ölümüne yakın çevresindeki herkesi toplayarak kendisinin Boğdan'ı düşmana karşı koruduğunu fakat bunu onların başaramayacağını bu nedenle zaman kaybetmeden Osmanlı hâkimiyetine girmeleri gerektiğini bildirmiştir⁸³. Görüldüğü üzere Stefan, Osmanlı Devleti'nin hakimiyetine girmek istemese de çevresindeki diğer devletlere bakıldığında Stefan, başka güvenecek bir devlet görememiştir. Bu nedenle kendinden sonrakilere Osmanlı Devleti ile iyi ilişkiler kurmalarını istemiştir.

⁸⁰ Hoca Sadettin Efendi, a.g.e., C. I, s. 240-241.

⁸¹ Münecimbaşı, a.g.e., C. II, s. 38.

⁸² Tansel, II.Bayezid, s. 82.

⁸³ Mehmet Ali Ekrem; *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I.Kronikler*, TTK Yay., Ankara 1993, s. 9.

3.2. I. SÜLEYMAN'IN BOĞDAN SEFERİ

Boğdan'ın başına boyarların seçimiyle 1527 yılında Petru Rareş geçmiştir. Fakat I. Süleyman Boğdan'ın başına Petru Rareş yerine İstanbul'da yetişmiş olan Ştefan Lacusta'nın geçmesini istediği için bu seçimden memnun olmamıştır. Bu sırada Petru Rareş, Ştefan Lacusta'yı yenerek hâkimiyetini meşrulaştırmış ve 23 Nisan 1527' de bir elçisiyle beraber haracını İstanbul'a göndermiştir. Bu elçi İstanbul'da kaldığı sürece Osmanlı Devleti ile ilgili bilgi toplamış ve Hıristiyanlar üzerine hem karadan hem de denizden sefer hazırlığı içerisinde olduğunu Petru Rareş'e bildirmiştir. Petru, elçisinin getirmiş olduğu bu bilgiyi hem Ferdinand hem de Lehistan Kralına bildirerek Osmanlı hâkimiyetini tanıdığı halde devlete karşı faaliyetlerde bulunmaya devam etmiş bir nevi iki taraflı oynamıştır⁸⁴. Bir taraftan da Osmanlı Devleti'nin kendisinden istediği yıllık vergisini ve bin süvariye vermemiş bir taraftan da devlete düşman olan kişilere maddi yardım sağlamaktan geri durmamıştır⁸⁵.

Ayrıca Petru Rareş Lehistan'la Osmanlı Devleti arasında imzalanan saldırmazlık antlaşmasına rağmen Pokutsya bölgesine saldırarak bu antlaşmayı bozmuştur. Bunun üzerine Lehistan, Osmanlı Devleti'ne bir elçi göndererek Petru'yu şikâyet etmiş ve görevden alınmasını istemiştir. Osmanlı Devleti'nin Petru'yu görevden almaması durumunda Lehistan'ın orduları ile birlikte hareket ederek Petru'yu tahtından uzaklaştıracaklarını belirtmişlerdir⁸⁶.

Osmanlı Devleti bu durum karşısında Boğdan'ın elinden çıkmasına izin veremezdi. Bu gelişmelerin yanı sıra Petru'nun Osmanlı Devleti'nin dostu olan Sigismund ile savaşması ve Alvazio Giritti'nin öldürülmesinde de rol aldığından şüphelenilmesi üzerine Boğdan üzerine sefere çıkılması zorunluluk halini almıştır. Fakat yapılacak olan bu seferin Boğdan üzerine olacağı gizli tutulmuştur. Sefer hazırlıklarının tamamlanmasının ardından ordu İstanbul'dan çıkarak Edirne'de karargâh kurmuştur⁸⁷. Daha sonra Edirne'den çıkan ordu Yanbolu tarafına geçmiş buradan da Balkan Dağı üzerinden Tabluca vilayetine gelmiştir. Buradan ordu

⁸⁴ Guboğlu, "Kanuni", s. 748-750.

⁸⁵ Danişmend, a.g.e., C. II, s. 204.

⁸⁶ Ekrem, a.g.e., s. 15. ; Guboğlu, " Kanuni", s. 751.

⁸⁷Jorga, a.g.e., C. III, s. 355.

Boğdan yakasına geçmiştir⁸⁸. Ayrıca Tatar Hanı Sahib Giray'a haber gönderilerek sefer için hazırlık yapması emredilmiştir. Bu sırada 7 Ağustos'ta Petru Rareş'in elçisi gelerek seferin Boğdan üzerinde olacağından haberi yokmuş gibi davranarak sultanın elini öpmüştür. Bunun üzerine Petu Rareş'in bizzat kendisinin gelmesi için Sinan Çelebi ile haber gönderilmiş ve Petru Rareş'ten bu emre uyacağına dair söz alınmıştır. 31 Ağustos'ta Osmanlı ordusu Prut Nehrini geçerek 9 Eylül'de Yaş önlerine gelmiştir. Fakat Petru Pareş ne dost olarak gelmiş ne de saldırıda bulunmuştur. Bu sırada zaman kazanmaya çalışan Petru Rareş, Kral Ferdinand'dan yardım istemiş fakat bu isteği kral tarafından reddedilmiştir⁸⁹. Bu sırada Yaş'da Osmanlı ordusuna sekiz bin süvarisi ile Kırım Hanı Sahib Giray ve Eflak voyvodası tarafından gönderilen üç yüz kişi katılmıştır. Eflak voyvodasının göndermiş olduğu bu kuvvetler Osmanlı kuvvetlerine öncülük etmiştir⁹⁰.

Osmanlı kuvvetleri karşısında direnemeyeceğini anlayan Petru emrindeki kuvvetlerle birlikte Poştanı dağlarına kaçmış ve dağın çevresini koruma altına alarak burada saklanmayı düşünmüştür. Fakat I. Süleyman emrindeki Eflak askerlerine yol açtırarak buradan geçmeyi başarmıştır. Bunun haberini alan ve daha fazla burada saklanamayacağını anlayan Petru emrindeki askerleri bırakarak buradan kaçmıştır. Petru'nun arkasından Semendire Gazileri ve Tatar askerleri gönderilmiştir⁹¹. Petru Rareş önce Hotin Kalesine gelmiş ve burada saklanmak istemiş fakat kale dizdarlarının bunu kabul etmemeleri üzerine Türk kuvvetlerinin etrafından dolanarak Bistritsa manastırına sığınmış ve geceyi burada geçirmesinin ardından sarp dağlardan geçerek Transilvanya'ya doğru yola çıkmıştır. Karpat dağlarında bir hafta kadar saklandıktan sonra bir balıkçı kafilisine yüklü miktarda altın vererek onlarla birlikte Transilvanya'ya geçmiştir. Petru Rareş yüklü miktarda altın verdiği balıkçılar tarafından Ciceu kalesine götürülmüştür. Burada sefer başladığından beri görmediği karısı, iki oğlu ve kızını görme imkânı bulmuştur⁹².

Petru Rareş'in Transilvanya'ya kaçması üzerine Sultan I. Süleyman Boğdan'ın başkenti olan Sincav'a (Suçava) geçmiş ve Boğdan halkını bağışlamıştır.

⁸⁸ Lütü Paşa, *Tevarih-i Ali Osman*, Haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 2001, s. 129.

⁸⁹ Jorga, a.g.e., C.II, s. 355.

⁹⁰ Joseph Von Hammer; *Osmanlı Devleti Tarihi*, Çev. Mehmet Ata, C. V, Milliyet Matbaası, İstanbul 1966, s. 1451.

⁹¹ Peçevi İbahim Efendi; *Peçevi Tarihi*, Haz. Bekir Sıtkı Baykal, C.I, KTB. Yay., Ankara 1981, s.154.

⁹² Guboğlu, "Kanuni", s. 784.

Ayrıca Boğdan'ın ileri gelenlerinin huzuruna gelmesini emretmiştir. Kaçan voyvoda Petru Rareş'e ait ziynetlerin çıkarılmasını ve hazineye aktarılmasını emretmiştir. Boğdan'ın ileri gelenleri gelerek I. Süleyman'a bağlılıklarını bildirmişler ve kendisine itaat edeceklerine dair İncil'in üzerine yemin etmişlerdir⁹³. Ayrıca Stefan, I. Süleyman'ın emriyle Boğdan voyvodalığına getirilmiştir⁹⁴. On dört gün boyunca Suçava'da kalan padişah herhangi bir saldırıya karşı tedbir olarak beş yüz yeniçeriyi burada bırakarak Turla nehri üzerinde bulunan Tirgina kalesini ele geçirmek için buradan ayrılmıştır⁹⁵.

Padişahın buradan ayrılmasını fırsat bilen Boğdan halkı, voyvoda olarak atanmış olan Stefan'ı öldürmüş ve yerine Aleksandru Kornea voyvodalığa getirmiştir. Aleksandru, Lehistan'ın yardımını alarak Kili, Akkirman ve Bender'e saldırmış fakat başarısız olmuştur⁹⁶. Bunun üzerine I. Süleyman Boğdan üzerine sefere çıkmak için Edirne'ye gelmiştir. Bu sırada Transilvanya'ya kaçan eski voyvoda Petru Rareş Macarlar tarafından kendisine işkence yapıldığını, affedilmesi durumunda Osmanlı Devleti'ne karşı faaliyetlerde bulunmayacağını sadakatle itaat edeceğini belirten bir mektup yazmıştır⁹⁷. Bunun üzerine affedilen Petru Rareş İstanbul'a gelerek padişahın elini öpmüş ve özür dilemiştir. I. Süleyman tarafından affedilen Petru Rareş 1541 yılında Tuna'yı aşarak emrine verilen üç bin Osmanlı sipahisi ile birlikte Galati civarında Aleksandru'yu mağlup etmiştir.

İkinci kez voyvodalığa getirilen Petru Rareş bağımsızlık mücadelesinden ve devlete karşı faaliyetlerinden vazgeçmemiştir. Petru Rareş, oğlu İlie'nin (İliaş) Osmanlı Devleti'nde rehin olarak tutulmasından dolayı oğlunun öldüğünü düşünmüş ve yıllık vergisini düzenli olarak ödememeye başlamıştır. Bu sırada Avrupa'da Osmanlı Devleti'ne karşı bir Haçlı ordusu oluşturulmak istenmekteydi. Petru Rareş yukarıda belirtilen sebepler ve Osmanlı Devleti'nin Bender, Orheiu ve çevresine yerleşmiş olmalarını bahane ederek bu ittifakın içerisinde yer alarak maddi destek sağlamıştır⁹⁸. Fakat Petru Rareş, Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan bu ittifakın başarısız olması ve Boğdan topraklarının Avusturya- Alman İmparatorluğu, Lehistan

⁹³ Peçevi, a.g.e., C. I, s. 154.; Kantemir, a.g.e., C. II, s. 101-102.

⁹⁴ *Documents Concerning Rumanian History*, ed. By E. D. Tappe, London-Hauge-Paris 1964, s.30.

⁹⁵ Jorga, a.g.e., C. II, s. 356.

⁹⁶ Özcan, a.g.m., s. 270.

⁹⁷ Ekrem, a.g.e., s. 16.

⁹⁸ Jorga, a.g.e., C. III, s. 28.

Krallığı, Kırım Hanlığı ve Osmanlı Devleti arasında kalan bir bölgede yer aldığından dolayı bağımsızlık mücadelesinin boşa gideceğini düşünmüş ve isyan faaliyetlerine son vermiştir⁹⁹.

⁹⁹ Guboğlu, “Kanuni”, s. 804.

İKİNCİ BÖLÜM

1566- 1606 YILLARI ARASINDA EFLAK ve BOĞDAN'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

1. 1568-1594 BOĞDAN İSYANLARI

1568 yılında Aleksandru Kornea'dan sonra yerine oğlu IV. Boğdan geçirilmiştir. Fakat IV. Boğdan'da babası Aleksandru Kornea gibi devlete karşı isyan faaliyetlerinde bulunmuş ve bunun için Lehistan Kralı ile bir antlaşma dahi imzalamıştır. Bu durumu öğrenen Osmanlı Devleti, Boğdan'ın Lehistan ile görüşmeye gittiği bir zaman da boyarların isteği üzerine kendisini görevden alarak yerine İoan Cel Cumplit'i(Yuan Çel Kamplit) göreve getirmiştir¹⁰⁰. Bu sırada Lehistan'da bulunan asi voyvoda görevden alınmasını öğrenmesi üzerine Lehistan'dan kuvvet toplayıp yanına aldığı Leh Beyleri ile birlikte Boğdan'a girerek bazı boyarları kılıçtan geçirmiştir. Ayrıca asi voyvoda Yaş şehrine bir konak mesafe kalacak kadar yaklaşmış fakat Bender Beyi ve yeni voyvoda İoan'ın gelmesi ile birlikte Boğdan, kuvvetlerini yanına alarak tekrardan Lehistan'a kaçmıştır¹⁰¹. Bunun üzerine devlet Boğdan'daki boyarlara haber göndererek Boğdan'ın bu faaliyetlerine karşı yeni atanan voyvoda İoan'ın yanında yer almaları ve Boğdan'ın bu faaliyetlerine karşı yeni voyvoda ile birlikte hareket etmelerini istemiştir. Bu sayede Boğdan'ın yeniden bir saldırı yapması durumunda halkın devlet ve İoan'la birlik olmasını sağlamak istemiştir¹⁰².

Asi voyvodanın başarısız olması üzerine Leh Kralı, Osmanlı Devleti'nden Boğdan'ın affedilmesini istemiştir. Her ne kadar bu istek Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmiş ve Boğdan'ın kardeşi ile birlikte İstanbul'a gelmesi istenmiş ise de asi voyvoda Leh Kralı'nın ölmesi üzerine İstanbul'a gitmek yerine Erdel'e geçmiştir. Burada Erdel Kralı tarafından yakalanan Boğdan, Avusturya'nın Sokman Kalesi Beyi tarafından Erdel Beyinin elinden alınmıştır. Bunun üzerine devlet Erdel Kralı'na haber göndererek asi voyvodanın kendi üzerlerine bir saldırı yapması

¹⁰⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm: II, s. 89-90.

¹⁰¹ BOA, A. DVN. MHM 16, s. 171, h. 330.

¹⁰² *18 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil- Metin)*, Haz. Kazım Kürşat Yücel, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996, s. 108.

durumunda Boğdan voyvodası ile anlaşarak bölgeyi korumalarını istemiştir¹⁰³. Ayrıca devlet Avusturya'ya mektup göndererek iki devlet arasında ahidnameye uyulmadığını söyleyerek asi voyvoda Boğdan'ın kendilerine teslim edilmesini istemiştir¹⁰⁴. Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nin kendi iç meselesi olarak başlayan bu isyan büyüyerek iki devlet arasında siyasi bir sorun haline gelmiştir.

1.1. İOAN CEL CUMPLİT İSYANI (1572-1574)

Boğdan'dan sonra voyvodalık makamına gelen İoan göreve geldikten sonra Boğdan halkına çok fazla zulüm yapmaya ve halkının parasını almak için insanları katletmeye başlamıştır. Ayrıca İoan pek çok boyarı ve ileri gelen kişileri kılıçtan geçirerek kanunları hiçe saymıştır. Bunun üzerine II. Selim bu sorunu çözmek için voyvoda İon'u görevden alarak yerine Petru Şkiolup'u göreve getirmiştir¹⁰⁵. Eski voyvodalardan Stefan Cel Mare'nin gayri meşru torunu olan İoan bunun üzerine Osmanlı Devleti'nin haraç miktarının seksen binden, yüz yirmi bine çıkarılması ve görevden alınmasını bahane ederek isyan etmiştir¹⁰⁶. İoan, bu isyanında devlete karşı tek başına mücadele edemeyeceğini bildiği için Leh Kralı Henry Valois'den kendisine destek sağlamasını istemiş fakat Leh Kralı Osmanlı Devleti'nden çekindiği için voyvoda İoan'a yardım etmemiştir.

Leh Kralı'ndan beklediği yardımı alamayan asi voyvoda kendisine başka destekçi aramaya başlamış ve Zaporog Kazaklarına elçi göndererek yardım çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine bin iki yüz Zaporog Kazağı voyvoda İoan'a yardıma gelmiştir¹⁰⁷. İoan, Zaporag kazaklarından almış olduğu destek ile kırk, kırk beş bin civarındaki ordusu ve seksen kadar top ile birlikte İbrail, Bender ve Akkirman kalelerini kuşatmıştır. Osmanlı Devleti bu isyanı bastırmak için öncelikle Eflak ve Türk kuvvetlerinden oluşan bir birliği asi voyvodanın üzerine göndermiş. Fakat gönderilen bu birlik İoan tarafından mağlup edilmiştir. Bunun üzerine II. Selim, Vezir Ahmet Paşa'yı kuvvetleri ile birlikte İoan üzerine gönderilmiştir¹⁰⁸. Ayrıca Kırım Hanı Adil Giray'a haber gönderilmiş ve Vezir Ahmet Paşa'dan

¹⁰³ 21 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil- Metin), Haz. Sıtkı Çelik, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1997, s. 18-19.

¹⁰⁴ Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm: II, s. 89-90.

¹⁰⁵ Ekrem, a.g.e., s. 19.

¹⁰⁶ Danişmend, a.g.e., C. II, s. 416. Bazı kaynaklarda İoan'ın, Stefan Cel Mare'nin oğlu olduğu söylenmektedir. Bkz. Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm: II, s. 89.

¹⁰⁷ Yücel Öztürk; *Özüden Tuna'ya Kazaklar-I*, Yeditepe Yay., İstanbul 2004, s. 297.

¹⁰⁸ Danişmend, a.g.e., C. II, s. 417

kuvvetleri ile birlikte destek sağlaması istenmiştir. Ayrıca Rumeli Beylerbeyiyle Silistre, Niğbolu, Vidin , Alacahisar, Köstendil ve Çirmen Beylerine hattı hümayunlar gönderilerek Vezir Ahmet Paşa'ya kuvvetleri ile birlikte destek sağlamaları istenmiştir¹⁰⁹.

Asi voyvoda İoan ve Osmanlı kuvvetlerinin, Bulgaristan'ın Oblutsch¹¹⁰ mevkinde karşılaşmasıyla üç gün sürecek olan bir savaş başlamıştır. Savaşın üçüncü gününde İoan, hem erzak ve barut stoklarının tükenmesi hem de Osmanlı kuvvetlerinin saldırıları karşısında başarısız olacağını anlaması üzerine bir elçi göndererek kendisinin sağ salim padişaha götürülmesi durumunda teslim olacağını belirtmiştir. Asi vovyoda İon'un bu şekilde ele geçirilmesinin daha kolay olacağını düşünen Türk kuvvetleri bu isteğinin yerine getirileceğini, Kazak kuvvetlerinin geri dönmesine izin verileceğini ve Boğdan'lı askerlerin salıverileceğini belirterek isteklerini kabul ettiklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine teslim olan İoan kendisine söylendiği gibi affedilmemiş ve bir rivayete göre iki devenin kuyruğuna bağlanarak başka bir rivayete göre idam edilerek öldürülmüştür. Ayrıca bu isyanda İoan Cel Cumplit'e destek sağlayan Kazaklar da cezalandırılmışlardır. İoan voyvodasının görevden alınmasının ardından Boğdan'ın başına voyvoda olarak Petru Şiopul geçirilmiş ve Boğdan'ın ödemiş olduğu haraç miktarı da arttırılmıştır¹¹¹.

1.2. BOĞDAN VOYVODASI ARON'UN İSYANI

Boğdan Voyvodası Aron¹¹² bu göreve gelebilmek için voyvoda Aron Osmanlı Devletine bir milyon altın ödemiştir¹¹³. Osmanlı Devleti'nin voyvodalardan almış olduğu haraç miktarını sürekli olarak arttırması ve her voyvoda değişikliğinde ödemesi gereken parayı yükseltmesi nedeniyle voyvodalar sorun yaşamışlardır¹¹⁴. Ayrıca voyvoda değişikliklerinde yeni seçilen kişi sadece devlete vergi ödemekle kalmamış, Vezir-i Azamlar ve diğer vezirlere de ödemek yapmak zorunda

¹⁰⁹ BOA, A.DVN. MHM. 26, s. 1, h. 1 ; s. 10., h. 28; s. 10, h. 28.

¹¹⁰ Bazı kaynaklarda bu şehrin isminin Roşkan'ı olduğu belirtilmektedir. Bkz. Mehmet Ali Ekrem, a.g.e., s. 19.

¹¹¹ Danişmend,a.g.e., C. I, s.417.

¹¹² Asıl ismi Aron Tiranur olan Boğdan Voyvodası, Zalim Aron olarak da bilinmektedir. Bkz. Decei , "Boğdan" maddesi, s. 700.

¹¹³ Decei, "Boğdan", s. 700.

¹¹⁴ Mücteba İlgürel; "Zirveden Dönüş II. Selim'den III. Mehmed'e" *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 55.

kalmıştır¹¹⁵. Bu durum karşısında da voyvoda Aron ödemelerini yapabilmek için kendinden öncekileri voyvodalar gibi vergileri arttırma yoluna gitmiştir. Voyvoda Aron'un vergileri arttırması üzerine zor durumda kalan halk yeni voyvodayı İstanbul'a şikâyet etmiştir¹¹⁶. Bu şikâyetler üzerine Sultan III. Murat voyvoda Aron'un görevden alınmasına ve İstanbul'a getirilmesine karar vermiştir. Gönderilen süvariler ile bu haber voyvoda Aron'a bildirmişlerdir¹¹⁷. Görevden alındığı haberini alan Aron yanına süvariler ile birlikte İstanbul'a gelmiş ve burada iki ay kalmıştır. Aron İstanbul'da kaldığı süre boyunca tekrardan göreve gelebilmek için yeniçerilere bol miktarda para ve hediye vererek kendisinin tekrardan Boğdan voyvodalığına getirilmesini sağlamıştır¹¹⁸.

Voyvoda Aron göreve gelmesine rağmen vergilerinin sürekli olarak arttırılmasından rahatsızlık duymuştur. Bu sırada asıl ismi Hippolyte Aldobandini olan Papa VIII. Clement 1592 yılında Papalık makamına geldikten sonra Türklere karşı bir Hıristiyan birliği oluşturmak ve bu sayede Osmanlı Devleti'ni ortadan kaldırmak istemiştir. Alman İmparatoru Rodolphe'nin de¹¹⁹ desteğini alan Papa VIII. Clement, Osmanlı idaresinde bulunan Hıristiyan hatta bazı Müslüman milletleri ayaklandırmak için İran, Habeşistan ve Mısır gibi pek çok yere misyonerler ve elçiler göndermiştir. Bu elçilerden bir kısmını da 1592 'de Boğdan ve Eflâk'a gönderen Clement, buradaki voyvodalarla anlaşarak Osmanlı Devleti'ne karşı birlik olma çabasına girişmiştir¹²⁰. Ayrıca kutsal ittifakta yer alan devletler voyvoda Aron'u yanlarına çekebilmek için kendisini koruyacaklarına ve ülkesinden kovulduğu takdirde kendisine sığınma hakkı tanıyacaklarını belirtmişlerdir¹²¹. Bunun üzerine Aron Osmanlı Devleti'ne karşı isyan başlatmış ve Tuna kıyısındaki kasaba ve köylere saldırmaya başlamıştır.

Aron'un isyanının devlet tarafından öğrenilmesi üzerine Ferhat Paşa asi voyvodayı görevden almış yerine Boğdan isminde bir prensi getirmiştir. Bu prens voyvodalık makamına gelebilmek için Müslüman olduğunu dahi söylemiştir. Fakat

¹¹⁵ Gelibolulu Mustafa Ali; *Künhü'l- Ahbar*, Haz. Faris Çerçi, C. I, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 2000, s. 235-236.

¹¹⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm: II, s. 92.

¹¹⁷ Ekrem, a.g.e., s. 22.

¹¹⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm: II, s. 92.

¹¹⁹ Bazı kaynaklarda Rodolphe, Rudolf olarak zikredilmektedir. Bkz. Uzunçarşılı, C.III, Bölüm: II, a.g.e., s. 80.

¹²⁰ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 417.; Peçevi, a.g.e., C. II, s. 146-147.

¹²¹ Jorga, a.g.e., C. III, s. 255.

voyvoda Aron kendisi yerine atanan bu kişinin voyvodalığını kabul etmemiş¹²² kendisinin de yeni atanan Boğdan gibi hazineye vergi verdiğini belirterek atanan bu voyvodanın Boğdan'a girmesine dahi izin vermeden geri döndürmüştür¹²³.

Kutsal ittifak doğrultusunda Avrupa devletlerini de arkasına alarak isyan eden asi voyvoda Aron'u cezalandırmak için devlet Maraş Valisi Mustafa Paşa'yı bir miktar askerle birlikte Boğdan üzerine göndermiştir¹²⁴. Hatta Ferhat Paşa, ağır zeamet sahibi oldukları için hazineye borçlu olan bazı ağaları da sefere katılmaları şartı ile borçlarının affedileceğini söyleyerek Mustafa Paşa'yla sefere gitmelerini istemiştir. Bunun üzerine Maraş Valisi Mustafa Paşa emrindeki kuvvetlerle birlikte Ruscuk sahrasına gelerek Yergöğü yakasına toplarla beraber kuvvetlerini sevk etmek için çalışmalara başlamıştır. Fakat bu sırada asi voyvoda Aron ani bir baskınla Osmanlı kuvvetlerini burada mağlup etmiş ve başta Mustafa Paşa olmak üzere pek çok Osmanlı askerini öldürmüş bir kısmını da esir almıştır¹²⁵. Aron'un Osmanlı kuvvetlerini mağlup etmesinde şüphesiz ki Polonya Kralı'nın göndermiş olduğu altı bin Ukrayna Kazağını büyük etkisi vardır¹²⁶. Bu durum göstermektedir ki Papa VIII. Clement Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturmuş olduğu kutsal ittifak başarıya ulaşmıştır.

1.2.1. ARON'UN KİLİ VE AKKİRMAN'A AKINI VE ÖLÜMÜ

İstanbul'da bu karışıklıklar yaşanırken eski Boğdan voyvodası Aron, Bender üzerine kuvvetleri ile birlikte saldırılar düzenlemiştir. Fakat bu saldırılara Bender Beyi Ahmet Bey, kuvvetleri ile birlikte karşı koymuş ve Aron'u püskürtmeyi başarmıştır. Ayrıca Ahmet Bey, kuvvetleri ile birlikte Aron'u Bender sınırından çıkarmayı başarmıştır. Bender kuşatmasında başarısız olan Aron bu sefer Akkirman'a saldırmış ve Kili ile Akkirman kalelerini toplarla dövürmüştür. Bunun durum karşısında çaresiz kalan halk Kırım Hani Gazi Giray'dan yardım talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Gazi Giray, Adil Giray'ı Kili ve Akkirman'a yardım etmesi için emrindeki askerlere birlikte görevlendirmiştir. Adil Giray'ın kuvvetleri

¹²² Zeynep Ayçibin; *Katip Çelebi Fezleke Tahlin ve Metin I*, Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2007, s.263.; Peçevi, a.g.e., C. II, s. 146-147.

¹²³ Selaniki Mustafa Efendi; *Tarih-i Selaniki (971-1003/ 1563-1595)*, Haz. Mehmet İpşirli, C.I, Basım, II, TTK Yay. Ankara 1999 s. 291.

¹²⁴ *Documents*, s.72.

¹²⁵ Katip Çelebi, a.g.e., s. 146-147.; Peçevi, a.g.e., C. II, s. 147.; Naima, a.g.e., C. I, s. 76.

¹²⁶ *Documents*, s. 73.

ile birlikte yetişmesiyle birlikte Aron başarısız olacağını anlaması üzerine kaçmak zorunda kalmıştır. Asi voyvodanın askerinin bir kısmı öldürülmüş bir kısmı da esir olarak alınmıştır¹²⁷.

Osmanlı Devleti gerek taht değişiklikleri gerekse Avusturya ile olan sorunlarından dolayı Boğdan isyanına tam olarak önem verememiştir. Aron'un Avusturya ve Erdel güçlerini arkasına alarak faaliyetle de bulunması isyanın giderek büyümesine neden olmuştur. Aron kuvvetleri İsmail kalesini işgal ederek Dobruca'ya girmişler ve faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu dönemde Aron'un Lehistan ile yakın ilişkiler kurması ve Rum vaiz Nikeforos Didaskalos'u sarayında himaye etmesi Erdel Prensi Batori'yi rahatsız etmiştir. Bu olayların üzerine birde Aron'a karşı muhalefet bazı boyarların Avusturya Kralı Sigismund'u ve Erdel Prensi Batori'yi kışkırtmaları üzerine bu iki devletle Aron'un arası açılmıştır¹²⁸. Bunun üzerine Aron Macar muhafız kıtası tarafından esir alınmış ve ölene¹²⁹ kadar Erdel'de rehin olarak tutulmuştur.

Aron'un, Sigismund ve Batori tarafından Boğdan tahtından indirilmesiyle birlikte Boğdan'ın başına Prens Stefan Ravzar isminde bir kişi tayin edilmiştir. Bu kişi daha sonra Müslüman olduğunu söyleyerek Rıdvan ismini alsa da devlete karşı faaliyetlerde bulunmaktan kaçınmamıştır¹³⁰.

1.2.2. KIRIM HANI GAZİ GİRAY'IN BOĞDAN'A GİRMESİ

Stefan Ravzar Boğdan voyvodalığına geldikten sonra, Aron gibi devlete karşı faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır. Fakat Osmanlı Devleti Avusturya sorunuyla uğraştığı için Ravzar'ın bu tutumuna tam anlamıyla çözüm bulamamıştır. Bu sırada Kırım Hanı Gazi Giray Boğdan'a girerek buradaki karışıklığa son vermiş ve halkın kendisine boyun eğmesini sağlamıştır. Ayrıca Gazi Giray, padişaha haber göndererek Boğdan'da ki karışıklığa son verdiğini belirtmiş ve bundan sonra buraya İslam komutanlarından birisinin atanması gerektiğini belirtmiştir. Bu atanacak kişinin de Tatar Beylerinden birisi olmasını rica etmiştir. Devlet, Gazi Giray'ın bu isteği kabul edilmesi durumunda Boğdan üzerinde Tatarlarla birlikte ortak bir yönetimin

¹²⁷ Naima, a.g.e., C. I, s. 87. ; Katip Çelebi, a.g.e., s. 268.

¹²⁸ Jorgo, a.g.e., C. III, s. 261.

¹²⁹ Bazı kaynaklarda Aron'un rehin olarak tutulmadığı idam edildiği belirtilmektedir. Ölümü ile ilgili bilgiler çelişkilidir. Bkz.Decei, "a.g.m., "Boğdan" maddesi, s. 701.

¹³⁰ Jorga, a.g.e. C. III, s. 261.

oluşacağı düşünerek kabul etmemiştir¹³¹. Fakat Gazi Giray buna rağmen Bender Beyi ve akrabası olan Ahmet Beyi Boğdan voyvodalığına getirilmesi için çalışmalarına devam etmiştir. Bu uğraşlarının sonuçsuz kalması üzerine Gazi Giray Lehistan' la anlaşarak Eremia Movila'nın Boğdan voyvodası olmasını desteklemiştir. Böylelikle Lehistan ile Gazi Giray arasında Boğdan üzerinde ortak bir hâkimiyet kurma yolu açılmıştır. Stefan Razvan Boğdan'dan çıkarılmış ve onun yerine Kırım Hanı Gazi Giray'ın da desteğini alan Eremia Movila'nın Boğdan voyvodalığına getirilmiştir. Bu voyvoda değişikliğini Osmanlı Devleti yaşamış olduğu iç sorunlarından dolayı onaylamak zorunda kalmıştır¹³². Bu zamandan sonra Boğdan isyanı durdurulmuş ve bölge sakinleşmiştir.

2. EFLAK VOYVODASI MİHAİL'İN İSYANI

1592 yılında Papalık makamına gelen VIII. Clement'in başta Hıristiyan halk olmak üzere pek çok Avrupa devletini Osmanlı Devleti'ne karşı birlik olmaya çağırmıştır. Birlik olmaya çağırdıklarından birisi de Eflak Voyvodası Mihail'dir. Mihail, Papa'nın Eflak, Erdel ve Boğdan'a göndermiş olduğu gizli mektuplar ve elçilere ilk olumlu cevabı veren ve bu birlik olma çağrısına en çok destekleyen kişilerden birisi olmuştur. Aslında voyvoda Aron isyanı ile voyvoda Mihail'in isyanının sebepleri aynıdır. Voyvoda Mihail'de, voyvoda Aron gibi haraç miktarının sürekli olarak artırılması ve her voyvoda değişikliğinde voyvoda adayının seçilebilmesi için devlet erkânına para yedirmek zorunda kalmasından dolayı rahatsızlık duymuş ve bu ittifakın içinde yer almıştır¹³³. Eflak halkı sürekli olarak artan vergileri karşılayamaz duruma gelince bölgeden göçler başlamış ve I. Süleyman döneminde Eflak'ta kırk bin olan hane sayısı onüç bine düşmüştür¹³⁴.

Ayrıca Mihail'in isyan etmesinin bir diğer sebebi ise Wesprim seferi sırasında Sinan Paşa'nın kendisine karşı sergilemiş olduğu olumsuz tutumdur. Wesprim seferi sırasında Sinan Paşa Mihail'den iki/ üç yüz at istemiştir. Mihail kendisinden istenilen bu atları göndermiştir. Fakat Sinan Paşa Belgrad'a geldiğinde Mihail'e haber

¹³¹ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 162.

¹³² Alper Başer; *Bucak Tatarları (1550-1700)*, Basılmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar 2010, s. 58.

¹³³ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 137-138.; Gelibolulu Mustafa Ali, a.g.e., C. I, s. 235-236.; Dönemin İstanbul'daki İngiliz elçisi Sinan Paşa'nın Eflak ve Boğdan voyvodalarından çok büyük miktarda para aldığını belirtmektedir. Bkz. Documents, s. 60.

¹³⁴ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 140-141.; Gelibolulu Mustafa, a.g.e., C. I, s. 236

göndererek kendisinden tekrar at ve yıllık haracını göndermesini istemiştir. Mihail, adamları ile birlikte yıllık haracını ile birlikte dört yüz kadar at ve Sinan Paşa'ya verilmek üzere hediyelerini göndermiş ise de istenilen şeylerin zamanında yetiştirilememesinden dolayı Sinan Paşa, Mihail'in elçisini suçlu tutmuş ve öldürmek istemiştir. Fakat Mehmet Paşa'nın araya girmesiyle elçinin idam cezası kaldırılmış ve hapse atılmıştır. Ayrıca Sinan Paşa, Mihail'in göndermiş olduğu hediyelerini geri göndererek bundan sonraki seferin Eflak üzerine olacağını belirtmiştir. Sinan Paşa'nın bu uzlaşmaz ve katı tutumu Mihail'in Osmanlı Devleti'ne karşı tavır takınmasına neden olmuştur ve isyana sevk etmiştir¹³⁵.

Mihail'in isyan etmesinin bir diğer sebebi ise tahta geçmek için İstanbul tüccarlarından ve zengin kişilerden almış olduğu borçlara faiz işlenmesi ve borcunu ödeyemez duruma gelmesidir. Mihail, İstanbul tüccar ve zenginlerinden almış olduğu borçların karşılığında bu kişilere Eflâk'ta bol miktarda bulunan bal, sığır, koyun ve tuzları satın almalarına kolaylık sağlamıştır. Böylelikle borçlarını kapatmaya çalışmış fakat borcunu tam olarak kapatamamış ve alacaklı kişilerin sayısı dört bini bulmuştur. Bu alacaklıların çoğu yeniçeri ve üst düzey kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler Mihail'den alacaklarını tahsis etmek için sürekli olarak Mihail'in sarayına saldırmışlar, askerlerine zarar vermişler ve yağmada bulunmuşlardır¹³⁶.

Mihail bu durumlar karşısında gerek alacaklılarına gerekse devlete karşı bir tutum takınmış ve önce hükümet konağına saldırarak mallarını talan eden alacaklılarından kurtulmak istemiştir. Bunu içinde onlara, kendisini öldürdükleri takdirde ellerine hiçbir şey geçmeyeceğini fakat kendisinin alacaklarını tahsis etmeleri şartı ile hepsine borcunu ödeyeceğini bildirmiştir. Mihail'in buradaki amacı birkaç günlüğüne dahi olsa alacaklılarının baskısından kurtulmaktır. Bu teklifi kabul eden alacaklılarının çoğu Mihail'in alacaklarını tahsis etmişler paraları Mihail'e getirmişlerdir. Fakat tahsis edilen paraların alacaklarını karşılamaması üzerine Mihail öncelikle alacaklı kişilerin ne kadar alacaklı olduklarını hesaplayıp daha sonra toplanan parayı eşit olarak paylaştırmayı teklif etmiştir.

¹³⁵ Katip Çelebi, a.g.e., s. 254.; Peçevi, a.g.e., C. II, s.140-141.

¹³⁶ Naima, a.g.e., C. I, s. 76-77.

Bunun üzerine alacaklı olan kimseler borçlarını resmiyete dökmek için Yergöğü¹³⁷ Kadısında bu toplantıya katılmasını istemişlerdir. Bu teklifin kabul edilmesi üzerine Yergöğü kadısı bu toplantıya çağrılmış ve kendisini almak için araba ve adam gönderilmiştir. Fakat Yergöğü kadısının hasta olması sebebiyle yerine naibi Alican Hoca katılmıştır. Bu toplantıya Yergöğü kadısının çağırılma sebebi ise Eflâk'ta ki Müslümanların davalarına bu kadısı bakmasından dolayıdır. Alican Hoca'nın Bükreş'e gelmesinden sonra alacaklılarla Mihail arasında hesaplamalar yapılmıştır fakat bu hesaplamalar birkaç günü bulmuştur. Bunun sebebi ise Mihail'in alacaklılardan kendisine vermiş oldukları borçların cinsine göre belirlenip tespit edilmesini istemesinden dolayıdır. Bunun üzerine alacaklı kimseler vermiş oldukları borcu cinsine göre beyan etmeyi kabul etmişler ve şu şekilde bir alacak listesi düzenlenmiştir. Örneğin: Altmış yük akçe alacağı olan bir kişi bir altın işlemeli hançer, yirmi yük bir eyer takımı gibi alacağın cinsini bu şekilde beyan etmiştir. Fakat Mihail, alacaklılarının vermiş olduğu borçları değerinden daha fazla fiyat verdiklerini söylemiştir¹³⁸. Bunun üzerine iki taraf arasında antlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Alican Hoca'nın araya girmesiyle alacaklılar vermiş oldukları borcun dörtte birlik kısmını almayı kabul etmişler ve senet imzalamışlardır¹³⁹. Taraflar arasındaki alacaklar hem Alican Hoca tarafından hem de Mihail'in katipleri tarafından kayda geçilmiştir.

Uzlaşma sağlandıktan sonra Alican Hoca'nın dışarıya çıktığı bir sırada uzun yıllardır tanıdığı bir Hıristiyan yanına gelerek uzun süreli bir dostlularının olduğunu bundan dolayı kendisine söylemesi gereken mevzular olduğunu bildirmiştir. *“İkindi olmadan Bükreş'ten ayrılmasını ve Tuna'ya geçerek Ruscuk'a ulaşmasını söylemiştir. Daha sonra bu bilgiyi veren kişi bazen kendisinin bu zamanlarda deliliğin etkisiyle yalan söyleye bildiğini belirterek kendisini dinlememesini”* söylemiştir. Fakat bu sırada Bükreş'te bir hareketlenme başladığını fark eden Alican Hoca bir şeylerin ters gittiğini anlayarak buradan ayrılmıştır.

Mihail, Alican Hoca'nın Bükreş'ten ayrılmasıyla dört binden fazla Müslüman kadın ve erkeği katletmiş ve bir kısmını da esir almıştır¹⁴⁰. Böylelikle

¹³⁷ Bazı kaynaklarda Yergöğü, Yerköyü olarak geçmektedir. Bkz. Peçeci, a.g.e., C. II, s. 148.

¹³⁸ Katip Çelebi, a.g.e., s. 263-264. ; Peçevi, a.g.e., C. II, s. 148.

¹³⁹ Naima, a.g.e., C. I, s. 76-77.

¹⁴⁰ Katip Çelebi, a.g.e., s. 263-264. ; Peçevi, a.g.e. C. II, s. 148. ; Selaniki Mustafa Efendi, a.g.e., C. I, s. 409.

Mihail alacaklılarından kurtularak isyan bayrağını açmıştır. Bükreş'te Müslümanları katlettikten sonra Yergöğü'ne gelen Mihail burada ki Müslümanların da birçoğunu katletmiş ve bir kısmını da esir olarak almıştır. Mihail'in bu baskınından sadece Alican Hoca ile birlikte bir kişi Tuna'yı yüzüp karşıya geçerek kurtulabilmiştir. Bunun dışında yaklaşık on dört bin¹⁴¹ kişilik Yergöğü halkından kimse kurtulamamıştır.¹⁴² Bu sırada Boğdan'da bulunan halkta can güvenliğinin tehlikede olduğunu düşünerek Kili, Akkirman ve Hırsova'ya kaçmışlardır. Bu sırada Ruscuk halkı kendi can güvenliklerinin tehlikede olduğunu düşünerek İstanbul'a durumu haber gönderip yardım çağrısında bulunmuşlardır. Mihail'in bu katliamları Ruscuk halkı tarafından İstanbul'a bildirerek yardım çağrısında bulunulmuşsa da beklenen yardım gelmemiş ve Ruscuk halkı Balkanlar'a göç etmek zorunda kalmıştır¹⁴³. Osmanlı Devleti'nin bu iki eyaletteki olayla müdahale edememesinin sebebi III. Murat'ın vefat etmesinden dolayı gerçekleşen taht değişikliği ile uğraşmasıdır.

Tuna boylarında çıkan bu isyanın sorumlusu olarak Veziriazam Sina Paşa ve padişah III. Murat tarafından kayırılan Kurt Ağa görülmüştür. Veziriazam Sinan Paşa ve Kurt Ağa'nın sert ve acımasız bir yönetim sistemi uygulamaları, voyvodalara karşı hakaret içeren davranış ve sözlerde bulunmaları ayrıca voyvodaların devlet erkânına göndermiş oldukları hediyeleri hor görmeleri üstelik gönderilen elçileri ölümle tehdit edilmeleri bu iki eyaletteki isyanın ve öfkenin artmasına neden olmuştur¹⁴⁴.

2.1. MİHAİL'İN İBRAİL'E AKINI

Osmanlı Devleti bir taraftan Aron'un Kili ve Akkirman'ı kuşatması ile uğraşırken Eflak voyvodası Mihail kuvvetleri ile birlikte İbrail'i kuşatmıştır. Bunun üzerine İbrail halkı güvenliğini sağlamak için İbrail kalesine sığınmıştır. Bu arada Tuna nehrinin buzlarının çözülmesinin ardından Tatarlar İbrail halkına yardım etmek için kaleye gelmişlerdir. Tatarların yardımı sonucundan binden fazla düşman askeri öldürülmüş ve Mihail geri çekilmek zorunda kalmıştır. Fakat daha sonra Mihail, Macar, Erdel ve Eflâk'tan toplamış olduğu askerlerle geri dönerek İbrail'i kuşatmıştır

¹⁴¹ Bazı kaynaklarda bu sayı 3000/ 4000 civarı verilmektedir. Bkz. Katip Çelebi, a.g.e., s. 263-264.

¹⁴² Peçevi, a.g.e., C. II, s. 150.

¹⁴³ Katip Çelebi, a.g.e., s. 263-264.

¹⁴⁴ Jorga, a.g.e., C. III, s. 259.

¹⁴⁵. On altı günlük bir kuşatmanın ardından İbrail halkının ve Tatarların güçsüz düşmelerinden dolayı Mihail kuvvetlerine tam anlamıyla karşı koyulamamıştır. Bu sırada aslen İbrail’li olan Mihail teslim oldukları takdirde eşlerinin kendilerinde kalacağını (İbrail halkının eşlerine dokunulmayacağı) belirmiş, istedikleri tek şeyin eşya ve yiyecek olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine İbrail adına görüşen Kara Çavuş Mehmet Bey ve Mustafa Çavuş Macarlar’la bir antlaşma yaparak canlarına dokunulmaması ve Tuna’dan gemilerle diğer tarafa gitmelerine izin verildiği takdirde kaledeki erzakı kendilerine bırakacaklarını söylemişlerdir. Mihail tarafından bu teklifin kabul edilmesiyle birlikte İbrail halkı kaleden çıkmıştır. Fakat verilen söz yerine getirilmemiş halkın Tuna’nın diğer yakasına geçmesine izin verilmediği gibi bir kısmı öldürülmüş bir kısmı da esir alınmıştır. Kara Çavuş Mehmet Bey’in Macar Beylerine verdikleri sözü tutmaları üzerine söylemiş olduğu sözlerden dolayı Macar Beyleri İbrail halkına yardım etmiştir. Bu yardım sayesinde canlarını kurtaran bazı kişiler Tuna’nın diğer yakasına geçmeyi başarmıştır¹⁴⁶. İbrail’in ardından Niğbolu’da Mihail tarafından kuşatılarak ateşe verilmiştir.

2.2. FERHAT PAŞA’NIN EFLAK SEFERİ

Ferhat Paşa veziriazamlık makamına geldikten sonra Eflak sorununu çözmek istemiştir. Fakat bu dönemde Eflak sorununun dışında devleti meşgul eden bir başka sorun daha vardı. Oda Avusturya meselesi idi. Bunun üzerine yapılacak olan seferin Avusturya üzerine mi yoksa Eflak üzerine mi olacağı konusunda Divanı Hümayunda görüşmeler yapılmıştır. Ferhat Paşa’nın başkanlığında toplanan bu divana Vezir İbrahim Paşa, Cerrah Mehmed, Halil, Hasan Paşalar, Müftü Bostanzade, Kadıasker Abdülbaki, Nişancı Hamza Paşa, dört defterdar, Yeniçeri Bölük Ağaları, Rikab-ı Hümayun erkânı katılmıştır¹⁴⁷. Mihail’in ve Aron’un Bükreş ve Yanık başta olmak üzere pek çok yerde katliam yapmaları üzerine İstanbul’a yardım çağrılarının gelmesi ve Mihail’in çevresinde ki diğer devletlerden toplamış olduğu yüz bine yakın ordusu ile Tuna ve Karadeniz kıyılarında yıkım ve katliam yapması üzerine bu seferin Eflak üzerine yapılmasına karar verilmiştir.

¹⁴⁵ Naima, a.g.e., C. I, s. 87.

¹⁴⁶ Katip Çelebi, a.g.e., s. 269. ; Danişmend, a.g.e., C. III, s. 139.

¹⁴⁷ Zuhuri Danişman; *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. VIII, Yeni Matbaa Yay., İstanbul 1965, s. 112.

Bunun üzerine hazırlıklara başlanmış orduya iletilmek üzere mühimmat ve erzakların temini için haber gönderilmiştir¹⁴⁸. Eflak üzerine yapılan bu seferde orduyu en çok sıkıntıya düşüren mevzu erzak sıkıntısı olmuştur. Bu seferin Osmanlı Devleti'nin tahıl ambarı niteliği taşıyan Eflak üzerine olması ve buradan erzak temin edilememesi seferi zorlaştırmıştır¹⁴⁹.

Ayrıca Yergöğü tarafına geçebilmek için köprü yapımında kullanılmak üzere kereste temini için Silistre, Niğbolu ve Vidin' e emirler gönderilmiştir. Bununla birlikte ordu gelene kadar her hangi bir saldırı olması durumunda Vidin halkının kendilerini savuna bilmeleri için Anadolu Beylerbeyi Lala Şahin Paşa serdar tayin edilerek Vidin'e gönderilmiştir. Ayrıca Rumeli Beylerbeyi ve aynı zamanda Budin'i savunmakla görevli Mehmet Paşa sefer için Belgrad'a çağırılmıştır. Mehmet Paşa'nın Belgrad'a gitmesi üzerine yerine vekil olarak Vidin'i korumakla görevli olan Vezir Hasan Paşa tayin edilmiştir¹⁵⁰.

27 Nisan 1595¹⁵¹ yılından emrindeki kuvvetlerle Ferhat Paşa İstanbul'dan ayrılmıştır. Kendisi seferde iken yerine bakması için Damat İbrahim Paşa tayin edilmiştir. Ayrıca Ferhat Paşa Yemişçi Hasan Ağa İstanbul'da bırakılmış onun yerine Zağarcıbaşı Ağa on bin askeri ile orduya katılmıştır. Bununla birlikte sefer sırasında lazım olacak mühimmatın hepsinin Silistre, Niğbolu ve Vidin'den karşılanamayacağı bilindiğinden on kadirge ile mühimmatlar Tuna ve Ruscuk'a gönderilmiştir. Bu sırada Ferhat Paşa düşman kuvvetlerinin sayısı ile ilgili bilgi almaya başlamış ve ellindeki asker sayısının yetersiz olmayacağını düşünerek İstanbul'a haber gönderip asker takviyesi yapılmasını istemiştir. Fakat Ferhat Paşa'nın sefer sırasında yerine bakmasını için tayin ettiği Damat İbrahim Paşa, Ferhat Paşa'ya karşı bir politikanın içerisine girmiştir. Damat İbrahim Paşa, padişah III. Mehmet'e seferin başarıyla sonuçlanması için ellerinden geleni yapamaya çalıştıklarını beyan etmiş fakat istenilen asker desteğini Ferhat Paşa'ya ulaştırmamıştır¹⁵². Ayrıca İbrahim Paşa, bununla beraber Padişah'a askerin Ferhat Paşa'dan memnun olmadığını bu şekilde devam ederse askerin onunla birlikte sefere gitmek istemeyeceğini söyleyerek Ferhat

¹⁴⁸ Katip Çelebi, a.g.e., s. 269.

¹⁴⁹ Jorga, a.g.e., C. III, s. 263.

¹⁵⁰ Naima, a.g.e., C. I, s. 88.

¹⁵¹ Bazı kaynaklarda Ferhat Paşa'nın İstanbul'dan çıkış tarihi olarak 8 Nisan 1595 belirtilmektedir. Bkz. Peçevi, a.g.e. C.II, s. 156.

¹⁵² Katip Çelebi, a.g.e., s. 271.

Paşa'yı gözden düşürmek istemiş bir taraftan da kendisinin sadrazamlık makamında gözünün olmadığını da söyleyerek çıkar peşinde olmadığını göstermeye çalışmıştır. İbrahim Paşa'nın bu iddialarına Bostanzade Muhittin Efendi, Kazasker Baki Efendi, Vezirlerden Cerrah Paşa, Hasan Paşa ve Zağarzade Ağa da desteklemiştir. Ferhat Paşa'ya karşı İstanbul'da bu şekilde bir ittifak oluşturulmasında hiç şüphesiz ki eski sadrazam Sinan Paşa'nın bu kişilere rüşvet vermesi etken olmuştur¹⁵³. Görüldüğü üzere Eflak meselesinin bu kadar uzaması ve bir çözüme kavuşturulamamasında şüphesiz ki devlet erkânı arasında çıkan iktidar mücadelelerinin büyük etkisi vardır.

Devlet, Mihail isyanını bastırmak için uğraşırken bir taraftan da bu döneme kadar yerli prensler tarafından idare edilen ve sürekli olarak sorunlarla karşılaşılan Eflak ve Boğdan meselesini kökünden çözmek istemiştir. Bunun için bu iki eyaleti direk olarak kendisine bağlamak karar vermiştir. Sadrazam Ferhat Paşa Edirne'deyken alınmış olan bu karar üzerine eski Şirvan Valisi Cafer Paşa Boğdan valiliğine, Yeniçeri Ağası ve Anadolu Beylerbeyi Satırcı Mehmet Paşa'da Eflak valiliğine atanmışlardır. Ayrıca Yenicehisar Sancak Beyi Mehmet Bey'de Eflak ve Boğdan defterdarlığına atanmıştır. Bu paşalara sefer için on iki bin asker toplamaları emredilmiştir. Devlet Eflak ve Boğdan'daki yönetim şeklini değiştirerek sorunun çözmek istemiş ise de bu değişiklik savaş durumundan dolayı uygulanamamıştır¹⁵⁴.

Bu sırada Ferhat Paşa Haziran 1595'de Ruscuk'a geçmiştir¹⁵⁵. Ferhat Paşa'nın Ruscuk'taki ordusuna Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa Eflak ve Macarlardan almış olduğu beş yüz kadar esir ve dört bin kadar kuvvetiyle katılmıştır. Ayrıca Yergöğü üzerine yapılacak olan köprü için gerekli kazık ve mühimmat teminine devam edilmiş ve köprü çalışmasına hız verilmiştir¹⁵⁶.

Ferhat Paşa Mihail sorunu ile uğraşırken bu durumu fırsat bilen eski Sadrazam Sinan Paşa, İstanbul'daki devlet adamlarına rüşvetler vererek kendi yanına çekmiş ve Ferhat Paşa'ya karşı Padişah III. Mehmet'i yandaşları ile birlikte kışkırtmıştır. Bunun üzerine Ferhat Paşa görevden alınmış ve yerine eski Sadrazam Sinan Paşa getirilmiştir¹⁵⁷. Görüldüğü üzere devlet erkânı arasındaki makam

¹⁵³ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 156-157.; Naima, a.g.e., C. I, s. 90.

¹⁵⁴ Naima, a.g.e., C. I, s. 91.; Danişmend, a.g.e., C. III, s. 146.

¹⁵⁵ Jorga, a.g.e., C.III, s. 263.

¹⁵⁶ Katip Çelebi, a.g.e., s. 272.

¹⁵⁷ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 157

kavgaları ve veziriazam değişikliklerinden dolayı Mihail sorunu çözüme kavuşturulamaz hale gelmiştir.

2.3. SİNAN PAŞA'NIN EFLAK ÜZERİN SEFERİ

Sinan Paşa, sadrazamlık makamına geldikten sonra asi voyvoda Mihail sorununu çözmek için Eflak üzerine sefere çıkmaya karar vermiş ve bunun için 16 Temmuz 1595'de İstanbul'dan Davutpaşa karargâhına gelmiş ve buradan da 18 Temmuz'da Ruscuk'a hareket etmiştir¹⁵⁸. Sinan Paşa kendisi seferde iken yerine İstanbul'da vekâleten Damat İbrahim Paşa'yı bırakmıştır. Edirne'deyken Sinan Paşa'nın ordusuna Şam Yeniçerileri de katılmıştır. Edirne'den sonra Çalıkavak Boğazı'ndan geçerek Şumnu, Hergrad, Yergögü üzerinden ordu yoluna devam etmiştir. Ayrıca mühimmatlarla dolu yedi kadirga Karadeniz'den Tuna'yı geçerek Ruscuk'a ulaşmıştır. Bununla birlikte Sinan Paşa'nın Tuna üzerine kurulmasını emrettiği köprüyü tamamlanmış ve Bükreş'e yönelmiştir. Ayrıca yapılan köprünün muhafazasının sağlanması için Selanik ve Niğbolu Beyi Yergögü üzerine muhafız tayin edilmiştir. Sinan Paşa Ruscuk'a gelmeden önce Vezir Mehmet Paşa'nın oğlu Hasan Paşa'nın üzerine sekiz bin düşman kuvveti saldırmış fakat bu düşman kuvvetleri mağlup edilmişlerdir¹⁵⁹.

Mihail, Osmanlı kuvvetlerinin Yergögü'nü geçerek Bükreş'e ilerlediklerinin haberini alması üzerine boyarlardan, kazaklardan ve Erdel'den on altı bin asker ve Erdel'den birkaç top temin ederek hazırlıklarını sürdürmüştür¹⁶⁰. Osmanlı kuvvetleri ile Mihail'in kuvvetleri Kalugeren Boğazı'nda karşılaştığı mücadelede Sinan Paşa kuvvetlerinin bir kısmını ormanın içine bir kısmını da on topla birlikte tepeye yerleştirmiştir. Kendiside Kalugeren Köprüsünün yakının da bir bataklığa mevzi almıştır. Eflak Beylerbeyi Saturcu Mehmet Paşa, Sivas Beylerbeyi Haydar Paşa, Niğbolu Beylerbeyi Hüseyin Paşa ve Şam Beylerbeyi Ayas Paşazade Mustafa Paşa köprüyü geçerek Mihail'in kuvvetlerine saldırmaları ile savaş başlamış ve Mihail'in kuvvetlerinden on iki top ele geçirilmiştir. Fakat bu bölgenin zeminin bataklık olmasından dolayı Saturcu Mehmet Paşa'nın dışında diğer paşalar burada şehit

¹⁵⁸ Danişman, a.g.e., C. VIII, s. 114.

¹⁵⁹ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 159

¹⁶⁰ Jorgo, a.g.e., C. III, s. 264.

olmuşlardır¹⁶¹. Ayrıca Sadrazam Sinan Paşa'da atıyla beraber bataklığa saplanmışır. Sinan Paşa'yı Rumeli askerlerinden Hasan¹⁶² isminde bir kişi sırtına alarak bataklıktan kurtarmıştır¹⁶³.

Bu durum üzerine canlarını zor kurtaran Osmanlı kuvvetleri dinlenmek için karargâha çekilmek zorunda kalmışlardır. Askerlerin karargahta dinlendiği 24 Ağustos gecesini yeniçerilerden bir kişinin yapmış olduğu bir hata ile barut yükleri patlamıştır¹⁶⁴. Bu patlama Osmanlı kuvvetlerini korkutmuştur. Fakat sadece Osmanlı kuvvetleri değil Mihail'de bu patlamadan çok etkilenmiş ve kendisi üzerine bir saldırı yapıldığını düşünmüştür. Bunun üzerine Mihail kuvvetlerinin bir kısmı Boğdan'a kaçarken kendisinde kalan kuvvetleri ile birlikte Bükreş üzerinden Erdel'e kaçmıştır. Mihail kuvvetlerinin Bükreş'ten uzaklaşmasını üzerine Sinan Paşa 28 Ağustos 1595'de Bükreş'e girmiş ve burayı kontrol altına almıştır. Ayrıca Sinan Paşa buradaki birkaç kiliseyi camiye çevirmiş ve Cuma namazını Bükreş'te kılmıştır¹⁶⁵. Sefer geleneklerinden birisi yerine getirilmiştir. Ayrıca Bükreş sarayı on iki günde kaleye çevrilmiş ve Saturcu Mehmet Paşa Bükreş'e muhafız tayin edilerek emrine ikibin asker verilmiştir. Ayrıca Mihail'in her hangi bir saldırısına karşı Bükreş ve Tergovişte şehirlerinin etrafına ahşap kaleler yapılmıştır. Tergovişte'nin muhafızlığına Çorum Sancak Beyi Hayrar Paşazade Ali Paşa atanmıştır. Amasya Beyi Koçu Bey'de Ali Paşa'nın emrine verilmiştir¹⁶⁶. Daha öncesinden hasar görmüş olan İbrail Kalesi de Şaban Paşa tarafından tamir edilmiştir¹⁶⁷. Bu döneme kadar yerli prenslerin yönettiği ve devletin iç işlerinde serbest bıraktığı Eflak görülmektedir ki bu uygulamalar sonucunda özerkliğini yitirmeye başlamış ve artık doğrudan devlete bağlı bir eyalet haline getirilmek istenmiştir.

Bu sırada Mihail ortalığın durulmasını beklemiş ve Sinan Paşa ve kuvvetlerinin Tergoviş'ten ayrılmasıyla bu kaleyi toplarla vurmaya başlamıştır. Henüz çok fazla uzaklaşmayan Sinan Paşa saldırının haberini aldıktan sonra beş/altı bin kişilik bir kuvveti Tergoviş'e yardım etmesi için göndermiştir. Fakat Mihail'in ormana sakladığı üç yüz kişilik Mihail kuvvetleri yardıma gelen Osmanlı askerlerini

¹⁶¹ Danişman, a.g.e., C. VIII, s. 115. ; Hammer, a.g.e., C. VII, s. 2185.

¹⁶² Bu kişiye daha sonra Batakçı Deli Hasan ismi verilmiştir. Bkz. Peçevi, a.g.e., C. II, s. 159.

¹⁶³ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 159

¹⁶⁴ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 152.

¹⁶⁵ Katip Çelebi, a.g.e., s. 275.

¹⁶⁶ Danişman, a.g.e. C. VIII, s. 115.

¹⁶⁷ Jorgo, a.g.e., C. III, s. 265.

bozguna uğratmıştır. Bu bozgun haberinin alınmasına rağmen Sinan Paşa Tergovişte kalesine yardım etmek için geri dönmemiş ve Bükreş'e geçmiştir. Bu durum Mihail'e zaman kazandırmış ve Mihail kuvvetleri tarafından üç gün topraklarla dövülen Tergovişte kalesi üçüncü günün sonunda Sinan Paşa'nın yaptırmış olduğu ahşap kale ile birlikte ele geçirmiştir. Mihail kaleyi ele geçirdikten sonra Osmanlı kuvvetlerinin¹⁶⁸ pek çoğunu kazığa oturtturmuştur. Kale komutanları olan Ali Paşa ile Koçu Bey'i de şişe geçirerek ateşte kızartmıştır¹⁶⁹. Tergovişte'de bu vahşetler olurken Sinan Paşa olaylara tam anlamıyla müdahale edememiş sadece beş/ altı bin kişilik bir kuvveti buraya sevk edebilmiştir. Bu kuvvetlerde zaten Mihail'in askerleri tarafından mağlup edilmişlerdir. Bu durum sonucunda sadece kale düşmekle kalmamış pek çok asker ve devlet adamı burada kaderlerine terk edilmiştir. Bu sırada Sinan Paşa Bükreş'e çekilmiş ve burada birkaç gün kaldıktan sonra yaptırmış olduğu ahşap kaleyi yaptırdıktan sonra burayı terk ederek Yergöğü'ne geçmiştir. Sinan Paşa Yergöğü'ne giderken yanında mühimmatları ve de top arabalarını da beraberinde götürmüştür. Osmanlı kuvvetleri Yergöğü üzerine inşa ettirilen köprüden geçip Tuna'nın diğer tarafına ulaşmak istemişlerdir¹⁷⁰.

Fakat hava şartlarının elverişsizliği ayrıca ordunun yorgun ve aç düşmesi ilerleyişi yavaşlatmıştır. Ayrıca Osmanlı geleneklerine göre savaştan elde edilen ganimetin %10'nun sultana ait olması ve bu ganimetlerinde¹⁷¹ köprüden geçirilmeye çalışılması işleri iyice zorlaştırmıştır¹⁷². Sinan Paşa köprüden önce kendisi geçmiş ve köprü'nün diğer tarafına ganimetlerden elde edilen payları devlet hazinesine aktarmak için tahsil memurları koydurtmuştur. Sinan Paşa ganimetlerin kayda geçirilmesinden sonra akıncıların karşıya geçmesine izin vermeyi düşünmüştür. Fakat Mihail, ordusu ile birlikte gelerek henüz karşıya geçmemiş olan akıncıların üzerine taarruz başlatmıştır. Sinan Paşa bu sırada yapmış olduğu yanlışın farkına vararak vergi tahsilâtını durdurmuş ve akıncıların karşıya geçmesine izin vermiştir. Fakat akıncıların karışıklık içerisinde karşıya geçmeye çalıştığı sırada Mihail köprüyü topraklarla vurdurarak yıktırıştır. Köprü'nün yıkılması ile birlikte akıncıların bir kısmı

¹⁶⁸ Tergovişte Kalesindeki üç bin beş yüz Osmanlı kuvveti bulunmaktaydı. Bkz. Hammer, a.g.e., C. VII, s. 2185.; Danişman, a.g.e., C.VIII, s. 115.

¹⁶⁹ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 156.

¹⁷⁰ Hammer, a.g.e., C. VII, s. 2185.

¹⁷¹ Bu ganimetlerin içerisinde esirler, hayvanlar, askeri top ve arabalar bulunmaktaydı. Bkz. Hammer, a.g.e., C. VIII, s. 2185.

¹⁷² Jorga, a.g.e., C. III, s. 269.

köprünün üzerinden Tuna Nehrine düşmüş karşıya geçemeyenlerde Mihail'in askerleri tarafından katledilmiştir.(27 Ekim 1595) Türklerin arasından seçilen, Orta Avrupa üzerine düzenlemiş oldukları akınlar sayesinde de buraların fethini kolaylaştıran ve fetih edilen yerlerde kalıcılığı sağlayan akıncılar bu olayla birlikte yok olmuşlardır. Akıncı ocağı bu olayla birlikte sönmüştür¹⁷³.

Sinan Paşa'nın Eflak'ta yapmış olduğu bu hatalardan dolayı görevine son verilmiş ve sadrazamlık değişikliğine gidilmiştir. Görüldüğü üzere sadrazamlık değişikliğinden dolayı Ferhat Paşa'nın döneminde olduğu gibi yine Eflak meselesi çözüme kavuşturulamamıştır. Bu durum sonucunda Mihail isyanı giderek büyümüştür.

Sinan Paşa'dan sonra sadrazamlık makamına Lala Mehmet Paşa getirildiyse de kendisinin rahatsızlığı nedeniyle vefat etmesi üzerine sadrazamlık makamı yine boş kalmıştır. Lala Mehmet Paşa'nın vefatından sonra Damat İbrahim Paşa sadrazamlık makamına kendisinin getirileceğini düşünmüştür. Fakat Padişah III. Mehmet, Ferhat Paşa'nın görevden alınmasında İbrahim Paşa'nın etkisi olduğunu bildiği için ona güvenmediğinden dolayı Sinan Paşa sadrazamlık makamına tekrar getirilmiştir. Şüphesiz ki Sinan Paşa'nın sadrazamlık makamına gelmesinde devlet adamları arasında saygınlığının olmasının büyük etkisi vardır. Bu saygınlık Sinan Paşa'ya tekrardan sadrazamlık yolunu açmıştır¹⁷⁴. Fakat Sinan Paşa'nın yaşının¹⁷⁵ ilerlemiş olmasından dolayı 3 Nisan 1596'da vefat etmesi üzerine yerine Boşnak bir devşirme olan ve sadrazamların sefere çıktıkları dönemde yerlerine vekil tayin ettikleri Damat İbrahim Paşa getirilmiştir¹⁷⁶.

2.4. HAFIZ AHMET PAŞA'NIN MİHAİL TARAFINDAN YENİLGİYE UĞRATILMASI

Devlet içerisinde bu sadrazamlık değişiklikleri olurken Mihail sorunu ile ilgilenilemediğinden dolayı en azından Mihail'in Tuna Nehrinin diğer tarafına geçmesi engellenmek istenmiş bunun içinde Bosna Beylerbeyi olan Hafız Ahmet Paşa bu işle görevlendirilmiştir. Bu sırada Mihail akınlarını sürdürürken Erdel

¹⁷³ Katip Çelebi, a.g.e., s. 285.; Danişman, a.g.e., C. VIII, s. 117. ; Danişmend, a.g.e., C.III, s. 157.

¹⁷⁴ Naima, a.g.e., C. I, s. 101.

¹⁷⁵ Sinan Paşa'nın seksenden fazla olduğu hatta doksan yaşını bile geçtiği belirtilmektedir. Bkz. Danişmend, a.g.e., C. III, s. 161.

¹⁷⁶ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 161- 163.

tarafına giden Serdar Saturcu Mehmet Paşa'nın ve Kırım'dan gelen Gazi Giray'ın kendi üstüne gönderildiğini düşünerek korkuya kapılmış ve Hafız Ahmet Paşa'ya elçi göndererek isyandan vazgeçtiğini, affedilmesi halinde gelip görüşmek istediğini belirtmiştir. Fakat Mihail, Saturcu Mehmet Paşa'nın Erdel üzerine değil de Varad kalesine gittiğini öğrenmesi üzerine teslim olmakta vazgeçmiş ve Hafız Ahmet Paşa'yı mağlup etmek için plan yapmaya başlamıştır. Bunun için Niğbolu önüne otağını kuran Hafız Ahmet Paşa'ya, Mihail hediye süsü verdiği arabaları göndermiştir. Mihail'in bu planından haberi olmayan Osmanlı kuvvetleri barış yapılacağını düşündüğü için tedbir almamışlardır. Bu durumdan yararlanan Mihail kuvvetleri ile birlikte Osmanlı askerlerine saldırmıştır, ani bir baskın sonucunda Türk kuvvetleri bozgun uğramış ve Hafız Ahmet Paşa'nın mahiyetinde pek çok askeri kılıçtan geçirilmiştir. Beklenmedik bu baskın sonucunda Hafız Ahmet Paşa, Tırnova'ya kaçarak canını zor kurtarmıştır. Hafız Ahmet Paşa'nın şalvarı ve selimi sarığı da Mihail'in eline geçmiştir. Bir rivayete göre Mihail bu kıyafetleri ihtiyar bir kadına giydirerek askerlerine “Serdarı yakaladığını söylemiş onun bundan ne farkı var” diyerek övünmüştür¹⁷⁷. Anlaşma sağlanacağı düşüncesiyle giden Osmanlı kuvvetleri Mihail'in bu baskını sonucunda hem bozguna uğramış hem de kendisine bağlı bir voyvodanın dalga konusu olmuştur. Mihail bu olayın ardından yirmi gün kadar Niğbolu'yu kuşatmış fakat Hafız Ahmet Paşa'nın kuvvet toplayarak üzerine yürüdüğü haberini alması üzerine kuşatmayı kaldırarak Bükreş'e kaçmıştır. Bu olay üzerine Hafız Ahmet Paşa kuvvetleri ile birlikte Niğbolu'ya gelmiş ve Mihail'in kuşatması sırasında zarar gören Niğbolu kalesini tamir ettirmiştir¹⁷⁸.

Devlet bu dönemde Avusturya meselesi ile uğraşıyor olmasından dolayı Mihail sorunuyla tam olarak ilgilenilememiştir. Bu durumdan faydalanan Mihail daha fazla yandaş toplayabilmek için Türklerin eskisi gibi olmadıklarını zulüm yaptıklarını söyleyerek bir nevi isyanını haklı göstermeye çalışmıştır¹⁷⁹. Bize göre ise Mihail'in bu şekilde insanları devlete karşı kışkırtması çokta zor olmamıştır. Çünkü özellikle devşirme devlet adamlarının Balkanlarda uygulamış oldukları katı yönetim Mihail'in etrafından çok fazla sayıda insanın toplanmasını sağlamıştır.

¹⁷⁷ Peçevi, a.g.e., C. II, s. 203.

¹⁷⁸ Selaniki Mustafa Efendi, a.g.e., C. II, s. 772.

¹⁷⁹ Selaniki Mustafa Efendi, a.g.e., C. II, s. 770.

Hafız Ahmet Paşa'nın Eflak sorununu çözmekte yetersiz kalması üzerine Eflak üzerine serasker olarak Güzelce Mahmut Paşa tayin edilmiştir. Mihail, başlatmış olduğu bu isyanın Osmanlı Devleti'nin çözüme konusunda kararlı olduğunu görmüştür. Ayrıca yapmış olduğu katliamlardan ve zulümlerden dolayı halkı kendisinden uzaklaşmaya başlamıştır. Bunun üzerine Mihail devletle uzlaşma yolları aramaya başlamış ve Erdel, Eflak ve Boğdan beyliklerinin kendisine verilmesi şartı ile iki kat vergi vermeyi teklif ederek isyanını sonlandırmağını bildirmiştir. Fakat bu isteği devlet tarafından reddedilmiştir¹⁸⁰.

Osmanlı Devleti'nden istediğini alamayan Mihail, Erdel Prensi Sigismund'un topraklarını Alman İmparatoru Rudolf'a sattığını öğrenmesi üzerine Erdel üzerine akın düzenlemiş ve Erdel Prensi Sigismund'u kaçırmıştır. Bu durum Macaristan'dan Belgrad'a dönmekte olan Vezir-i azam İbrahim Paşa'ya bildirilmiştir. Bu olaydan birkaç gün sonrada Mihail haber göndererek Erdel'i kontrolü altına aldığını bildirerek affedilmesini istemiştir. Fakat Mihail affedilmesini istemesine rağmen 1598 yılında Erdel'i kontrolü altına aldıktan sonra Boğdan üzerine yönelmiş ve 1599 yılında da Boğdan'ı kontrol altına almıştır. Asında Mihail'in Erdel'i kuşatmasından sonra affedilmesini istemesinin sebebi Boğdan'ı istila etmeden önce zaman kazanmak istemesidir¹⁸¹.

2.5. EFLAK İSYANININ BASTIRILMASI

Önce Eflâk'ta başlayan isyanın günden güne büyümesi sonucunda Mihail Erdel ve Boğdan'ı da kendi kontrolüne alarak burada hâkimiyetini kurmuştur. Osmanlı Devleti için bu isyan, çözüme kavuşturulması gereken bir mevzu halini almıştır. Devlet bu meselenin çözümü için Mahmut Paşa'yı görevlendirmiştir. Mahmut Paşa emrindeki kuvvetlerle birlikte Tuna üzerinden Eflak üzerine hareket etmişlerdir. Mahmut Paşa'ya Kıbrıs Beylerbeyi Şaban Paşa'da emrindeki kuvvetlerle birlikte donanmayla Eflak yakasına geçmiştir. Osmanlı kuvvetleri Bükreş ve Tergovişte'ye girerek buraları kontrolleri altına almışlardır. Mihail'in vezir olarak atamış olduğu ve burada kendisi temsil eden kişi Osmanlı kuvvetleri tarafından etkisiz hale getirilmiştir. Pek çok Eflak askeri burada öldürülmüş ve kıymetli eşyalar ile birlikte ele geçirilen top, barut ve cephanesini İstanbul'a gönderilmiştir. Mihail bu

¹⁸⁰ Naima, a.g.e., C. I, s. 161. ; Uzunçarşılı, a.g.e., C.III, Bölüm: I, s. 93-94.

¹⁸¹ Katip Çelebi, a.g.e., s. 353. ; Danişmend, a.g.e., C. III, s. 199.

başarısızlık karşısında hem intikamını almak hem de durumu düzeltmek için Osmanlı kuvvetlerine iki defa saldırmış ise de başarısız olmuştur¹⁸².

Mihail'in hem Osmanlı kuvvetlerinin karşısında başarısız olması hem de askerlerinin ve mühimmatının pek çoğunu kaybetmesi onu iyice güçsüz duruma düşürmüştür. Bunların yanında birde Osmanlı Devleti'yle birkaç defa uzlaşma yoluna gitmesi Avusturya'yı rahatsız etmiştir. Günden güne güçlenen bir voyvodanın kontrol altında tutmanın zor olacağını fark eden Avusturya Erdel kuvvetleri Başkumandanı Georges Basta aracılığı ile eski müttefikini öldürtmüştür. Bu durum yedi yıldır süren Mihail isyanının sonu olmuştur. Avusturya'nın Mihail'i katlettirmesi en çok Osmanlı Devleti'ne yaramıştır. Çünkü devlet bu sayede Eflak ve Boğdan üzerinde yeniden hâkimiyetini sağlayarak bu iki voyvodalığı kontrol altına almıştır.¹⁸³

¹⁸² Naima, a.g.e., C. I, s. 176. ; Katip Çelebi, a.g.e., s. 374-375. ; Uzunçarşılı, a.g.e., C. III, Bölüm. I, s. 94.

¹⁸³ Danişmend, a.g.e., C. III, s. 208.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ İLE EFLAK - BOĞDAN ARASINDAKİ SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK İLİŞKİLER

1. VOYVODALARIN SEÇİMİ VE TAHTA ÇIKIŞ PROTOKOLLERİ

Osmanlı Devleti 1391 yılında Eflâk'ı ve 1456 yılında Boğdan'ı kontrolü altına alarak vergiye bağlamıştır. Fakat devlet bu iki prensliğin yerel kurumlarına müdahale etmemiştir. Eflak ve Boğdan, Temeşvar, Budin, Ege adaları, Rumeli ve Bosna'da olduğu gibi merkezden atanan paşalar tarafından yönetilmemiş, özel statülerini muhafaza etmelerine izin verilmiştir¹⁸⁴. Eflak ve Boğdan voyvodaları din adamları ve yerli boyarlar tarafından seçilmiştir. Seçilen bu kişi Osmanlı Devleti tarafından onaylandıktan sonra görevine başlamıştır. Yani Eflak ve Boğdan'ın kendi içlerinde serbest bir yönetim uygulamasına izin verilmiştir. Osmanlı Devleti bu iki eyaletin kendi topraklarında uygulamış oldukları yönetime karışmamış, bu iki voyvodaliğe yönelik iskân politikası gütmemiş, Müslümanlaştırılmaya çalışmamış, Türk'lerin bu bölgelerden toprak almasına, mescit ve cami yapmalarına izin vermemiştir¹⁸⁵.

Buna karşılık bu iki voyvodalık özgürlükleri karşılığında Osmanlı Devleti'ne düzenli olarak vergi ödeme, ticarete ayrıcalıklar sağlama, temel tarım ürünlerini temin etme ve siyasi politikalarını Osmanlı Devleti'yle uyum içerisinde sürdürmeyi kabul etmişlerdir¹⁸⁶. Voyvodalık makamına gelen kişiler devlete karşı isyan etmediği sürece ömür boyu bu makamda kalmışlardır. Bu kişilerin ölmesi durumunda yerine oğlu ya da akrabalarından birisi atanmıştır. Ancak bu kural III. Murat döneminde bozulmuş ve voyvodalar sadece bir yıllığına bu göreve atanmışlardır¹⁸⁷. XVIII. yüzyıldan itibaren de voyvoda seçiminde değişiklik yapılmış ve voyvodalar Fenerli Beyler arasından seçilmiştir. Bu kişilerin görevde kalma süreleri ise üç yıl olarak belirlenmiştir¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Zeynep Sözen; "Osmanlı Kültürünün Eflak Ve Boğdan'ın Yaşamına Etkisi" *Türkler*, C. 12, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 16.

¹⁸⁵ Sandor Papp; "Eflak Ve Boğdan Ahidnameleri Üzerine Bir İnceleme: Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuzeybatı Hududundaki Hıristiyan Vassal Devletler", *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 745.

¹⁸⁶ Sözen, a.g.m., s. 15.

¹⁸⁷ Gelibolulu Mustafa Ali, a.g.e., C. III, s. 615.

¹⁸⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., C.IV, Bölüm, II, s. 98.

Voyvoda seçilen kişinin tahta çıkışı sırasında devlet bir takım merasimler düzenlemiştir. Eğer voyvoda seçilen kişi İstanbul'da değil, Eflak ve Boğdan'da ise kendisine bir heyetle birlikte berat, hilat, tuğ, sancak ve makamına oturması için iskemle ağası gönderilir ve atanan bu yeni voyvodadan kanunlar gereği aidat ve bahşişler alınır. Eğer voyvoda İstanbul'da bulunuyorsa kendisine burada bir merasim düzenlenirdi. Bu tören iki kısımdan oluşmaktaydı. Birinci kısımda atanmak için gelen voyvodalar, boyarları ve Kapı kethüdası ile birlikte Bab-ı Ali'ye gelerek sadrazamın huzuruna çıkarılırdı. Sadrazamın huzuruna çıkan bu voyvodalar sadrazamın eteğini öperek kendilerine sadrazam tarafından yönetime dair bilgiler verildikten sonra voyvodalara hilat¹⁸⁹ giydirilirdi. Sadrazamın huzurundan ayrılan voyvoda daha sonra sadrazam kethüdasının odasına gidip onun da eteğini öperdi. Burada kendisine bir takım ikramlarda bulunulur ve görüşmeler yapılırdı. Görüşmeler bittikten sonra voyvoda buradan ayrılırdı. Daha sonra ödemesi gereken vergiyi ve taht değişikliğinden dolayı takdim etmesi gereken hediyeleri sadrazam'ın karakulağı aracılığıyla Darüssaade Ağası'na takdim ederdi¹⁹⁰. Sultan I. Süleyman'dan sonra voyvodalar sadece padişaha değil sadrazamlara da bu makama seçildikleri için para ödemeye başlamışlardır. Sultan I. Süleyman döneminde Rüstem Paşa voyvodalardan bu makama geldikten sonra yüz bin filori almıştır. İlerleyen dönemlerde sadece sadrazamlar değil vezirlerde voyvoda değişikliklerinde voyvodadan para alır hale gelmişlerdir¹⁹¹.

Voyvoda tayininin ikinci aşamasında ise voyvoda adayına yeniden hilat ve kuka giydirilir daha sonra da sorguç takılırdı. Ayrıca voyvodaya âlem, tuğ ve topuz verilirdi. Voyvodaya takdim edilen bu hediyeler voyvodalık alametleri olarak sayılırdı. Voyvodaya takdim edilen bu hediyelerden sonra voyvoda emrindeki din adamları ve soylular ile birlikte Patrikhane'ye giderdi. Burada da voyvoda için bir tören düzenlenirdi. Patrikhane'de dört köşeli bir taşın üstüne çıkarılan voyvoda yapılan dualar ve söylenen ilahilerle birlikte kendisi için yaptırılmış olan tahta otururdu. Burada voyvodanın alnına Patrik tarafından kutsal yağ sürülürdü. Burada ki törenin son bulmasının ardından hediye edilen atla birlikte evine dönen voyvoda

¹⁸⁹ Padişah veya Vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kişiye giydirilen süslü elbise, kaftan Bkz. Ferit Develioğlu; *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitapevi, Ankara 2007, s. 370.

¹⁹⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm, II, s.89-90.

¹⁹¹ Gelibolulu Mustafa Ali, a.g.e., C. III, s. 616.

kendisine bu törenlerde eşlik edenlere hediyeler dağıtırdı. Daha sonra voyvodaya kalmış olduğu eve törenle sancak gönderilirdi.

Patrikhane’de yapılan törenden üç gün sonra voyvoda, divana davet edilir ve arz odası kapısının önünde Kapıcılar Kethüdası tarafından kaftan ve başına tekrardan kuka giydirilirdi. Bu başlıkların tüylerinde turna teli, balıkçıl teli ve devekuşu tüyü bulunmaktaydı. Ayrıca voyvodanın yanında bulunan boyarlara da kaftan hediye edilirdi. Bu takdimlerin ardından voyvoda Kapıcılar Kethüdası eşliğinde arz odasına götürülür ve buranın kapısında padişahın huzuruna çıkmayı beklerdi. Buradaki bekleyişin ardından padişahın huzuruna kabul edilen voyvoda üç defa padişahın huzurunda secde ederdi. Padişah direk olarak voyvodayla muhatap olmazdı onun yerine söylemek istediğini sadrazamına söyler oda voyvodaya iletirdi. Bunun ardından Padişah Divan’dan ayrılırdı¹⁹².

Voyvodanın atanması, padişah tarafından da onaylandıktan sonra, voyvoda kendi emrinde bulunan ve devlet tarafından verilen heyetle birlikte göreve gitmek için hareket ederdi. Bu heyetin içerisinde sancaktar ve yamağı, hassa peyki ve yamağı, kapıcı, mehter takımı, bando şefi ve hizmetkârları, voyvodayı makamına oturtmakla görevli iskemle ağası ve kapıkulu ocaklarından ikişer ocaklı bulunurdu¹⁹³. Voyvoda memleketine gitmek üzere İstanbul’dan ayrıldıktan sonra kapıcı ve çavuşlar, voyvodanın her ata binişinde ve inişinde alkışlarlar ve voyvodanın ata biniş ve inişinde eğerini tutarlardı. Ayrıca kentlere giriş ve çıkışlarında çavuşlar yaya olarak önden giderek voyvodanın güvenliği sağarlardı.

Voyvoda ve yanında buluna heyet Eflak veya Boğdan’a vardıklarında burada da karşılama devam ederdi. Eflak voyvodası için Bükreş’te, Boğdan voyvodası içinde Yaş’ta ki katedralde piskoposlar tarafından törenler düzenlenir ve voyvodanın gelişi beklenirdi. Voyvoda katedrale vardıktan sonra burada piskopos tarafından kendisine öpmesi için İncil sunulurdu. Bir taraftan da koro halinde ilahiler okunurdu. Katedral’de düzenlenen törenden sonra voyvoda mehter takımı eşliğinde sarayına giderek tahtının önünde dururdu¹⁹⁴. Boyarların da katıldığı bu törende padişahın görevlendirdiği kişi tarafından hatt-ı şerif Divan Efendisi’ne takdim edilirdi. Divan

¹⁹² Sözen, a.g.m. s. 17.

¹⁹³ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm II, s. 95-96.

¹⁹⁴ Sözen,a.g.m., s. 17.

Efendisi hatt-ı şerifi yüksek sesle ve cümle halinde okurdu. Bu sırada Divan Çevirmeni okunan bu hatt-ı şerifi kendi dillerine çevirirdi. Voyvodaya tekrardan kaftan giydirilir ve sağ elinden tutularak tahta çıkmasına yardım edilirdi. Voyvodanın tahta oturmasının ardından toplar atılır ve voyvoda törene katılan davetliler tarafından alkışlanırdı. Voyvoda, padişah'ın temsilcisine ve Divan Efendisinin¹⁹⁵ yanı sıra bu tören esnasında İstanbul'dan kendi maiyetine verilmiş olan kapıcıbaşı, kapıcılar ve sancak çavuşuna da hediyeler takdim etmiştir. Voyvoda değişiklikleri sırasında seçilen kişilerin devlete karşı sunmuş oldukları hediyeler ve vergilerin toplamı normal bir dönemde eyaletin neredeyse yirmi yıllık ödediği vergiye tekabül etmekteydi¹⁹⁶. Bu törene katılan boyarların voyvodanın elini öpmesi ve Padişah'ın temsilcisi adına verilen görkemli bir yemekle bu tören sona ererdi. Voyvoda artık resmi olarak göreve başlamış olurdu¹⁹⁷.

Osmanlı Devleti'nin voyvoda seçimlerine eşlik eden diğer bir olgu da rehin mekanizmasıdır. Eflak ve Boğdan'da voyvoda seçilen kişiler oğullarını veya yakın akrabalarını rehin alarak Osmanlı Devleti'ne bırakmışlardır. Devletin voyvodaların akraba veya çocuklarını rehin olarak sarayda alıkoymasının sebebi ise voyvodanın her hangi bir itaatsizliğine karşı bu akrabaları teminat olarak görmüştür. II. Murat döneminde Milano elçisi ile birlikte padişah'ın huzuruna çıkan Fransız seyyah Brocquiere, yirmi Eflak beyzadesinin Divan'ın önünde oturduklarını belirtmiştir. Bu rehinelere arasında daha sonra Eflak tahtına çıkacak olan "Kazıklı Voyvoda" lakabıyla bilinen Vlad Tepeş ve kardeşi Radu'da bulunmaktaydı. 1442 yılında Osmanlı sarayına rehin olarak bırakıldığında Vlad Tepeş on iki, kardeşi Radu ise altı yaşındaydı. İki kardeş önce Kütahya'da bulunan Eğrigöz kalesinde rehin olarak tutulmuşlar daha sonra Tokat'a ve en sonunda da Edirne sarayına gönderilmişlerdir.

2. OSMANLI KÜLTÜRÜ İLE EFLAK - BOĞDAN ARASINDAKİ SOSYAL ETKİLEŞİMLER

Eflak ve Boğdan voyvodalarının Osmanlı kültürü ile doğrudan ilişkisi Osmanlı sarayında rehin oldukları dönemde gerçekleşmiştir. Rehine olarak tutulan voyvoda çocukları seçkin bir grup tarafından eğitilmişlerdir. Osmanlı Devleti bu

¹⁹⁵ Kantemir, a.g.e., C. I, s. 502-503.

¹⁹⁶ Gelibolulu Mustafa Ali, a.g.e., C. III, s. 616.

¹⁹⁷ Kantemir, a.g.e., C. I, s. 503.

beyzadelerin yetiştirilmesine önem vermiştir. Vlad Tepeş ve kardeşi Radu, II. Murat'ın sarayında II. Mehmet ile birlikte Molla Gürani'den Kuran hükümleri ile birlikte, Aristo mantığı, kurumsal ve uygulamalı matematik eğitimleri almışlardır. Almış oldukları eğitimler ve görmüş oldukları saray yaşantısı bu beyzadelerin kişiliklerinin oluşmasını etkilemiştir. Osmanlı Devleti sadece bu rehineri teminat olarak elinde tutmamış ileriki zamanlarda tahta çıkacak olan bu kişileri yetiştirerek sadakatlerini pekiştirmek istemiştir¹⁹⁸. Osmanlı sarayında rehin olarak bırakılan bu beyzadeler zamanla Osmanlı kültüründen ve İslam dininden de etkilenmişlerdir. Buna en iyi örnek babası Petru Rareş'in voyvodalığı zamanında güvence olarak 1541 yılında Osmanlı sarayında rehin olarak bırakılan ve daha sonra İslamiyet'i kabul eden İlya Rareş'tir. İlya Rareş İstanbul'da kaldığı süre boyunca İslam dinin adetlerini benimsemiş ve 1551 yılında da İslamiyet'i kabul ederek Mehmed adını almış ve Silistre sancak beyliğine tayin edilmiştir. İlyas'ın İslamiyet'i kabul etmesi ve Müslüman olmasından sonra kendisine devlet adamları tarafından hediyeler takdim edilmiştir¹⁹⁹. Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti voyvodaların akrabaları üzerinde kültürel açıdan bir etki bırakmıştır.

Osmanlı Devleti voyvodaların sadece eğitimiyle alakadar olmamıştır. Osmanlı kültürü voyvodaların ve halkının kıyafetlerini de etkilemiştir. Sultan II. Mehmet zamanında Stefan'ın Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetini kabul etmesinin ardından kendisine padişah tarafından ödül olarak beyaz keçeden tüylü kuka takdim edilmiştir. Böylelikle merasim törenlerinde Boğdan voyvodası Eflak voyvodasından üstün sayılmıştır. Ayrıca boyarlar dar kollu kapanıçeler, kaftanlar, geniş kollu üstlükler ve cüppeler giymişlerdir. Kadınlar da Osmanlı toplumunda olduğu gibi ferace giymişlerdir. Kullanılan bu kumaşlar Bursa'dan Ermeni tüccarlar vasıtasıyla alınarak Akkirman üstünden kuzeyde bulunan devletlere taşınmıştır²⁰⁰. Bu kumaşların benzerleri daha sonra Eflak ve Boğdan'da da üreilmeye başlanmıştır. Osmanlı kültürünün Eflak ve Boğdan'a taşıyan unsurlardan biriside Fenerli tüccarlar olmuştur. İstanbul'un Fener semtinde yaşayan Bizans kökenli bu tüccarlar Eflak ve Boğdan'a yapmış oldukları seyahatler neticesinde boyar ailelerine damat bile

¹⁹⁸ Sözen, a.g.m., s. 16-17.

¹⁹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Onaltıncı Yüzyılın Ortalarında İslamiyet'i Kabul Etmiş Olan Bir Boğdan Voyvodası", *Bellekten*, C. XVII, S. 69, s. 84-85.

²⁰⁰ Halil İnalcık; *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik Ve Sosyal Tarihi (1300- 1600)* , Çev: Halil Berktaş, C. I, Eren Yay., İstanbul 2000, s. 345.

olmuşlardır. Bu beylerin vasıtasıyla Osmanlı kültürü Eflak ve Boğdan'a daha fazla nüfuz etmiştir²⁰¹.

Eflak ve Boğdan arasında sosyal etkileşimlerin en güzel örneklerinden birini de Dimitri Kantemir'dir. 1710 yılına kadar İstanbul'da kalan Dimitri Kantemir burada hem Ortodoks Patrikhanesinde hem de Enderun'dan eğitim almıştır. Dimitri Kantemir İstanbul'da bulunduğu süre boyunca pek çok Türk hocadan Türkçe dışında Arapça, Farsça ve Fransızca, matematik, coğrafya ve felsefe derslerinin yanında musiki eğitimi de almıştır²⁰². Dimitri Kantemir tambura duymuş olduğu ilgi sayesinde bu müzik aleti üzerine uzmanlaşmış ve Türk musikisine duymuş olduğu ilgiden yola çıkarak müziği nota haline getiren kişi olmuştur. Türk musiki tarihinde Kantemiroğlu Edvarı (mecmuası) olarak anılan Kıtáb'ü İlmi'l-musiki ala vecih'l-hurufat adlı eserinde müziğin notaya aktarılması ile ilgili bilgi vermiştir. Dimitri Kantemir bulmuş olduğu bu yeni sistem ile Türk müziğini de etkilemiştir²⁰³. Aynı zamanda Osmanlı tarihi ile ilgili çalışmalar yapmış ve Osmanlı kroniklerinden yararlanarak "*Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküşü*" adlı eserini kaleme almıştır. Dimitri Kantemir'in bu eserinin bir diğer önemi ise sadece Osmanlı tarihi ile ilgili değil Osmanlı ekonomisi ve kültürü ile ilgili geniş bilgiler veriyor olmasıdır²⁰⁴.

2.1. EFLAK VE BOĞDAN'DA DİVAN SİSTEMİ

Eflak ve Boğdan voyvodaları Osmanlı Devleti'nde bulunan divan sisteminden de etkilenmişlerdir. Voyvodalar başkentleri olan Bükreş ve Yaş'ta her gün divan kurmuşlar davaları dinlemişlerdir. Kurulan bu divana voyvodalar kendileri başkanlık etmişlerdir. Voyvodaların mali ve vergi tespiti dışında da geniş yetkileri bulunmaktaydı. Divan'da bulunan üyeler şu şekildeydi:

Voyvoda: Divan reisi

Vornik (Drovnik) mark (Büyük Hakim)

Logotei Mark Voyvodalık kalemi, Voyvodanın mührünü taşıyan ve koruyan kişidir.

²⁰¹ Sözen, a.g.m., s. 18.

²⁰² Mihai Maxim; "Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir), *DIA*, C. XXIV, İSAM, İstanbul 2001, s. 320.

²⁰³ Eugenia Popescu- Judetz; "Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir) Musiki. Dimitie Kantemir" *DIA*, C. XXIV, TDV Yay., İstanbul 2001, s. 322-323.

²⁰⁴ Maxim, "Kantemiroğlu" s. 321.

Vestiyar Mark: Maliye nazırı

gibi görevlilerden oluşan bu divan her gün toplanmıştır. Ayrıca haftada iki gün bu divanda büyük toplantıların yapıldığı divanda verilen kararlar voyvodaya sunulduktan ve onaylandıktan sonra yürürlüğe konulabilmiştir. Eflak ve Boğdan'daki divan teşkilatı Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi en yüksek adli mahkeme niteliği taşımıştır. Ayrıca bu divanın alt derecedeki mahkemelerin kararlarını denetleyerek sonuçlandıran bir üst yargılama mekanizması görevi de bulunmaktaydı. Divan'ın verdiği kararlar kesin olup voyvodanın onayına sunulması gerekmekteydi²⁰⁵. Fakat görülmektedir ki bu iki eyalette yönetimlerde voyvodalardan daha fazla boyarların sözü geçmektedir²⁰⁶.

3. EFLAK VE BOĞDAN İLE OSMANLI DEVLETİ ARASINDAKİ İKTİSADİ İLİŞKİLER

Eflak ve Boğdan birbirlerine yakın kültürlere, Ortodoks Hıristiyan inancına sahip olmaları ve nüfusunun çoğunluğunun Romenler'den oluşması nedeniyle kendilerini Bizans'ın son varisi olarak görmüşlerdir. Bizans'ın mirasçısı olarak Tuna nehrinin yakınlarında sadece Eflak ve Boğdan ayakta kalabilmiştir. Bu nedenle Bizans döneminde Kostantine ve daha sona İstanbul ile sürekli olarak irtibat içerisinde olmuşlardır²⁰⁷.

Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan ilişkilerinin çoğunluklu olarak askeri ve diplomatik mücadeleler üzerine kurulu olduğu düşünülse de konunun temeline bakıldığında ilişkilerin sadece askeri ve diplomatik boyutta kalmadığı, iktisadi ve kültürel ilişkilerinde yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan arasındaki ilişkilerin en gergin olduğu 16. yüzyılda bile Romen ve Türk halkı arasında ekonomik ilişkiler ön planda tutulmuştur. Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan'ın iktisadi ilişkileri çok uzun yıllara dayanmaktadır. Her ne kadar Romen vesikalarında Osmanlı akçesiyle ilgili bilgilere 1433 yılında rastlansa da son bulgulara göre bu tarihten daha önce Emir Süleyman Çelebi, Emir Musa Çelebi ve I. Mehmet Çelebi dönemlerine ait sikkeler bulunmuştur. Bu da belirtilen tarihten daha

²⁰⁵ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm II, s.111-112.

²⁰⁶ Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî Evliya Çelebi *Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 308 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu- Dizini*, Haz. Yücel Dağlı- Seyit Ali Kahraman- Robert Dankoff, C. VII, Yapı Kredi Yay. İstanbul 2000, s. 176.

²⁰⁷ Papp, a.g.m., s. 744.

önce iktisadi ilişkilerin başladığının göstermektedir. Ayrıca Zimmice'ye yakın Plapi köyünde yani Tuna bölgesinde bir başka yerinde I. Bayezid, II. Mehmet ve Cem Sultan'a ait sikkelerde bulunmuştur. Sonuç olarak Osmanlı akçesi Romen piyasasında 1433 yılından önce girmiştir.

Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesinden itibaren iktisadi anlamda ilişkilerin daha yoğunlaştığı görülmektedir²⁰⁸. Bu iktisadi ilişkilerin artmasında şüphesiz ki Eflak ve Boğdan'da bulunan koyun ve kaya tuzu ürünlerinin fazlalığından dolayı dışarıya ihraç ediliyor olması büyük rol oynamıştır. Bu mallar Osmanlı piyasasında iyi fiyata alıcı bulmuştur. Bu nedenle XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı akçesi iki devletin iç piyasasında çok fazla kullanılır hale gelmiştir. Bu durumlar sonucunda Eflâk'ta 1452 yılında Boğdan'da ise 1456 yılında resmi para reformu yapılmış ve Eflak ile Boğdan'ın para sistemi Osmanlı Devleti'nin para sistemine göre düzenlenmiştir²⁰⁹.

Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti'ne karşı iktisadi ve mali sorumlulukları şu şekildedir:

1. Yıllık haracını göndermek
2. Prensliklerin üretmiş oldukları ürünlerin tamamıyla devlete tabi olması
3. Savaş sırasında padişahın tayin ettiği miktarda asker ve iş gücü göndermek
4. Resmi olaylar doğrultusunda(taht değişiklikleri gibi) hediyeler göndermek²¹⁰

Eflak ve Boğdan'ı ekonomik açıdan değerli kılan bir diğer etmen ise bu bölgeden geçen Tuna nehrinin belli mevsimlerde taşmasıyla alüvyonlu zengin toprakların oluşmasıydı. Bu toprakla da yetiştirilen tarım ürünleri sayesinde bu bölge başta Osmanlı Devleti olmak üzere pek çok devletin ticaret yapmak istediği bir yer

²⁰⁸ Mihai Maxim; "XVI. Asrın İkinci Yarısında Eflak –Boğdan'ın Osmanlı İmparatorluğuna Karşı İktisadi Ve Mali Mükellefiyetleri Hakkında Bazı Düşünceler" *VII Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. II, TTK. Yay., Ankara 1973, s. 553.

²⁰⁹ Mihai Maxim; "Bükreş Üniversitesi Osmanlı Etüdleri Merkezinde Romen-Osmanlı İktisadi İlişkileri Üzerine Yapılan Çalışmalar" *V. Miletlerarası Türkiye Sosyal Ve İktisat Tarihi Kongresi Tebliğler*, TTK. Yay., İstanbul 1989, s. 437.

²¹⁰ Maxim, "XVI. Asrın", s.559.

haline gelmiştir²¹¹. Bu verimli arazilerde yetiştirilen tarım ürünleri sayesinde Eflak ve Boğdan Osmanlı Devleti açısından yiyecek ambarı niteliği taşır duruma gelmiştir²¹². Fakat devlet bu bölgeden sadece tarım ürünleri değil kerestede satın alınmıştır. Satın alınan bu kereste ve zahireler deniz yolu ile İstanbul'a nakledilmiştir. Bunun için Kalas ve Varna limanları kullanılmıştır²¹³. Bu sevkiyatlar için deniz yolunun kullanılması sayesinde Karadeniz limanları ve liman şehirleri gelişmiştir. Ayrıca sevkiyatlar esnasında Varna limanının dışında Ukranya'ya ait olan Kili ve İsmail limanları da kullanılmıştır²¹⁴. Özellikle Boğdan'dan temin edilen bu kerestelere karşılık devlet her arabadan vergi olarak bir kereste almıştır²¹⁵.

Kereste ve tahıl ürünleri dışında Osmanlı Devleti'nin Eflak ve Boğdan'dan aldığı bir diğer ürün ise bal ve balmumudur. Osmanlı topraklarında başta Ege kıyıları olmak üzere Balkanlar, Anadolu, Ortadoğu olmak üzere pek çok bölgede arıcılık faaliyetleri yürütülse de dönemin Osmanlı arşiv kayıtlarında Eflak ve Boğdan'ın devlete bal ve balmumu sattığı görülmektedir. Hatta Eflak ve Boğdan, İstanbul'un bal ve balmumu ihtiyacını karşılamakta büyük rolü oynamıştır. XVI. yüzyılın sonlarına doğru Anadolu ve Rumeli'de nüfus yüz bini bulmazken İstanbul'un nüfusunun yarım milyona yaklaşmış ve bu artışla beraber bala duyulan gereksinimde artmıştır. Özellikle Osmanlı sarayında padişahın ve haremin yemeklerinin hazırlandığı Matbah-ı Amire'de bal vazgeçilmez besin kaynağıydı. Osmanlı sarayında yemekler dışında hastalıkların tedavisinde de kullanılan bal çoğunlukla Eflak ve Boğdan'dan alınmıştır. İstanbul'da, Balkapanı adı verilen günümüz Mısır Çarşısı ve Tahtakale arasında kalan bu yerde gelen ballar depolanmış ve buraya gelen ballar ilk önce saray mutfağı için ayılmış artan ürünler perakende usulü halka satılmıştır. 1617 yılında sadece saray mutfağı için alınan balların taşınması için hamallara 3.400 akçe ödenmiştir. Ayrıca bal tüketimine önem veren devlet balları sadece saray mutfağı için kullanmamış askerinin ihtiyacı için orduda da bal dağıtımını yapmıştır.

²¹¹ Arzu Kılınç; "Eflak-Boğdan ve Karadeniz'de Bal ve Balmumu" *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S.1/1, Ocak 2011, s. 43.

²¹² Ahmet Tabakoğlu; *Türk İktisat Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul 1994, s. 211.

²¹³ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm II, s. 106.

²¹⁴ Kılınç, a.g.m. s. 45.

²¹⁵ Ahmet Akgündüz; *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri 7/I Kanuni Devri Kanunnameleri 7/II II. Selim Devri Kanunnameleri*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994, s. 725

Bununla birlikte bal devlet açısından önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Diğer Eflak ve Boğdan mallarında olduğu gibi bal üzerinden de vergi almıştır. Bal üreticilere devlete bal öşrü ve kovan resmi olmak üzere iki vergi ödemişlerdir. Zamanla kovan resmi kaldırılrsa da üreticiler ürettikleri balın onda birini devlete vergi olarak vermeye devam etmişlerdir.

Balla birlikte Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti'ne satmış olduğu ürünlerden biriside balmumudur. Dönemin şartlarında elektriğin ve petrolün kullanılmıyor olması aydınlatmak için balmumuna ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Balmumu Osmanlı sarayı ve sarayın bölümleri başta olmak üzere orduda, donanmada, sanayide ve gündelik yaşamda ihtiyaç duyulan bir ürün haline gelmiştir. Özellikle büyük camilerin aydınlatılmasında kullanılan balmumu sadece camilerde değil gayrimüslim tebaanın ibadet mekânı olan kiliselerde başta dini bayramlar da olmak üzere kullanılmıştır. Ayrıca kiliselerde ibadet olarak mum yakma geleneğinin olması balmumuna duyulan ihtiyacı da arttırmıştır²¹⁶. Görüldüğü üzere Eflak ve Boğdan Osmanlı Devleti için sadece belli ihtiyaç maddelerinin temin edildiği bir bölge olmakla kalmamış aynı zamanda bu ürünlerin üzerinden devlet koymuş olduğu vergiler sayesinde gelirden elde etmiştir.

3.1. TUZ ALIM SATIMI

Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti'ne ihraç ettiği en önemli ürünlerinden biriside kaya tuzudur. İstanbul ve özellikle Balkanlar'da hayvancılıkla uğraşan insanlar için kaya tuzu temin edilmesi gereken bir madde haline gelmiştir. Kaya tuzunun da en çok Eflâk'a bağlı Tirgovişte yakınlarında ki Telega ve Ghitiora yataklarında çıkartıyor olması bütün ilginin bu bölgeye kaymasına neden olmuştur. Bu bölgeden çıkartılan kaya tuzları Tuna üzerinden iskelelere sevk edilmiştir.²¹⁷ Özellikle Macaristan ve Balkanların kaya tuzu bakımından kaynaklarının kısıtlı olması Eflâk'ın iktisadi bakımdan değerini arttırmıştır. Voyvoda Petru Cercel zamanında Nikopol, iskelesine beş bin araba yani beş bin okka (günümüz kilosu altı bin altı yüz on beş ton) tuzu kırk bin altın karşılığında göndermiştir²¹⁸. Voyvoda Mihnea zamanında ise Giurgiu ve Niğbolu' ya iki bin yüz elli araba tuz sevk

²¹⁶ Kılınç, a.g.m., s. 46-52.

²¹⁷ Bir araba 1.000 okka ya da 1.282 kilo tuz almaktaydı. Bkz. Halil İnalçık, a.g.e., C.I, s. 102.

²¹⁸ Maxim, "Bükreş", s. 439.

edilmiştir²¹⁹. Osmanlı Devleti, Eflâk voyvodalarını Tuna'nın güneyine tuz sevkياتına teşvik etmek için kendi kontrolünde bulunan iskele ve Bulgar kıyısındaki Vidin, Rahova, Nikopol, Şiştov ve Ruse iskelelerinden elde ettiği gümrük gelirlerinin bir kısmını Eflâk voyvodalarına vermiştir. Bu tuz gelirleri sayesinde Eflak muazzam servetler elde etmiştir²²⁰. Ayrıca devlette Eflak üzerinden İstanbul'a sevk edilen tuzların vergisinden de kendisine gelir elde etmiştir²²¹. Bununla birlikte Osmanlı gümrük emin ve mültezimleri, Osmanlı pazarlarına sevk edilmiş ve Eflâk'tan tuz alabilmek için voyvodalara genellikle altın olarak büyük sermaye avansları açılmıştır. Ayrıca ulema ve tüccarlarda tuz satın alabilmek için voyvodalara avanslar vermişlerdir. Fakat 1584'te akçenin değerinin düşmesiyle devlet Eflâk'tan almış olduğu tuzların üzerinde katı fiyat uygulamasına gitmiştir. Bu durum sonucunda voyvodalar almış oldukları avansları ödeyemez hale gelmişlerdir. Bu durum 1594'de Eflak voyvodası Mihail'in isyan etme sebeplerinden birisi olmuştur. Devlet bu isyan sonucunda tuz ticaretini başka ülkelere kaydırmaya çalışmıştır²²².

3.2. EFLAK VE BOĞDAN'DAN GERÇEKLEŞEN HUBUBAT VE HAYVAN İHRACATI

Eflak ve Boğdan'ı iktisadi açıdan önemli kılan bir diğer mevzu ise koyun ve sığırın bu bölgede bol miktarda bulunuyor olmasıydı. Osmanlı Devleti'nin en önemli ihtiyaç mallarından olan et ihtiyacı özellikle bu bölgeden temin edilmiştir. Osmanlı tekeli çerçevesinde ticaret yoluyla bu hayvanlar Eflak ve Boğdan'dan alınarak başta İstanbul olmak üzere diğer şehirlerin canlı hayvan ihtiyacı karşılanmıştır²²³. Bu tekel uygulaması ilk defa Boğdan voyvodası Alexandru zamanında yapılmıştır. Padişah fermanı ile gönderilen bir emirle birlikte Boğdan'ın Lehistan ve diğer devletlere koyun ve sığır ihracatı yasaklanmış ve Boğdan'ın koyun ve sığırlarını sadece İstanbul'a satmasına izin verilmiştir²²⁴. Bunun için koyun ve sığırların almak üzere İstanbul'dan celepler gönderilmiştir. Voyvodalara gönderilen emirlerde bu celeplere

²¹⁹ İncalcık, a.g.e., C. I, s. 345.

²²⁰ Maxim, "Bükreş", s. 439.

²²¹ Akgündüz, a.g.e., s. 743.

²²² İncalcık, a.g.e., C. I, s. 103.

²²³ BOA, A. DVN. MMH. 6, Hüküm: 1430 6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565)Özet Traskripsiyon ve İndeks , hzl. Hacı Osman Yıldırım vd., C.II, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., Ankara 1995; s.332-333.

²²⁴ Maxim, " XVI. Asrın", s. 560.

yardımcı olması ve himaye etmeleri emredilmiştir²²⁵. İstanbul'un canlı hayvan ihtiyacının büyük bir bölümü Eflak ve Boğdan'dan sağlanmıştır. 1584 yılında koyun alımı için gelen celepler Boğdan'dan üç yüz bin koyun satın almışlardır. 1591 yılında ise yine Boğdan'dan yüz kırk bir bin koyun celepler aracılığıyla satın alınmıştır²²⁶.

Canlı hayvan ihtiyacının yanında Eflak ve Boğdan voyvodaları her yıl İstanbul piyasasına sabit fiyatlar üzerinden belli miktarlarda hububat tedarik etmekle de yükümlüydüler²²⁷. 1585' de Boğdan voyvodasından otuz bin mud buğday (yaklaşık olarak on üç bin üç yüz elli ton) istenmiştir. Ayrıca 1586'da Boğdan kırk bin kile buğday (yaklaşık olarak bir milyon yirmi altı bin yirmi dört ton), elli bin kile arpa (yaklaşık olarak bir milyon yüz on iki bin beş ton), yirmi bin kile darı ve yulafı (yaklaşık olarak beş yüz ton) İstanbul'a gönderilmiştir²²⁸. Eflak ve Boğdan'dan satın alınan bu ürünler Kili ve Akkırman üzerinden İstanbul'a taşınmıştır²²⁹.

Eflak ve Boğdan'ın hem canlı hayvan hem de hububat bakımından Osmanlı Devleti için önemli bir yer tutmasından dolayı bu bölgeye karşı yapılan saldırıları önlemek amacıyla devlet bazı tedbirler almıştır. Devlet bu bölgedeki üretimin devamını sağlayabilmek için yaşanan saldırılar doğrultusunda yerlerinden göç eden insanları tekrardan yerlerine geri döndürerek üretimin devamlılığını sağlamak istemiştir. Devlet yapılan saldırılara karşı da voyvodalara emirler göndererek tedbirler aldırılmıştır²³⁰. Ayrıca devlet bu bölgeye yapılan göçleri durdurmaya çalışmış ve halkı rahatsız edecek her türlü duruma karşı voyvodaların dışında bölgedeki diğer beylere de haber göndererek bu göçlere engel olunmasını istemiştir²³¹. Görüldüğü üzere devlet Eflak ve Boğdan'a karşı ekonomik açılardan büyük önem vermiş ve bölgede halkın huzurunu kaçırarak ve üretime engel olacak her türlü soruna karşı tedbir almaya çalışmıştır.

²²⁵ BOA, A.DVN. MHM 3, Hüküm, 1502, 3 Numaralı Mühimme Defteri(966-968/1558-1560) Yay. hzl., Nezih Aykut vd, Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993, s. 665

²²⁶ Maxim, " XVI. Asrın", s. 560-561.

²²⁷ İncalcık, a.g.e., C. I, s. 234.

²²⁸ Maxim, " XVI. Asrın", s. 561.

²²⁹ İncalcık,a.g.e., C. I, s. 227.

²³⁰ BOA, A.DVN.MHM 12, Hüküm, 420, 12 Numaralı Mühimme Defteri (978-979/1570-1572) Yay hzl., Hacı Osman Yıldırım vd, C.I, Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1996, s.299-300.

²³¹ BOA, A. DVN. MHM 14, s. 649, h. 939.

3.3. EFLAK VE BOĞDAN'IN DİĞER İHRAÇ MALLARI VE PİŞKEŞLERİ

Eflak ve Boğdan ihraç ettiği ürünler sadece canlı hayvan ve hububatla sınırlı kalmamış bunların dışında İstanbul'a don yağı da ihraç etmişlerdir. Örneğin 17 Aralık 1571 yılında Eflak voyvodasına yazılan bir hükümde beş yüz kantar don yağını Varna iskelesinden göndermesi emredilmiştir. Voyvodaya yazılan hükümde zaman kaybetmeden istenilen don yağlarını göndermesini ve gönderdikten sonrada bildirmesi istenmiştir²³². Aynı şekilde Boğdan'dan 1572 'de iki bin kantar (yaklaşık olarak seksen dört ton yani altı yüz altmış dört buçuk kilo) don yağ Eflâk'tan beş yüz kırk ton kantar (yaklaşık olarak otuz ton dört yüz yetmiş dokuz kilo) don yağı istenmiştir. Ayrıca yine aynı yıl Boğdan'dan “*fırın-ı amire*” için Eflâk'tan da saray ihtiyaçları için iç yağ gönderilmiştir. Bu yağın kantarı yüz altmış akçeden sayılmıştır ve yağların parası bu iki eyaletin vergilerinden düşülmüştür. Ayrıca Eflak ve Boğdan İstanbul'a peynir²³³ de sevk etmiştir. Eflak ve Boğdan'ın gıda ürünlerinden başka ihraç ettiği bir diğer ürün ise kendirdir. Eflak 1572'de Tersane-i Amire'ye üç yüz otuz üç kantar (yaklaşık olarak on sekiz ton yedi yüz doksan beş kilo) kendir satmıştır. Bu kendirlerin kantarı yüz altmış akçe den satılmış ve kendirin parası da yine don yağlarda olduğu gibi haraçtan düşülmüştür.

İktisadi bakımdan bu kadar önem taşıyan bu bölgenin ticaretini tekelinde tutmak isteyen devlet bunu her zaman sağlayamamıştır. Hıristiyan devletleriyle Eflak ve Boğdan sınırı bu iki voyvodalığın kontrolünde olduğu için sınır boylarında sık sık kaçakçılıkla karşı karşıya gelinmiştir. 1579'da Boğdan'dan 70-80.000 adet koyun Lehistan'a ve 40-50.000 koyun Akkırman ve Kili taraflarına götürülmüştür. Boğdan sığırı Polonya, Rusya, Almanya ve Venedik'e kadar ihraç edilmiştir. Avrupalı tüccarlar da sığır almak için Eflak ve Boğdan'a gitmişlerdir.

Eflak ve Boğdan ile Osmanlı Devleti arasındaki iktisadi ilişkilerin bir yönünü de pişkeşler oluşturmaktadır. Eflak ve Boğdan voyvodalarının devlete belli bir ücret karşılığında ürün sattıkları gibi pişkeş olarak parasız zahire de gönderdiği durumlar olmuştur. Eflak voyvodası Mihail Viteazul yirmi bin adet koyun, on bin kile arpa, on bin kile buğday, iki bin at, bol miktarda bal, yağ ve peyniri İstanbul'a para almadan

²³² BOA, A.DVN. MHM 18, s. 178, h. 302.

²³³ Özellikle Eflak'tan tekerlek ve tulum peyniri İstanbul'a deniz yolu ile ulaştırılmıştır. Bkz. İncalcık, a.g.e., C. I, s. 229.

göndermiştir²³⁴. Ayrıca voyvodalar her haraç teslimi sırasında at ve yirmi şahini pişkeş olarak devlete vermişlerdir²³⁵.

3.4. EFLAK VE BOĞDAN'DAN TÜCCARLAR ARACILIĞI İLE SATIN ALINAN MALLAR

YAĞLAR	ZAHİRELER	HAYVANLAR	DERİ	DİĞERLERİ
Sadeyağı	Buğday	Koyun	Öküz derisi	Bal
Donyağı	Arpa	İnek	Manda derisi	Balmumu
Çevriş yağı	Darı	Öküz	İnek derisi	Kaşkaval Peyniri
	Ot	Dana	Koyun derisi	Tuz
			Keçi Derisi	Yapağı
				Kereste
				Güherçile

Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devletine satmış olduğu ürünler detaylı olarak yukarıda belirtildiği gibidir²³⁶.

4. EFLAK VE BOĞDAN'IN OSMANLI DEVLETİ'NE ÖDEDİĞİ VERGİLER

Osmanlı Devleti, Eflak ve Boğdan'dan bütün gayri müslim tebaadan aldığı gibi cizye vergisi almıştır. Bu vergi gayrimüslim tebaanın askerlik yapmamları karşılığında alınan bir vergiydi²³⁷. Eflak ve Boğdan Osmanlı hazinesine ödemeleri gereken cizye vergilerini çoğunlukla taksit şeklinde ödemişlerdir. Bu iki eyaletten alınan vergiler bazen hazineye aktarılmadan ihtiyaç duyulan yerlere havale de

²³⁴ Maxim, "XVI. Asrın" s. 562-563.

²³⁵ BOA, A.DVN. MHM 3, Hüküm: 1035, a.g.e, s.458.

²³⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., C.III, Bölüm II, s. 106-107.

²³⁷ İnalçık, a.g.e., C. I, s. 107.

edilmiştir. Bazen vergilerin ödenmeyip voyvodanın zimmetinde kaldığı dönemlerde olmuştur.

1590'da Eflak vergisini yıllık olarak senede üç bin duka altını ile otuz kısırak ve yirmi doğan şeklinde ödemiştir. Bu vergi 1591 yılına iki katına çıkarılmıştır. Bunun sebebi ise Eflak voyvodasının isyan etmesidir. Boğdan ise yıllık vergi olarak senede dört bin duka altın, kırk kısırak ve yirmi doğan şeklinde öderken bu vergi yine aynı sebeplerden dolayı artış göstermiştir.

XVI. yüzyılın sonlarında Eflak haraç olarak senede yüz yük akçe ve Boğdan ise yetmiş yük akçe haraç ödemiştir. Bu alınan vergi miktarı koşullara göre değişiklik göstermiştir. Voyvoda değişiklikleri sırasında voyvoda adayı göreve gelebilmek için ödemiş oldukları vergi miktarını artırabilmekteydiler. Böylelikle voyvoda adayları taht değişiklikleri sırasında tahta gelebilmek için Osmanlı Devleti'ne hem haraç vermişler hem de vergiyi kendileri arttırmışlardır. Bu sayede voyvoda olarak atanmalarını sağlamışlardır. 1544'de Petro, Boğdan voyvodalığına gelebilmek için vergiyi dört binden on iki bine çıkarmıştır. Bu sayede voyvodalık makamına gelebilmiştir²³⁸.

Görüldüğü üzere voyvodalar Osmanlı Devleti'ne üretmiş oldukları ürünleri hem zorunlu olarak satmak durumunda kalmışlar hem de voyvodalık seçimlerinde seçile bilmek için devlet erkânına para yedirmek ve vergiyi kendiliğinden artırmak zorunda kalmışlardır. Bu durumda voyvodaların ilerleyen zamanlarda isyan etmelerine neden olmuştur.

²³⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm II, s. 101.

4.1.TABLO: EFLAK VE BOĞDAN HARACI'NIN YILLARA GÖRE TAHSİLİ

EFLAK		BOĞDAN	
YIL	DÜKA ALTINI	YIL	MACAR FLORİNİ
1474	10.000		
1535-1545	19.298	1538	10.000
1545-1560	50.000	1541	15.000
1560-1569	48.305	1551	20.000
		1553	30.000
1569-1575	99.150	1568	35.000(Düka)
		1569	40.000(Düka)
1575-84	104.237	1574	50.000

Yukarıda vermiş olduğumuz tabloya bakıldığında Eflak ve Boğdan'dan alınan vergilerin yıllara göre artış gösterdiği açıkça görülmektedir. Bunun sebebi ise her iki voyvodalıkta yaşanan taht kavgaları, nüfusun artmasına paralel olarak cizye oranının artması ve devlete karşı yaşanan itaatsizliklerin parayla cezalandırılmalarıdır²³⁹.

5. EFLAK VE BOĞDAN'IN GELİR KAYNAKLARI VE LOJİSTİK ÖNEMİ

Eflak ve Boğdan'ın başlıca gelir kaynaklarını aşağıda maddelendirdiğimiz şekilde yedi kaleme ayrılabilir. Bunlar:

1. Şahsi vergiler
2. Arazi vergileri
3. Tuz madenleri

²³⁹ İncalcık, a.g.e., C. I, s. 106.

4.Gümrük gelirleri

5.Meralardan alınan vergiler

6. Tütün vergisi

8. Şarap gelirleri

Boğdan'da şahsi vergiler her ay tahsil edilirken, Eflak'ta ise üç ayda bir tahsil olunmuştur. Halktan alınan bu vergiler kişilerden tek tek tahsil edilmemiş köylü veya cemaatlerden toplu olarak alınmıştır. Köy veya cemaat kendi aralarında vergiyi tespit ettikten sonra *porkolap* adı verilen zabıt aracılığı ile voyvodaya vergilerini ödemişlerdir²⁴⁰.

Eflak ve Boğdan, Osmanlı Devleti için iktisadi ve mali önemlerinin yanında lojistik bir öneme de sahip olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Güneydoğu Avrupa'da temsilciliğini yapan bu iki eyalet İstanbul'dan bu bölgeye gönderilen elçilerin sağ salim yerlerine ulaştırılması konusunda da sorumluydular²⁴¹. Ayrıca özellikle Boğdan, Avusturya tarafından yapılacak akınlara karşı burada tampon bir bölge oluşturmuş herhangi bir saldırı gerçekleştiğinde Akkirman, Kili ve Erdel'de ki kuvvetlere yardım ederek buranın korunmasını sağlamış ve bölgeyi güvenli hale getirmiştir²⁴². Boğdan, aynı zamanda Osmanlı Devleti için Avusturya hakkında malumat toplamış ve o taraftan yapılacak olan saldırılara karşı bilgi vermiş ve casuslar göndererek Avusturya ile ilgili bilgi toplayarak elde ettiği bilgileri İstanbul'a bildirmiş ve her hangi bir saldırı durumunda bölgenin güvenliğini sağlamıştır²⁴³. Boğdan, Avusturya'nın yanında Macaristan ve Lehistan hakkında da malumat toplayarak devlete bu konu ile ilgili bilgilerde vermiştir²⁴⁴.

Eflak ve Boğdan özellikle savaş zamanında askerin ve hayvanların en önemli ihtiyacı olan buğday, un, arpa, yulaf, saman, yağ, bal, et gibi ihtiyaçlarının tedarik edildiği önemli bölgelerdendirler. Ordunun Avrupa üzerine düzenlemiş olduğu seferlerde ordunun mühimmat ihtiyacının karşılandığı bu bölge ilk defa 1578'de şark vilayetleri seferinde Rumeli dışında Anadolu'ya da mühimmat desteği vermiştir.

²⁴⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., C. IV, Bölüm II, s. 103-104.

²⁴¹ BOA, A.DVN. MHM. 6, Hüküm: 1430 6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565)Özet Transkripsiyon ve İndeks , hzl. Hacı Osman Yıldırım vd., C.I, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., Ankara 1995; s.107.

²⁴² BOA, A.DVN. MHM 6, Hüküm: 1157, 1159, 1422, a.g.e, C.II, s.184-185-328

²⁴³ BOA, A.DVN. MHM 12, Hüküm: 79, a.g.e, C.I, s.109

²⁴⁴ Nigar Anafarta; *Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan(Polonya) Arasındaki Münasebetlerle ilgili Tarihi Belgeler*, s. 11. (basım yeri ve yılı belirtilmemiştir)

1578'de Diyarbakır, Halep ve Erzurum'da yaşanan kıtlık nedeniyle meydana gelen zahire sıkıntısını devlet Tuna, Eflak ve Boğdan'dan zahire tedarik ederek atlatmak istemiştir. Serdar Mustafa Paşanın emriyle Eflak ve Boğdan voyvodalıklarından istenen bu zahireler İbrail iskelesinden yüklenip Trabzon üzerinden kiralanan hayvanlarla Erzurum'a nakledilmiştir²⁴⁵.

Eflak ve Boğdan, aynı zamanda Tuna yakasının diğer tarafında Osmanlı Devleti'nin temsilciliğini yürütmüştür. Bu bölgedeki eşkıyaların Tuna'nın diğer yakasına geçmesini engelleyerek hem bölgenin güvenliğini hem de halkın huzur ve refahını sağlamışlardır²⁴⁶.

Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı Devleti açısından bir diğer önemi ise buldukları sınırlardaki kalelerin bakım ve onarımlarından sorumlu olmalarıydı²⁴⁷. Özellikle Boğdan'da kerestenin bol miktarda bulunmasından dolayı Kili, Akkirman ve Bender kalelerinin tamiri için kereste ihtiyacı buradan sağlanmıştır²⁴⁸.

Ayrıca Eflak ve Boğdan bu bölgelerde yapılacak olan kalelere sadece malzeme göndermekle kalmamış kale inşaatında çalışmak üzere işçide tedarik etmekle görevlendirilmiştir²⁴⁹.

²⁴⁵ 986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s.201-400)Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Haz. Haz. Şuayip İzgi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Merkezi, Türk Tarih Anabilim Dalı, Yeniçağ Anabilim Dalı, İstanbul 2006, s. 91.

²⁴⁶ BOA, A.DVN.MHM 82, Hüküm:228, 82 Numaralı Mühimme Defteri (1026-1027/ 1617-1618), Haz. Hacı Osman Yıldırım vd., Osmanlı Daire Başkanlığı Yay., Ankara 2000; s. 150.

²⁴⁷ BOA, A.DVN. MHM 82, Hüküm: 223, a.g.e, s. 147

²⁴⁸ BOA, A.DVN. MHM 82, Hüküm: 309, a.g.e, s.205

²⁴⁹ BOA, A.DVN. MHM 66, h. 274, s. 131.

SONUÇ

Osmanlı Devleti Tuna üzerinde yayılma politikası takip etmiş ve Güneydoğu Avrupa' da tampon bir bölge oluşturmak istemiştir. Bu nedenle üzerinde Eflak ve Boğdan'ı barındıran günümüz Romanya toprakları Osmanlı Devleti için kontrol altında tutulması gereken bir bölge niteliği taşımıştır. Eflâk, jeopolitik konumundan dolayı Osmanlı Devleti'nin ilk kontrol altına almak istediği bölge olmuştur.

Osmanlı Devleti'nden önce başka Türk kavimlerinin de egemenlik altına aldığı bir bölge olan Romanya, Türkler arasında en kapsamlı ve geniş ilişkilerini Osmanlı Devleti'yle yaşamıştır. Devletin bu bölgede hâkimiyet kurma isteği önce Eflâk'la daha sonra ise Boğdan'la askeri boyutta ilişkilerin başlamasına neden olmuştur. Eflak ile bire bir ilk mücadele Firuz Bey'in bu bölge üzerine yapmış olduğu akınla başlamıştır. Eflâk, Osmanlı Devleti'nin kendi içerisinde yaşadığı sorun ve isyanlardan yararlanarak bağımsızlığını korumaya çalışmıştır. Eflak, II. Mehmet döneminde tam anlamıyla kontrol altına alınmasına rağmen Boğdan'ın denetim altına alınması I. Süleyman dönemini bulmuştur. Bu durumun sebebi ise Boğdan'ın coğrafi konumu ve Boğdan voyvodaların isyanları sırasında özellikle Lehistan'dan aldığı dış desteklerdi.

Eflak ve Boğdan ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin en problemlili dönemi on altıncı yüzyılın son çeyreği olmuştur. Avusturya ile devam eden savaş yüzünden Osmanlı Devleti'nin tam anlamıyla ilgilenemediği Eflak'ta Mihail ve Boğdan'daki Aron isyanı devletin yedi yıl boyunca çözemediği bir problem haline gelmiştir. Eflak ve Boğdan'da diğer eyaletlerde olduğu gibi tımar sisteminin uygulanmaması ve iskân politikasının güdülmemesi bu bölgedeki hâkimiyeti daha da zorlaştırmıştır. 16. yüzyılın son çeyreğinden itibaren devlet ekonomisinde paranın değer kaybetmesi ve bu durumun düzeltilmesi için vergilerin sürekli olarak arttırılması Mihail ve Aron isyanlarının çıkmasına neden olmuştur. Bu isyanları tetikleyen bir başka unsur ise göreve gelen sadrazamların voyvodalara uygulamış olduğu sert ve adaletsiz yönetim şeklidir.

1594 yılında ortaya çıkan bu iki isyan Avrupa devletlerinin desteğinin de alınmasıyla güçlenmiş ve çözüm bulunamaz bir hal almıştır. Ayrıca devlet adamları arasında ki iktidar mücadelesinden dolayı sık sık sadrazamların değiştirilmesi

isyanların bastırılmamasının bir diğerk sebebi olmuştur. Devlet adamları arasında çıkan bu sorunlar nedeniyle, devlet kendisine bağılı iki özerk voyvodalıktaki isyanların üstesinden gelememiştir. Bu isyanlar Osmanlı idari ve askeri sistemindeki bozukları ortaya koymuştur.

Bu isyanlar devleti hem askeri hem de ekonomik anlamda sıkıntıya düşürmüştür. İsyamların bastırılması için görevlendirilen pek çok devlet adamı ve asker şehit edilmiştir. Aron isyanının kısa bir süre sonra bastırılmasına rağmen Mihail isyanı giderek büyümüş ve 1595’de Mihail, Eflak dışında Boğdan ve Erdel’i de kendi kontrolüne alacak kadar güçlenmiştir. Mihail İsyanı ancak 1601 yılında Avusturya’nın Mihail’i öldürmesiyle son bulmuş ise de bölgede karışıklıklar bir müddet daha devam etmiştir.

Devlet merkezden yönetici atamadığı ve tımar sistemi uygulamadığı Eflak ve Boğdan’ da özel bir yönetim şekli uygulanmıştır. Bu yönetim şeklinde eyaletlerin önde gelen boyar ve din adamlarının kendi içlerinden seçmiş oldukları kişiler padişahın onayına sunulmuş ve padişahın onayından sonra seçilen bu kişiler voyvoda olarak görevlendirilmişlerdir. Ayrıca Eflak ve Boğdan üzerinde iskân politikası güdülmemiş bu iki eyalet Müslümanlaştırmaya çalışılmamıştır. Buna rağmen Romen halkı ile Türk halkı arasında etkileşimler olmuştur. Voyvodalar Osmanlı Devleti’nde görmüş oldukları divan teşkilatını kendi idare sistemlerinde de uygulamışlardır. Özellikle 1600’den sonra bu bölgeye yerleşen Fenerli tüccarlar sayesinde bu iki eyalette Osmanlı kültürünün etkisi daha fazla hissedilmeye başlamıştır.

Eflak ve Boğdan Osmanlı tabiiyeti alınmasına paralel olarak Osmanlı ekonomik sisteminin bir parçası olmuşlardır. Bölgenin Osmanlı ekonomisinin ihtiyacı olan tahıl, havyan ve hayvani gıda ihtiyacını karşılamasından dolayı üretime engel olacak her türlü sorundan bölge halkı uzak tutulmaya çalışılmıştır. Bunun için onları rahatsız edecek uygulamalardan kaçınılmış Müslümanların buralara yerleşmesine ve cami yaptırmalarına izin verilmemiştir. Eflak ve Boğdan ekonominin yanı sıra lojistik açıdan da Osmanlı Devleti için önem taşıyan bir bölgedir. Özellikle Avusturya ve Lehistan tarafından bu bölgelere düzenlenecek akımlarla ilgili malumat toplayan ve devlete casusluk yapan bu iki eyalet bu bölgede

devletin gözü kulağı olmuştur. Ayrıca savaş döneminde askerin ve hayvanların yiyecek ihtiyacı bu bölgeden sağlanmıştır. Savaş döneminde yiyecek desteğinin yanında asker desteği gönderen Eflak ve Boğdan aynı zamanda Güneydoğu Avrupa üzerine yapılacak olan seferlerde orduya rehberlikte yapmışlardır.

KAYNAKÇA

A.ARŞİV BELGELERİ

YAYINLANMIŞ ARŞİV BELGELERİ

3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968 / 1568-1606).; T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayına Hazırlayan Nezihi Aykut vd., Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, Ankara 1993.

6 Numaralı Mühimme Defteri (972 / 1564-1565).; T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayına Hazırlayan Hacı Osman Yıldırım vd., C. I, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995.

6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565) Özet Transkripsiyon İndeks, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayına Hazırlayan Hacı Osman Yıldırım vd., Başbakanlık Daire Başkanlığı Yayınları, C.II, Ankara 1995.

12 Numaralı Mühimme Defteri (978-979 / 1570-1572).; T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayına Hazırlayan Hacı Osman Yıldırım vd.,T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları , C.I., Ankara 1996.

18 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil- Metin), Yayına Hazırlayan Kazım Kürşat Yücel, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

21 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil- Metin), Yayına Hazırlayan Sıtkı Çelik, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1997.

32 Numaralı Mühimme Defteri,Hazırlayan Şuayip İzgi (s.201-400 Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi),; Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2006.

82 Numaralı Mühimme Defteri (1026-1027 / 1617-1618),;T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayına Hazırlayan Hacı Osman Yıldırım vd., T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.

YAYINLANMAMIŞ ARŞİV BELGELERİ

BOA. ADVM. MHM. 14, 16, 26, 66,

KRONİKLER

Anonim Tevarih-i Ali Osman, Haz. Ali Birbiçer, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989.

Aşık Paşaoğlu, *Tevarih-i Ali Osman*, MEB Yayınları, İstanbul 1992.

Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l- Ahbar*, Yayına Hazırlayan Faris Çerçi, C. I, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 2000.

_____, *Künhü'l- Ahbar*, Yayına Hazırlayan Faris Çerçi, C. II, Erciyes Üniversitesi Yay., Kayseri 2000.

Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, C. II, Yayına Hazırlayan Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul 1971.

Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, C. I, Yayına Hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu, KTB Yay., Ankara 1992.

Katip Çelebi, *Fezleke*, Hazırlayan: Zeynep Aycibin, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul 2007.

Lütfi Paşa, *Tevarih-i Ali Osman*, Yayına Hazırlayan Kayhan Atik, KTB Yay., İstanbul 2001.

Mehmet Neşri, *Kitab-ı Cihan-nüma*, Yayına Hazırlayan Mehmet Altay Köymen, KTB Yay., Ankara 1983.

Müneccim Başı Ahmet Dede, *Müneccim Başı Tarihi*, C. I, Yayına Hazırlayan İsmail Erünsal, Kervan Kitapçılık, İstanbul.

Naima Mustafa Efendi, *Tarih-i Na'ima*, C. I, Yayına Hazırlayan Mehmet İpşirli, TTK Yay., Ankara 2007 .

Oruçbeğ, *Tevarih-i Ali Osman*, Yayına Hazırlayan Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 1992.

Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, C. I, Yayına Hazırlayan Bekir Sıtkı Baykal, KTB Yay., Ankara 1981.

Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, C. II, Yayına Hazırlayan Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.

Selaniki Mustafa Efendi, *Tarihi Selaniki (971-1003 / 1563-1595)*, C. I, Yayına Hazırlayan Mehmet İpşirli, TTK Yay., Ankara 1999.

Solak-zade Mehmet Hemdemi Çelebi, *Solak-Zade Tarihi*, Yayına Hazırlayan Vahit Çabuk, C. I, KTB Yayınları, Ankara 1989.

KİTAPLAR

AKGÜNDÜZ, Ahmet. *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri 7/I Kanuni Devri Kanunnameleri 7/II II. Selim Devri Kanunnameleri*, Osmanlı Araştırma Vakfı, İstanbul 1994.

ANAFARTA, Nigar. *Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) Arasındaki Münasebetlerle İlgili Tarihi Belgeler* (eserin basım yeri, yılı ve basım evi yok)

ÇELEBİ, Evliya. *Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillı Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 308 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini*, Hazırlayan Yücel Dağlı- Seyit Ali Kahraman-Robert Dankoff, C.VII, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

- DANIŞMAN, Zuhuri. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.VIII, Yeni Matbaa Yayınları, İstanbul 1965.
- DANIŞMEND, İsmail Hami. *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, C.I, Türkiye Yayınları, İstanbul 1971.
- _____ *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, C. II, Türkiye Yayınları, İstanbul 1971.
- _____ *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, C. III, Türkiye Yayınları, İstanbul 1971.
- DEVELİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitapevi, Ankara 2007.
- Documents Concerning Rumanian History*, ed. By E. D. Tapp, London- Hauge-Paris 1964.
- EKREM, Mehmet Ali. *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I. Kronikler*, TTK Yayınları, Ankara 1993.
- GIBBONS, Adams. *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, çev: Hüseyin Dağ, 21.Yüzyıl Yayınları, Ankara 1998.
- HAMMER, Joseph Von. *Osmanlı Devleti Tarihi*, çev: Mehmet Ata, C. V, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983.
- _____ *Osmanlı Devleti Tarihi*, çev: Mehmet Ata, C. VII, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983.
- _____ *Osmanlı Devleti Tarihi*, çev: Mehmet Ata, C.VIII, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983.
- İNALCIK, Halil. *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1300-1600)*, çev: Halil Berktaş, Eren Yayınları, İstanbul 2000.
- JORGA, Nicolae. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,(1300-1451)*,C. II, çev: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. III, çev: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005.

KANTEMİR, Dimitri. *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküşü Tarihi*, çev: Özdemir Çobanoğlu, C.I, KTB Yayınları, Ankara 1979.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu Yükseliş ve Çöküşü Tarihi*, çev: Özdemir Çobanoğlu, C. II, KTB Yayınları, Ankara 1979.

ÖZTÜRK, Yücel. *Özü'den Tuna'ya Kazaklar-1*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2004.

TABAKOĞLU, Ahmet. *Türk İktisat Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 1994.

TANSEL, Selahattin. *Fatih Sultan Mehmet'in Siyasi ve Askeri Faaliyetleri*, MEB Yayınevi, İstanbul 1995.

_____, *Sultan II. Bayezit'in Siyasi Hayatı*, MEB Yayınevi, İstanbul 1966.

Tarihte-Türk Rumeli İlişkileri, T.C. Genelkurmay Başkanlığı, Genelkurmay Atase ve Denetleme Daire Başkanlığı Yay., Ankara 2006

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi*, C. I, Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında bir Mukaddime ile Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar, TTK Yayınları, Ankara 1972.

_____, *Osmanlı Tarihi*, C.II, İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar, TTK Yayınları, Ankara 1995.

_____, *Osmanlı Tarihi*, C.III, I. Bölüm, II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar, TTK Yayınları, Ankara 1995.

_____, *Osmanlı Tarihi*, C.IV, II. Bölüm, XVIII. Yüzyıl, TTK Yayınları, Ankara 1995.

ZİNKEİSEN, Johann Wilhelm. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, C. I, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011

MAKALELER - BİLDİRİLER

BELDİCEANU, N. “1484 Osmanlı Seferi Askeri Hazırlıkları ve Kronikleri”, Çev: Zeki Arıkan, *Bellekten XLVII/* 186, ss. 587-598.

DECEI, Aurel. “Eflak ”, *M.E.B. İslam Ansiklopedisi*, C. 4, MEB Yayınları, İstanbul 1997, ss. 178-189.

_____, “Boğdan ”, *M.E.B. İslam Ansiklopedisi*, C.2, MEB Basımevi, İstanbul 1979, ss. 697-705.

DOĞRU, Halime. “Balkanlarda Osmanlı Fetihleri (1453-1683)” , *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yayınları, Ankara 2006, ss. 301-319.

GUBOĞLU, Mihail. “Osmanlılarla Romen Ülkeleri Arasındaki İlk Devir İlişkileri (1368-1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar”, *IX. Türk Tarih Kongresi*, C. 2, Ankara 1988, ss. 829-843.

_____, “ Kanuni Sultan Süleyman’ın Boğdan Seferi ”, *Bellekten*, C.L, S.198, TTK, Ankara 1987, ss. 727-805.

İLGÜREL, Mücteba. “Zirveden Dönüş II. Selim’den III. Mehmed’e ”, *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, 2002,ss. 643-666.

JUDETZ, Eugenia Popescu. “Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir) Musiki. Dimitri Kantemir” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, TDV Yay., İstanbul 2001, ss. 322-323.

KARPAT, Kemal. “Eflak Tuna ile Karpatlar Arasında Bulunan ve Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Özel Bir İdari Statü Tanımlanmış Bölge ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.10, TDV Yay., İstanbul 1994, ss. 466-469.

KILINÇ, Arzu. “Eflak- Boğdan ve Karadeniz’de Bal ve Balmumu” *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S. 1/1, Ocak 2011, ss. 40-56.

MAXİM, Mihai. “XVI. Asrın İkinci Yarısında Eflak-Boğdan’ın Osmanlı İmparatorluğuna Karşı İktisadi ve Mali Mükellefiyetleri Hakkında Bazı Düşünceler ”, *VII. Türk Tarih Kongresi Sunulan Bildiriler*, C.2, TTK Yayınları, Ankara 1973, ss. 553-566.

_____, “Bükreş Üniversitesi Osmanlı Etütleri Merkezinde Romen-Osmanlı İktisadi İlişkileri Üzerine Yapılan Çalışmalar” *V.Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi Tebliğler*, TTK Yayınları, İstanbul 2009, ss. 435-440.

_____, “ Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir), *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, TDV Yay., İstanbul 2001, ss. 320-322.

ÖZCAN, Abdulkadir. “Boğdan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul 1992, ss. 269-272.

PANAITE, Viorel. “ Osmanlı Hakimiyetinin Tuna Nehrinin Kuzeyinde Yayılışı: XIV ve XVI. Yüzyıllarda Eflak ve Boğdan”, çev: Numan Elibol, *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 206-218.

PAPP, Sandor. “Eflak ve Boğdan Ahitnağmeleri Üzerine Bir İnceleme: Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuzeybatı Hududundaki Hristiyan Vassal Devletler ”, *Türkler*, C.10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 744-753.

SÖZEN, Zeynep. “Osmanlı Kültürünün Eflak ve Boğdan’ın Yaşamına Etkisi ”, *Türkler*, C.12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 15-22.

TOSUN, İffet. “Ulakların-Romenlerin Ortaya Çıkışı”, *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yayınları, Ankara 2006, ss.252-259.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı. “ Onaltıncı Yüzyılın Ortalarında İslamiyet’i Kabul Etmiş Olan Bir Boğdan Voyvodası” *Belleten*, C.XVII, S. 69, Ankara 1954, ss.83-87.

YALÇINKAYA, M. Alaaddin. “ Osmanlı Döneminde Eflak ve Boğdan (Memleketeyn)” *Balkanlar El Kitabı*, C. 1, Karam Vadi Yayınları, Ankara 2006, ss. 386-395.

TEZLER

BAŞER, Alper. *Bucak Tatarları (1550-1700)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar 2010.

PALA, Nevcan. *Eflak ve Boğdan'da Osmanlı Hakimiyeti ve Fuat Efendi'nin Layihası*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2009.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Eflak>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Vlad_Tepe%C5%9F

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:MihaiViteazul.jpg>

EKLER

EK-1 Haritalar

Eflak ve Boğdan'ın Siyasi Haritası

EK-2 Fotoğraflar

Eflak Voyvodası III. Vlad Tepeş(Kazıklı Voyvoda)

Eflak Voyvodası Mihai Viteazu